

I

(Akty przyjęte na mocy Traktatów WE/Euratom, których publikacja jest obowiązkowa)

ROZPORZĄDZENIA

ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (WE) nr 718/2007

z dnia 12 czerwca 2007 r.

wdrażające rozporządzenie Rady (WE) nr 1085/2006 ustanawiające instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA)

SPIS TREŚCI

Część I	Przepisy wspólne	4
Tytuł I	Zasady i ogólne ramy pomocy	4
Rozdział I	Przedmiot i zakres rozporządzenia	4
Rozdział II	Ogólne ramy wdrażania pomocy	5
Tytuł II	Wspólne zasady wdrażania	7
Rozdział I	Zasady	7
Rozdział II	Systemy zarządzania i kontroli	8
Sekcja 1	Zarządzanie zdecentralizowane	8
Sekcja 2	Inne formy zarządzania	14
Rozdział III	Wkład finansowy Wspólnoty Europejskiej	15
Rozdział IV	Zarządzanie finansowe	16
Sekcja 1	Zobowiązania budżetowe	16
Sekcja 2	Przepisy dotyczące zarządzania finansowego	16
Sekcja 3	Zasady zarządzania scentralizowanego i wspólnego	19
Rozdział V	Ocena i monitorowanie	20
Rozdział VI	Promocja i wizualizacja	21
Część II	Przepisy szczegółowe	22
Tytuł I	Komponent dotyczący pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego	22
Rozdział I	Cel pomocy i kwalifikowalność	22
Rozdział II	Programowanie	24
Rozdział III	Wdrażanie	25
Sekcja 1	Ramy i zasady wdrażania	25
Sekcja 2	Zarządzanie finansowe	26
Sekcja 3	Ocena i monitorowanie	27

Tytuł II	Komponent dotyczący współpracy transgranicznej	28
Rozdział I	Cel pomocy i kwalifikowalność	28
Rozdział II	Programowanie	30
Sekcja 1	Programy	30
Sekcja 2	Działania	32
Rozdział III	Wdrażanie	33
Sekcja 1	Przepisy ogólne	33
Sekcja 2	Programy transgraniczne realizowane przez kraje beneficjentów i państwa członkowskie	34
Sekcja 3	Programy transgraniczne między krajami beneficjentami	46
Tytuł III	Komponenty dotyczące rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich	48
Rozdział I	Cel pomocy i kwalifikowalność	48
Sekcja 1	Komponent dotyczący rozwoju regionalnego	48
Sekcja 2	Komponent dotyczący rozwoju zasobów ludzkich	49
Rozdział II	Programowanie	51
Rozdział III	Wdrażanie	53
Sekcja 1	Zasady ogólne	53
Sekcja 2	Zarządzanie finansowe	53
Sekcja 3	Ocena i monitorowanie	54
Tytuł IV	Komponent dotyczący rozwoju obszarów wiejskich	56
Rozdział I	Cel pomocy i kwalifikowalność	56
Sekcja 1	Cel pomocy	56
Sekcja 2	Ogólne wymogi w zakresie kwalifikowalności i intensywności pomocy	57
Sekcja 3	Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do pomocy w ramach osi priorytetowej 1	58
Sekcja 4	Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do osi priorytetowej 2	59
Sekcja 5	Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do osi priorytetowej 3	60
Sekcja 6	Pomoc techniczna	60
Rozdział II	Programowanie	61
Rozdział III	Wdrażanie	62
Sekcja 1	Zasady i zarządzanie finansowe	62
Sekcja 2	Ocena i monitorowanie	62
Część III	Przepisy końcowe	63
Załącznik	Kryteria akredytacji	64

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 1085/2006 z dnia 17 lipca 2006 r. ustanawiające instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA) ⁽¹⁾, w szczególności jego art. 3 ust. 3,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Celem rozporządzenia (WE) nr 1085/2006 (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie IPA”) jest zapewnienie pomocy przedakcesyjnej krajom beneficjentom oraz wspieranie ich w przejściu z grupy krajów załącznika II do grupy krajów załącznika I tego rozporządzenia, a następnie do członkostwa w Unii Europejskiej.
- (2) Z uwagi na fakt, że rozporządzenie w sprawie IPA jest jedynym instrumentem przedakcesyjnym na lata 2007–2013, należy ujednoclić zasady programowania i udzielania pomocy na podstawie tego rozporządzenia oraz ująć je w jednym rozporządzeniu wykonawczym obejmującym pięć komponentów ustanowionych w rozporządzeniu w sprawie IPA (zwanym dalej „komponentami IPA”).
- (3) W celu zapewnienia spójności, koordynacji i skuteczności, zwłaszcza w kontekście planu działania Komisji na rzecz zintegrowanych ram kontroli wewnętrznej, niezbędne są zasady udzielania pomocy na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA wspólne dla wszystkich pięciu komponentów IPA. Należy w nich jednak uwzględnić specyficzne cechy poszczególnych komponentów IPA.
- (4) Należy również uwzględnić różnice w kontekstach społeczno-gospodarczych, kulturowych i politycznych w krajach beneficjentach, ponieważ stwarzają one konieczność stosowania specjalnego podejścia i zróżnicowanego wsparcia, w zależności od statusu państwa jako państwa kandydującego lub państwa potencjalnie kandydującego, kontekstu politycznego i gospodarczego, potrzeb oraz zdolności absorpcyjnych i w zakresie zarządzania.
- (5) Pomoc udzielona na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA powinna być zgodna z polityką Wspólnoty oraz jej działaniami w dziedzinie pomocy zewnętrznej.
- (6) Pomoc powinna mieścić się w zakresie określonym w art. 2 rozporządzenia w sprawie IPA. Jej celem powinno być wspieranie różnych środków na rzecz rozwoju instytucjonalnego we wszystkich krajach beneficjentach. Powinna ona przyczyniać się do umacniania instytucji demokratycznych i państwa prawa, do reformowania administracji publicznej i gospodarki, poszanowania praw człowieka i praw mniejszości, przestrzegania zasad równości płci i zakazu dyskryminacji, promowania praw obywatelskich i budowy społeczeństwa obywatelskiego, ścisłej współpracy regionalnej oraz pojednania i odbudowy, a także do zrównoważonego rozwoju i ograniczania ubóstwa oraz wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego w tych krajach.
- (7) Pomoc dla krajów kandydujących powinna ponadto koncentrować się na przyjęciu i wprowadzeniu w życie całości dorobku prawnego Wspólnoty oraz osiągnięciu zgodności z kryteriami dotyczącymi przystąpienia; powinna również wesprzeć kraje kandydujące w przygotowaniu się do programowania, zarządzania i wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego i funduszy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, do których będą miały dostęp z chwilą przystąpienia.
- (8) Pomoc dla potencjalnych krajów kandydujących powinna służyć wspieraniu dostosowania prawa do dorobku prawnego Wspólnoty i zbliżania do spełnienia kryteriów dotyczących przystąpienia, jak również działań o charakterze podobnym do tych, które będą dostępne w ramach poszczególnych komponentów dotyczących odpowiednio rozwoju regionalnego, rozwoju zasobów ludzkich i rozwoju obszarów wiejskich.
- (9) W celu zapewnienia spójności, komplementarności i koncentracji pomocy, zgodność i koordynacja działań prowadzonych w danym kraju w ramach różnych komponentów IPA powinna być zapewniona na poziomie wieloletniego planowania, o którym mowa w art. 6 rozporządzenia w sprawie IPA.
- (10) Komisja i kraje beneficjenci powinny podpisać umowy ramowe w celu określenia zasad współpracy na mocy niniejszego rozporządzenia.
- (11) Należy wyraźnie określić, które z metod zarządzania ustanowionych w rozporządzeniu Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich ⁽²⁾ mają zastosowanie do każdego komponentu, o którym mowa w rozporządzeniu w sprawie IPA.
- (12) Jako że rozporządzenie w sprawie IPA przewiduje pomoc w kontekście procesu przedakcesyjnego, wprowadzając go w życie, należy, tam gdzie jest to możliwe, zarządzać funduszami w sposób zdecentralizowany w celu zwiększenia współodpowiedzialności krajów beneficjentów za zarządzanie pomocą. Jednakże w stosownych przypadkach należy stworzyć możliwość zarządzania scentralizowanego, wspólnego i dzielonego.
- (13) W przypadku zarządzania zdecentralizowanego należy wyraźnie określić odpowiednie zadania Komisji i krajów beneficjentów oraz wymogi przez nie stawiane. Przepisy odnoszące się do krajów beneficjentów powinny być uwzględnione w umowach ramowych i sektorowych oraz w porozumieniach finansowych.

⁽¹⁾ Dz.U. L 210 z 31.7.2006, str. 82.

⁽²⁾ Dz.U. L 248 z 16.9.2002, str. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem (WE, Euratom) nr 1995/2006 (Dz.U. L 390 z 30.12.2006, str. 1).

- (14) Należy ustanowić szczegółowe zasady zarządzania finansowego funduszami przewidzianymi w rozporządzeniu w sprawie IPA w zależności od metody zarządzania stosowanej przy wdrażaniu pomocy. Obowiązki krajów beneficjentów w tym względzie powinny zostać określone w umowach ramowych i sektorowych oraz w porozumieniach finansowych.
- (15) Oprócz ogólnej oceny funkcjonowania rozporządzenia w sprawie IPA, o której mowa w jego art. 22, pomoc udzielana na mocy tego rozporządzenia wymaga regularnego monitorowania i oceny. Programy powinny w szczególności podlegać ocenie specjalnych komitetów monitorujących, a cała pomoc udzielana na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA – regularnemu nadzorowi.
- (16) Wizualizacja programów pomocy w ramach IPA oraz ich wpływ na obywateli krajów beneficjentów ma zasadnicze znaczenie dla świadomości opinii publicznej co do działań UE i stworzenia spójnego obrazu środków we wszystkich krajach beneficjentach zgodnie z planem działania Komisji dotyczącym informowania o Europie, Białą księgą Komisji w sprawie europejskiej polityki komunikacji oraz strategią komunikacji w związku z rozszerzeniem na lata 2005–2009.
- (17) Ponieważ rozporządzenie w sprawie IPA stosuje się od dnia 1 stycznia 2007 r., zasady ustanowione przez Komisję dotyczące wykonania tego rozporządzenia powinny również stosować się od dnia 1 stycznia 2007 r.
- (18) Przepisy ustanowione w niniejszym rozporządzeniu są zgodne z opinią Komitetu ds. IPA,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

CZĘŚĆ I

PRZEPISY WSPÓLNE

TYTUŁ I

ZASADY I OGÓLNE RAMY POMOCY

ROZDZIAŁ I

Przedmiot i zakres rozporządzenia

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie ustanawia przepisy wykonawcze regulujące udzielanie przez Wspólnotę pomocy przedakcesyjnej ustanowionej w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1085/2006 (IPA) zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie IPA”.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „kraj beneficjent” oznacza każdy kraj wymieniony w załączniku I lub II do rozporządzenia w sprawie IPA;
- 2) „pakiet »rozszerzenie«” oznacza zestaw dokumentów przedstawianych przez Komisję co roku Radzie i Parlamentowi Europejskiemu, którego część strategiczną i polityczną stanowią przeglądy, w stosownych przypadkach, partnerstw na rzecz przystąpienia oraz partnerstw europejskich, regularne sprawozdania sporządzane przez dany kraj i dokument strategiczny Komisji; uzupełnieniem tego pakietu są wieloletnie orientacyjne ramy finansowe;
- 3) „umowa ramowa” oznacza umowę zawartą między Komisją a krajem beneficjentem, mającą zastosowanie do wszystkich komponentów IPA i ustanawiającą zasady współpracy kraju beneficjenta z Komisją na mocy niniejszego rozporządzenia;
- 4) „umowa sektorowa” oznacza umowę dotyczącą określonego komponentu IPA, zawartą, w stosownych przypadkach, między Komisją a krajem beneficjentem i określającą odpowiednie zasady, których należy przestrzegać, nieujęte w umowie ramowej dotyczącej danego kraju lub w porozumieniach finansowych;
- 5) „porozumienie finansowe” oznacza roczne lub wieloletnie porozumienie zawarte między Komisją a krajem beneficjentem w wyniku decyzji finansowej Komisji zatwierdzającej wkład Wspólnoty na rzecz programu lub działania wchodzącego w zakres niniejszego rozporządzenia;
- 6) „nieprawidłowość” oznacza każde naruszenie przepisu prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które powoduje lub mogłoby spowodować szkodę w budżecie ogólnym Unii Europejskiej w drodze finansowania nieuzasadnionego wydatku z budżetu ogólnego;
- 7) „rok budżetowy” oznacza okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia;
- 8) „beneficjent końcowy” oznacza podmiot gospodarczy lub przedsiębiorstwo, publiczne lub prywatne, odpowiedzialne za inicjowanie lub inicjujące i realizujące działania. W kontekście programów pomocowych beneficjentami końcowymi są przedsiębiorstwa publiczne lub prywatne realizujące indywidualny projekt i otrzymujące pomoc publiczną;
- 9) „wkład Wspólnoty” oznacza część wydatków kwalifikowanych, która jest finansowana przez Wspólnotę;

- 10) „rachunek w euro” oznacza oprocentowany rachunek bankowy otwarty przez fundusz krajowy w instytucji finansowej lub skarbowej w imieniu kraju beneficjenta i na jego odpowiedzialność w celu otrzymywania płatności od Komisji;
- 11) „wydatki publiczne” oznaczają każdy wkład publiczny na rzecz finansowania działań pochodzący ze Wspólnoty Europejskiej lub z budżetu organów administracji publicznej kraju beneficjenta oraz każdy wkład na rzecz finansowania działań pochodzący z budżetu podmiotów prawa publicznego lub stowarzyszeń jednego lub kilku organów władzy regionalnej lub lokalnej lub podmiotów prawa publicznego;
- 12) „wydatki ogólne” oznaczają wydatki publiczne oraz wszelki wkład prywatny na rzecz finansowania działań.

Artykuł 3

Zasady pomocy

Komisja dba o stosowanie następujących zasad w odniesieniu do pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA:

- udzielana pomoc jest zgodna z zasadami spójności, komplementarności, koordynacji, partnerstwa i koncentracji,
- pomoc jest zgodna z polityką UE i służy wspieraniu dostosowania do dorobku prawnego Wspólnoty,
- pomoc jest zgodna z zasadami budżetowymi ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002,
- pomoc odpowiada potrzebom określonym w ramach procesu rozszerzenia i zdolnościom absorpcyjnym kraju beneficjenta. Opiera się również na dotychczasowych doświadczeniach,
- zdecydowanym wsparciem cieszy się zasada współodpowiedzialności kraju beneficjenta za programowanie i wdrażanie pomocy, a działania UE są odpowiednio eksponowane,
- działania są właściwie przygotowane, mają jasno określone i dające się zweryfikować cele, które należy osiągnąć w wyznaczonym okresie,
- na różnych etapach wdrażania pomocy zapobiega się dyskryminacji ze względu na płeć, rasę i pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną,
- cele pomocy przedakcesyjnej osiąga się w ramach zrównoważonego rozwoju oraz propagowania przez Wspólnotę ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego.

Artykuł 4

Priorytety pomocy

Podstawą udzielenia pomocy dla danego kraju beneficjenta są priorytety określone w następujących dokumentach, o ile takie istnieją:

- partnerstwo europejskie,
- partnerstwo na rzecz przystąpienia,
- krajowy program na rzecz przyjęcia dorobku prawnego Wspólnoty,
- sprawozdanie i dokument strategiczny zawarty w rocznym pakiecie „rozszerzenie” opracowanym przez Komisję,
- układ o stabilizacji i stowarzyszeniu,
- ramy negocjacyjne.

Uwzględnia się również priorytety przyjęte w strategiach krajowych, o ile są one zgodne z celami i zakresem pomocy przedakcesyjnej określonymi w rozporządzeniu w sprawie IPA.

ROZDZIAŁ II

Ogólne ramy wdrażania pomocy

Artykuł 5

Dokumenty dotyczące wieloletniego planowania orientacyjnego

1. Dokument dotyczący wieloletniego planowania orientacyjnego zapewnia niezbędną spójność i komplementarność komponentów IPA w danym kraju beneficjencie, a zwłaszcza daje wyraz zasadom, o których mowa w art. 9.
2. Zgodnie z art. 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie IPA oraz w związku z konsultacjami, o których mowa w art. 6 ust. 1 tego rozporządzenia, Komisja stara się zapewnić właściwym zainteresowanym stronom, w tym państwom członkowskim, czas wystarczający do przedstawienia uwag do dokumentu.
3. Dokumenty dotyczące wieloletniego planowania orientacyjnego dla każdego zainteresowanego kraju zawierają:
  - a) ogólne wprowadzenie wraz z krótkim opisem przebiegu procesu konsultacyjnego z krajem beneficjentem oraz w tym kraju;
  - b) charakterystykę celów współpracy Unii Europejskiej z danym krajem;
  - c) skonsolidowaną ocenę wyzwań, potrzeb i relatywnego znaczenia priorytetów, których ma dotyczyć pomoc;
  - d) przegląd dotychczasowej i obecnej współpracy z Unią Europejską, łącznie z analizą potrzeb i zdolności absorpcyjnej oraz zdobytych doświadczeń, a także odpowiednich działań innych podmiotów finansujących, o ile takie informacje są dostępne;

- e) dla każdego komponentu – opis sposobu przełożenia skonsolidowanej oceny, o której mowa w lit. c) powyżej, na wybory strategiczne oraz na charakterystykę najważniejszych dziedzin zakwalifikowanych do pomocy w danym kraju, a także opis oczekiwanych rezultatów;
- f) orientacyjne kwoty przeznaczone na finansowanie głównych dziedzin interwencji w ramach każdego komponentu IPA.
4. Programy regionalne i horyzontalne mogą być ujęte w odrębnych i szczególnych dokumentach dotyczących wieloletniego planowania orientacyjnego odnoszących się do wielu beneficjentów.

Artykuł 6

Programy wieloletnie i roczne

1. Dokumenty dotyczące wieloletniego planowania orientacyjnego wdraża się za pomocą programów wieloletnich lub, w zależności od komponentu, programów rocznych zgodnie z art. 7 rozporządzenia w sprawie IPA.
2. Programy wieloletnie lub programy roczne składają się z dokumentów przedłożonych przez kraj beneficjenta i przyjętych przez Komisję, a w przypadku programów regionalnych i horyzontalnych – opracowanych przez Komisję i przez nią przyjętych. Programy obejmują spójny zbiór osi priorytetowych, odpowiednie środki lub działania oraz informacje na temat wkładu finansowego, który jest niezbędny dla wdrożenia strategii określonych w dokumentach dotyczących wieloletniego planowania orientacyjnego.

Programy dzielą się według osi priorytetowych, które służą określeniu celu, jaki należy osiągnąć; ten zaś, w zależności od komponentu IPA, zostanie zrealizowany za pomocą środków, które mogą być podzielone na poszczególne działania, albo bezpośrednio za pomocą działań.

Działania składają się z projektu lub grupy projektów realizowanych przez Komisję lub inicjowanych i realizowanych przez jednego lub kilku beneficjentów końcowych i umożliwiających osiągnięcie celów danego środka lub osi priorytetowej.

3. Zgodnie z art. 20 rozporządzenia w sprawie IPA właściwe zainteresowane strony, w tym państwa członkowskie, są konsultowane w trakcie procesu programowania zgodnie z przepisami określonymi w części II. Komisja lub kraj beneficjent stara się zapewnić zainteresowanym stronom czas wystarczający do przedstawienia uwag w tym kontekście.

Artykuł 7

Umowy ramowe i sektorowe

1. Komisja i kraj beneficjent zawierają umowę ramową w celu określenia i uzgodnienia zasad współpracy dotyczącej pomocy finansowej WE na rzecz kraju beneficjenta. W razie konieczności umowa ramowa może zostać uzupełniona umową sektorową

lub umowami sektorowymi, które zawierają postanowienia szczegółowe dotyczące danego komponentu.

2. Pomoc na rzecz kraju beneficjenta może być udzielona na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA wyłącznie po zawarciu i wejściu w życie umowy ramowej, o której mowa w ust. 1.

Jeżeli z krajem beneficjentem została zawarta umowa sektorowa, pomoc na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA może być udzielona w ramach komponentu IPA, którego dotyczy umowa sektorowa, wyłącznie po wejściu w życie umowy ramowej i sektorowej.

Jeżeli nie została zawarta umowa ramowa lub jeżeli obowiązująca umowa ramowa zawarta na mocy rozporządzeń Rady (EWG) nr 3906/89 ⁽¹⁾, (WE) nr 1267/1999 ⁽²⁾, (WE) nr 1268/1999 ⁽³⁾, (WE) nr 2500/2001 ⁽⁴⁾ lub (WE) nr 2666/2000 ⁽⁵⁾ nie zawiera minimalnych postanowień, o których mowa w ust. 3, na zasadzie odstępstwa od przepisów akapitu pierwszego minimalne postanowienia ustanawia się w porozumieniach finansowych.

3. Umowa ramowa zawiera w szczególności postanowienia dotyczące:

- a) ogólnych zasad pomocy finansowej Wspólnoty;
- b) ustanowienia struktur i instytucji zarządzających wymienionych w art. 21, 32 i 33 oraz wszelkich innych właściwych podmiotów specjalnych;
- c) wspólnej odpowiedzialności wyżej wymienionych struktur, instytucji i podmiotów zgodnie z zasadami określonymi w art. 22, 23, 24, 25, 26, 28 i 29;
- d) wymogów kontrolnych oraz warunków:
- (i) akredytacji i monitorowania akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego przez właściwego urzędnika akredytującego zgodnie z zasadami określonymi w art. 11, 12 i 15;
- (ii) akredytacji i monitorowania akredytacji struktury operacyjnej przez krajowego urzędnika zatwierdzającego zgodnie z zasadami określonymi w art. 11, 13 i 16;
- (iii) przyznawania uprawnień w zakresie zarządzania przez Komisję zgodnie z zasadami określonymi w art. 11, 14 i 17;
- e) sporządzania przez krajowego urzędnika zatwierdzającego rocznego poświadczenia wiarygodności, o którym mowa w art. 27;
- f) zasad udzielania zamówień publicznych zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 i rozporządzeniem Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 ⁽⁶⁾ ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002;

⁽¹⁾ Dz.U. L 375 z 23.12.1989, str. 11.

⁽²⁾ Dz.U. L 161 z 26.6.1999, str. 73.

⁽³⁾ Dz.U. L 161 z 26.6.1999, str. 87.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 342 z 27.12.2001, str. 1.

⁽⁵⁾ Dz.U. L 306 z 7.12.2000, str. 1.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 357 z 31.12.2002, str. 1.

- g) zamknięcia programów, o którym mowa w art. 47 i 56;
- h) definicji nieprawidłowości zgodnie z art. 2, nadużycia finansowego oraz czynnej i biernej korupcji w zgodzie z definicjami zawartymi w prawodawstwie Wspólnoty; obowiązków kraju beneficjenta w zakresie podejmowania właściwych środków zapobiegawczych przed czynną i bierną korupcją, środków przeciwdziałania nadużyciom finansowym oraz środków naprawczych; zasad odzyskiwania środków finansowych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub nadużycia finansowego;
- i) odzyskiwania nienależnie wypłaconych środków oraz korekt finansowych i dostosowań zgodnie z art. 49 i 50;
- j) zasad sprawowania nadzoru, przeprowadzania kontroli i audytu przez Komisję i Europejski Trybunał Obrachunkowy;
- k) zasad w zakresie podatków, opłat celnych oraz innych opłat fiskalnych;
- l) wymogów odnośnie do informacji i promocji.

4. Stosownie do przypadku można zawrzeć umowę sektorową dotyczącą danego komponentu IPA i stanowiącą uzupełnienie umowy ramowej. Nie naruszając uzgodnień ujętych w umowie ramowej, umowa sektorowa powinna obejmować szczegółowe i konkretne postanowienia dotyczące zarządzania, oceny i kontroli w ramach danego komponentu.

5. W danym kraju beneficjencie umowa ramowa stosuje się do wszystkich porozumień finansowych zgodnie z art. 8.

Umowa sektorowa dotycząca danego komponentu, o ile taka istnieje, stosuje się do wszystkich porozumień finansowych zawartych w ramach tego komponentu.

Artykuł 8

Decyzje i porozumienia finansowe

1. Decyzje Komisji dotyczące przyjęcia programów wieloletnich lub rocznych spełniają niezbędne kryteria, by były one decyzjami finansowymi odpowiadającymi wymogom określonym w art. 75 ust. 2 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.
2. Jeżeli decyzja finansowa tego wymaga, Komisja i dany kraj beneficjent zawierają porozumienie finansowe. Porozumienia finansowe można zawierać zgodnie z art. 39 na okres roku lub wielu lat.
3. Każdy program stanowi integralną część porozumienia finansowego.
4. Porozumienia finansowe zawierają:
  - a) postanowienia, na mocy których kraj beneficjent akceptuje pomoc Wspólnoty i wyraża zgodę na stosowanie zasad i procedur dotyczących wydatków związanych z taką pomocą;

- b) warunki zarządzania pomocą, w tym odpowiednie metody i obowiązki związane z realizacją rocznych lub wieloletnich programów lub działań;
- c) postanowienia dotyczące stworzenia i regularnej aktualizacji przez kraj beneficjenta mapy drogowej z orientacyjnymi wzorcami i terminami w celu osiągnięcia decentralizacji bez przeprowadzanych przez Komisję kontroli *ex ante*, o których mowa w art. 14 i 18.

TYTUŁ II

WSPÓLNE ZASADY WDRAŻANIA

ROZDZIAŁ I

Zasady

Artykuł 9

Spójność wdrażania pomocy

1. Pomoc na mocy rozporządzenia w sprawie IPA jest spójna i skoordynowana w ramach komponentów IPA i pomiędzy nimi, zarówno na poziomie planowania, jak i programowania.
2. Należy unikać nakładania się środków wchodzących w zakres poszczególnych komponentów, a wydatki nie mogą być finansowane w ramach więcej niż jednego działania.

Artykuł 10

Ogólne zasady wdrażania pomocy

1. Jeżeli w ust. 2, 3 i 4 nie przewidziano inaczej, do wdrażania pomocy na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA stosuje się zarządzanie zdecentralizowane, polegające na przekazaniu przez Komisję zarządzania niektórymi działaniami krajowi beneficjentowi, przy równoczesnym zachowaniu całkowitej ostatecznej odpowiedzialności za wykonanie budżetu ogólnego zgodnie z art. 53c rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 i odpowiednimi postanowieniami traktatowymi.

Do celów pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA zarządzanie zdecentralizowane obejmuje co najmniej procedurę przetargową, udzielanie zamówień i realizację płatności.

W przypadku zarządzania zdecentralizowanego działania realizuje się zgodnie z przepisami art. 53c rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

2. Zarządzanie scentralizowane zdefiniowane w art. 53a rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 może być stosowane w ramach komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego, w szczególności w odniesieniu do programów regionalnych i horyzontalnych, oraz w ramach komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej. Może być również stosowane w odniesieniu do pomocy technicznej w ramach każdego komponentu IPA.

W przypadku zarządzania scentralizowanego działania realizuje się zgodnie z przepisami art. 53 lit. a), art. 53a oraz 54–57 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

3. Zarządzanie wspólne, zdefiniowane w art. 53d rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002, może być stosowane w ramach komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego, w szczególności w odniesieniu do programów regionalnych i horyzontalnych oraz programów z udziałem organizacji międzynarodowych.

W przypadku zarządzania wspólnego z organizacjami międzynarodowymi działania realizuje się zgodnie z art. 53 lit. c) i art. 53d rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

4. Zarządzanie dzielone, zdefiniowane w art. 53b rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002, może być stosowane w ramach komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej, w odniesieniu do programów transgranicznych z udziałem państw członkowskich.

W ramach zarządzania dzielonego z państwem członkowskim działania realizuje się zgodnie z art. 53 lit. b), art. 53b i tytułem II część druga rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

ROZDZIAŁ II

Systemy zarządzania i kontroli

Sekcja 1

Zarządzanie zdecentralizowane

Podsekcja 1

Akredytacja i przyznawanie uprawnień w zakresie zarządzania

Artykuł 11

Wspólne wymogi

1. Przed podjęciem decyzji o przyznaniu krajowi beneficjentowi uprawnień w zakresie zarządzania komponentem, programem lub środkiem Komisja upewnia się, czy kraj ten spełnia warunki określone w art. 56 ust. 2 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002, w szczególności w odniesieniu do ustanowionych systemów zarządzania i kontroli, oraz czy obowiązują akredytacje, o których mowa w art. 12 i 13.

2. W tym celu systemy zarządzania i kontroli ustanowione w kraju beneficjencie przewidują skuteczne kontrole przynajmniej w obszarach określonych w załączniku. Oprócz przepisów niniejszego rozporządzenia stosuje się postanowienia dotyczące innych obszarów, które zostały określone w umowach sektorowych lub w porozumieniach finansowych.

3. Jeżeli odpowiedzialność za działanie związane z zarządzaniem, realizacją lub kontrolą programów powierzono konkretnym osobom, kraj beneficjent stwarza takim osobom możliwości wypełniania obowiązków wynikających z tej

odpowiedzialności, również w przypadkach gdy między nimi a podmiotami uczestniczącymi w tym działaniu nie istnieją żadne relacje o charakterze hierarchicznym. Kraj beneficjent przede wszystkim przyznaje tym osobom uprawnienia do wprowadzenia w drodze formalnych uzgodnień roboczych między nimi a zainteresowanymi podmiotami:

a) odpowiedniego systemu wymiany informacji, w tym uprawnienia do żądania informacji i w razie konieczności prawo dostępu do dokumentów i personelu na miejscu;

b) standardów, które należy osiągnąć;

c) procedur, których należy przestrzegać.

4. Oprócz przepisów niniejszego rozporządzenia stosuje się wszelkie wymogi dotyczące danego komponentu, które zostały określone w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych.

Artykuł 12

Akredytacja krajowego urzędnika zatwierdzającego i funduszu narodowego

1. Właściwy urzędnik akredytujący, o którym mowa w art. 24, jest odpowiedzialny za akredytację krajowego urzędnika zatwierdzającego, o którym mowa w art. 25, zarówno w charakterze szefa funduszu narodowego zgodnie z art. 25 ust. 2 lit. a), jak i w zakresie zdolności do wypełniania obowiązków określonych w art. 25 ust. 2 lit. b). Akredytacja krajowego urzędnika zatwierdzającego dotyczy funduszu narodowego, o którym mowa w art. 26.

2. Przed akredytacją krajowego urzędnika zatwierdzającego właściwy urzędnik akredytujący upewnia się, czy spełniono obowiązujące wymogi, o których mowa w art. 11, opierając się przy tym na opinii z audytu sporządzonej przez zewnętrznego audytora funkcjonalnie niezależnego od wszystkich uczestników systemów zarządzania i kontroli. Podstawą opinii z audytu są analizy przeprowadzone zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi standardami audytu.

3. Właściwy urzędnik akredytujący powiadamia Komisję o akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego najpóźniej z chwilą powiadomienia o akredytacji pierwszej struktury operacyjnej, o której mowa w art. 13 ust. 3. Właściwy urzędnik akredytujący przedstawia wszelkie informacje pomocnicze wymagane przez Komisję.

4. Właściwy urzędnik akredytujący niezwłocznie informuje Komisję o wszelkich zmianach dotyczących krajowego urzędnika zatwierdzającego lub funduszu narodowego. Jeżeli zmiana ma wpływ na urzędnika krajowego lub fundusz narodowy w zakresie

obowiązujących wymagań ustanowionych w art. 11, właściwy urzędnik akredytujący przesyła Komisji ocenę wpływu takiej zmiany na ważność akredytacji. Jeżeli zmiana jest istotna, właściwy urzędnik akredytujący powiadamia Komisję o swojej decyzji dotyczącej akredytacji.

Artykuł 13

Akredytacja struktury operacyjnej

1. Krajowy urzędnik zatwierdzający odpowiada za akredytację struktur operacyjnych, o których mowa w art. 28.

2. Przed akredytacją struktury operacyjnej krajowy urzędnik zatwierdzający upewnia się, czy dana struktura operacyjna spełnia obowiązujące wymogi, o których mowa w art. 11, opierając się przy tym na opinii z audytu sporządzonej przez zewnętrznego audytora funkcjonalnie niezależnego od wszystkich uczestników systemów zarządzania i kontroli. Podstawą opinii z audytu są analizy przeprowadzone zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi standardami audytu.

3. Krajowy urzędnik zatwierdzający powiadamia Komisję o akredytacji struktur operacyjnych i przedstawia wszelkie odpowiednie informacje pomocnicze wymagane przez Komisję, łącznie z opisem systemów zarządzania i kontroli.

Artykuł 14

Przyznawanie przez Komisję uprawnień w zakresie zarządzania

1. Przed przyznaniem uprawnień w zakresie zarządzania Komisja dokonuje przeglądu akredytacji, o których mowa w art. 12 i 13, oraz analizuje procedury i struktury wszystkich zainteresowanych podmiotów i instytucji w kraju beneficjencie. Może to obejmować weryfikacje na miejscu przeprowadzane przez jej służby lub firmy audytorskie działające w charakterze podwykonawców.

2. Komisja, w swojej decyzji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania, może ustanowić dalsze warunki, w celu zapewnienia spełnienia wymogów określonych w art. 11. Te dalsze warunki muszą zostać spełnione w okresie wyznaczonym przez Komisję, by przyznanie uprawnień w zakresie zarządzania było skuteczne.

3. Decyzja Komisji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania zawiera wykaz kontroli *ex ante*, o ile są one przewidziane, które zostaną przeprowadzone przez Komisję w odniesieniu do procedury udzielania zamówień, ogłaszania zaproszeń do składania ofert oraz zawierania umów i przyznawania dotacji. Wykaz ten może się różnić w zależności od komponentu lub programu. Kontrole *ex ante* obowiązują w zależności od komponentu lub programu do czasu wyrażenia przez Komisję zgody na decentralizację zarządzania bez kontroli *ex ante*, o którym mowa w art. 18.

4. W decyzji Komisja może ustanowić przepisy dotyczące zawieszenia lub cofnięcia przyznanych uprawnień w zakresie zarządzania w odniesieniu do określonych podmiotów lub instytucji.

Artykuł 15

Cofnięcie lub zawieszenie akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego i funduszu narodowego

1. Po przyznaniu przez Komisję uprawnień w zakresie zarządzania właściwy urzędnik akredytujący odpowiada za ciągłe monitorowanie realizacji wszystkich wymagań warunkujących utrzymanie tej akredytacji oraz informowanie Komisji o wszelkich istotnych zmianach związanych z tą akredytacją.

2. Jeżeli którekolwiek z obowiązujących wymagań, o których mowa w art. 11, nie jest spełnione lub przestało być spełnione, właściwy urzędnik akredytujący zawiesza lub cofa akredytację krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu a o swojej decyzji i jej powodach niezwłocznie powiadamia Komisję. Przed przywróceniem akredytacji właściwy urzędnik akredytujący upewnia się, czy te wymogi są ponownie spełnione, opierając się przy tym na opinii z audytu, o której mowa w art. 12 ust. 2.

3. W przypadku cofnięcia lub zawieszenia akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego przez właściwego urzędnika akredytującego stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

Komisja wstrzymuje przekazywanie środków finansowych na rzecz kraju beneficjenta w okresie, w którym akredytacja nie obowiązuje.

W okresie, w którym akredytacja nie obowiązuje, wszystkie rachunki prowadzone w euro lub rachunki prowadzone w euro dla danych komponentów zostają zablokowane, a jakiegokolwiek płatności dokonane z funduszu krajowego z zablokowanych rachunków prowadzonych w euro nie są uznawane za kwalifikujące się do finansowania wspólnotowego.

Bez uszczerbku dla wszelkich innych korekt finansowych, Komisja zgodnie z art. 49 może dokonać korekt finansowych wobec kraju beneficjenta w związku niespełnieniem przez ten kraj w przeszłości wymagań niezbędnych do przyznania uprawnień w zakresie zarządzania.

Artykuł 16

Cofnięcie lub zawieszenie akredytacji struktur operacyjnych

1. Po przyznaniu przez Komisję uprawnień w zakresie zarządzania krajowy urzędnik zatwierdzający odpowiada za ciągłe monitorowanie realizacji wszystkich wymagań warunkujących utrzymanie tej akredytacji oraz informowanie Komisji i właściwego urzędnika akredytującego o wszelkich istotnych zmianach z nią związanych.

2. Jeżeli którekolwiek z obowiązujących wymagań, o których mowa w art. 11, nie jest spełnione lub przestało być spełnione, krajowy urzędnik zatwierdzający zawiesza lub cofa akredytację danej struktury operacyjnej, a o swojej decyzji i jej powodach niezwłocznie powiadamia Komisję i właściwego urzędnika akredytującego.

Przed przywróceniem akredytacji krajowy urzędnik zatwierdzający upewnia się, czy te wymogi są ponownie spełnione, opierając się przy tym na opinii z audytu, o której mowa w art. 13 ust. 2.

3. W przypadku cofnięcia lub zawieszenia akredytacji struktury operacyjnej przez krajowego urzędnika zatwierdzającego stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

Komisja nie przekazuje żadnych środków finansowych na rzecz kraju beneficjenta w związku z programami lub działaniami realizowanymi przez daną strukturę operacyjną w czasie, gdy akredytacja tej struktury operacyjnej jest zawieszona lub cofnięta.

Bez uszczerbku dla wszelkich innych korekt finansowych, Komisja zgodnie z art. 49 może dokonać korekt finansowych wobec kraju beneficjenta w związku niespełnieniem przez ten kraj w przeszłości wymagań niezbędnych do przyznania uprawnień w zakresie zarządzania.

Zobowiązania prawne podjęte przez daną strukturę operacyjną w okresie, w którym akredytacja nie obowiązuje, nie są uznawane za kwalifikujące się do finansowania wspólnotowego.

Krajowy urzędnik zatwierdzający jest odpowiedzialny za podjęcie wszelkich stosownych środków zabezpieczających w odniesieniu do płatności dokonanych przez daną strukturę operacyjną lub podpisanych przez nią umów.

Artykuł 17

Cofnięcie lub zawieszenie przyznanych uprawnień w zakresie zarządzania

1. Komisja monitoruje zgodność z wymogami, o których mowa w art. 11.

2. Niezależnie od decyzji właściwego urzędnika akredytującego w sprawie utrzymania, zawieszenia lub cofnięcia akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego lub od decyzji krajowego urzędnika zatwierdzającego w sprawie utrzymania, zawieszenia lub cofnięcia akredytacji struktury operacyjnej Komisja może w dowolnym czasie cofnąć lub zawiesić przyznane uprawnienia w zakresie zarządzania, zwłaszcza w przypadku, gdy którekolwiek z wymagań, o których mowa w art. 11, nie jest spełnione lub przestało być spełnione.

3. W przypadku cofnięcia lub zawieszenia przez Komisję przyznanych uprawnień w zakresie zarządzania stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

Komisja wstrzymuje przekazywanie środków finansowych na rzecz kraju beneficjenta.

Bez uszczerbku dla wszelkich innych korekt finansowych, Komisja zgodnie z art. 49 może dokonać korekt finansowych wobec kraju beneficjenta w związku niespełnieniem przez ten kraj w przeszłości wymagań koniecznych dla przyznania uprawnień w zakresie zarządzania.

Komisja w specjalnej decyzji może określić inne konsekwencje takiego zawieszenia lub cofnięcia.

Artykuł 18

Decentralizacja bez kontroli *ex ante* przeprowadzanych przez Komisję

1. Decentralizacja bez kontroli *ex ante* przeprowadzanych przez Komisję stanowi cel wdrażania wszystkich komponentów IPA, w przypadku gdy pomoc jest wdrażana w sposób zdecentralizowany, o którym mowa w art. 10. Czas osiągnięcia tego celu może się różnić w zależności od komponentu IPA.

2. Przed rezygnacją z kontroli *ex ante* ustanowionych w decyzji Komisji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania Komisja uzyska pewność co do skutecznego funkcjonowania danego systemu zarządzania i kontroli zgodnie z odpowiednimi przepisami wspólnotowymi i krajowymi.

3. Komisja monitoruje zwłaszcza wdrażanie przez kraj beneficjenta mapy drogowej włączonej do porozumienia finansowego zgodnie z art. 8 ust. 4 lit. c), co może się wiązać ze stopniową rezygnacją z różnych form kontroli *ex ante*.

4. Komisja bierze odpowiednio pod uwagę wyniki osiągnięte przez kraj beneficjenta w tym kontekście, a zwłaszcza w zakresie udzielania pomocy i procesu negocjacyjnego.

Artykuł 19

Środki zwalczania nadużyć finansowych

1. Kraje beneficjenci zapewniają postępowanie wyjaśniające i skuteczne działanie w sprawach domniemanych nadużyć finansowych i nieprawidłowości oraz funkcjonowanie mechanizmu kontroli i składania sprawozdań odpowiadającego mechanizmowi, o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1828/2006⁽¹⁾. W przypadku podejrzenia nadużycia finansowego lub nieprawidłowości należy niezwłocznie poinformować Komisję.

2. Ponadto kraje beneficjenci podejmują właściwe środki zapobiegawcze i zaradcze przeciw wszelkim praktykom korupcji czynnej lub biernej na każdym etapie procedury udzielania zamówień publicznych, procedury przyznawania dotacji bądź w trakcie realizacji odpowiednich umów.

Artykuł 20

Ścieżka audytu

Krajowy urzędnik zatwierdzający zapewnia bieżący dostęp do odpowiednich informacji w celu zagwarantowania wystarczająco szczegółowej ścieżki audytu. Informacje te obejmują dokumenty świadczące o zatwierdzeniu wniosków o płatność, księgowaniu i realizacji płatności z tytułu takich wniosków oraz sposobach postępowania z zaliczkami, gwarancjami i zadłużeniem.

Podsekcja 2

Struktury i instytucje

Artykuł 21

Wyznaczenie struktur i instytucji

1. Kraj beneficjent wyznacza następujące podmioty i instytucje:

- narodowego koordynatora ds. IPA;
- strategicznego koordynatora ds. komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego i komponentu rozwoju zasobów ludzkich;
- właściwego urzędnika akredytującego;

⁽¹⁾ Dz.U. L 371 z 27.12.2006, str. 1.

- d) krajowego urzędnika zatwierdzającego;
- e) fundusz narodowy;
- f) strukturę operacyjną dla komponentu lub programu IPA;
- g) instytucję audytową.

2. Kraj beneficjent zapewnia właściwy podział obowiązków między podmiotami i instytucjami wymienionymi w ust. 1 lit. a)–g) zgodnie z art. 56 ust. 2 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

3. Komisja przyznaje krajowi beneficjentowi uprawnienia w zakresie zarządzania zgodnie z art. 14 niniejszego rozporządzenia wyłącznie po wyznaczeniu i utworzeniu podmiotów i instytucji, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 22

Zadania i zakres odpowiedzialności narodowego koordynatora ds. IPA

1. Narodowy koordynator ds. IPA wyznaczany jest przez kraj beneficjenta. Jest nim urzędnik wysokiego szczebla w rządzie lub w organach administracji publicznej kraju beneficjenta, który zapewnia pełną koordynację pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA.

2. Do zadań narodowego koordynatora ds. IPA należy w szczególności:

- a) zapewnienie partnerstwa między Komisją a krajem beneficjentem oraz ścisłego związku między ogólnym procesem przystąpienia a korzystaniem z pomocy na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA;
- b) ponoszenie pełnej odpowiedzialności za:
  - spójność i koordynację programów przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu,
  - roczne programowanie na poziomie krajowym w odniesieniu do komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego,
  - koordynację udziału kraju beneficjenta w odpowiednich programach transgranicznych realizowanych zarówno z państwami członkowskimi, jak i z innymi krajami beneficjentami oraz w programach transnarodowych, międzyregionalnych lub dotyczących krajów położonych na obszarach nadmorskich w ramach innych instrumentów Wspólnoty. Narodowy koordynator ds. IPA może delegować zadania dotyczące koordynacji koordynatorowi ds. współpracy transgranicznej;
- c) sporządzanie i przedstawianie Komisji – po przeanalizowaniu przez komitet monitorujący ds. IPA – rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji IPA, o których mowa w art. 61 ust. 3 z kopią dla krajowego urzędnika zatwierdzającego.

Artykuł 23

Zadania i zakres odpowiedzialności koordynatora strategicznego

1. Koordynator strategiczny wyznaczany jest przez kraj beneficjenta w celu zapewnienia koordynacji komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego i komponentu dotyczącego rozwoju zasobów ludzkich, i jest podporządkowany krajowemu koordynatorowi ds. IPA. Koordynator strategiczny jest organem działającym w ramach administracji publicznej kraju beneficjenta, niezaangażowanym bezpośrednio we wdrażanie danego komponentu.

2. Do zadań koordynatora strategicznego należy w szczególności:

- a) koordynacja pomocy udzielonej w ramach komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego i komponentu dotyczącego rozwoju zasobów ludzkich;
- b) opracowanie strategicznych ram odniesienia, o których mowa w art. 154;
- c) zapewnienie koordynacji strategii i programów sektorowych.

Artykuł 24

Zakres odpowiedzialności właściwego urzędnika akredytującego

1. Właściwy urzędnik akredytujący wyznaczany jest przez kraj beneficjenta. Jest nim urzędnik wysokiego szczebla w rządzie lub w organach administracji publicznej kraju beneficjenta.

2. Właściwy urzędnik akredytujący jest odpowiedzialny za udzielanie, monitorowanie oraz zawieszanie lub cofanie akredytacji krajowego urzędnika zatwierdzającego i funduszu krajowego zgodnie z art. 12 i 15.

Artykuł 25

Zadania i zakres odpowiedzialności krajowego urzędnika zatwierdzającego

1. Krajowy urzędnik zatwierdzający wyznaczany jest przez kraj beneficjenta. Jest nim urzędnik wysokiego szczebla w rządzie lub w organach administracji publicznej kraju beneficjenta.

2. Do zadań krajowego urzędnika zatwierdzającego należy:

- a) ponoszenie całościowej odpowiedzialności za zarządzanie finansowe funduszami UE w kraju beneficjencie z tytułu pełnienia funkcji szefa funduszu narodowego; ponoszenie odpowiedzialności za zgodność z prawem i prawidłowość związanych z nim transakcji;
- b) ponoszenie odpowiedzialności za efektywne funkcjonowanie systemów zarządzania i kontroli przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie IPA.

3. Do celów ust. 2 lit. a) krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu podlegają w szczególności następujące zadania:

- a) zapewnienie zgodności z prawem i prawidłowości finansowanych transakcji;
- b) sporządzanie i przedstawianie Komisji poświadczonych wykazów wydatków i wniosków o płatność; krajowy urzędnik zatwierdzający ponosi całkowitą odpowiedzialność za rzetelność wniosków o płatność oraz przekazywanie środków finansowych strukturom operacyjnym lub beneficjentom końcowym;
- c) sprawdzanie istnienia i prawidłowości elementów składających się na współfinansowanie;
- d) zapewnienie wykrywania wszelkich nieprawidłowości i niezwłoczne powiadamianie o ich wystąpieniu;
- e) realizacja dostosowań finansowych wymaganych w związku z wykrytymi nieprawidłowościami, zgodnie z art. 50;
- f) pełnienie roli punktu kontaktowego dla informacji finansowych przekazywanych między Komisją a krajem beneficjentem.

4. Do celów ust. 2 lit. b) krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu podlegają w szczególności następujące zadania:

- a) ponoszenie odpowiedzialności za udzielanie, monitorowanie oraz zawieszanie lub cofanie akredytacji struktur operacyjnych;
- b) zapewnienie istnienia i skutecznego funkcjonowania systemów zarządzania pomocą przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie IPA;
- c) zapewnienie skuteczności i efektywności systemu kontroli wewnętrznej dotyczącej zarządzania środkami finansowymi;
- d) składanie sprawozdań w sprawie systemów zarządzania i kontroli;
- e) zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu sprawozdawczego i informacyjnego;
- f) podejmowanie działań zaleconych we wnioskach zawartych sprawozdaniach z audytu sformułowanych przez instytucję audytową zgodnie z art. 30 ust. 1;
- g) niezwłoczne powiadamianie Komisji o wszelkich istotnych zmianach dotyczących systemów zarządzania i kontroli poprzez przesłanie kopii powiadomienia właściwemu urzędnikowi akredytującemu.

5. Zgodnie z zadaniami określonymi w ust. 2 lit. a) i lit. b) krajowy urzędnik zatwierdzający sporządza roczne poświadczenie wiarygodności, o którym mowa w art. 27.

Artykuł 26

Fundusz narodowy

Fundusz narodowy jest organem działającym na szczeblu ministerialnym administracji publicznej kraju beneficjenta wyposażonym w uprawnienia centralnej jednostki budżetowej. Fundusz narodowy funkcjonuje jako główny organ finansowy i jest odpowiedzialny za zarządzanie finansowe pomocą udzielaną na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA w ramach zakresu odpowiedzialności krajowego urzędnika zatwierdzającego.

Do jego zadań należy w szczególności załatwianie spraw organizacyjnych związanych z rachunkami bankowymi, występowanie z wnioskami o przydział środków finansowych z Komisji, zatwierdzanie przekazywania środków uzyskanych od Komisji strukturom operacyjnym lub beneficjentom końcowym oraz składanie Komisji sprawozdań finansowych.

Artykuł 27

Poświadczenie wiarygodności sporządzone przez krajowego urzędnika zatwierdzającego

1. Zgodnie z art. 25 ust. 5 krajowy urzędnik zatwierdzający sporządza roczne oświadczenie dotyczące zarządzania, które ma formę poświadczenia wiarygodności, i przedkłada je Komisji do dnia 28 lutego każdego roku. Kopię poświadczenia wiarygodności przesyła właściwemu urzędnikowi akredytującemu.

2. Podstawą poświadczenia wiarygodności jest faktyczny nadzór sprawowany przez krajowego urzędnika zatwierdzającego nad systemami zarządzania i kontroli w ciągu roku budżetowego.

3. Poświadczenie wiarygodności jest sporządzane zgodnie z zasadami określonymi w umowie ramowej i zawiera:

- a) potwierdzenie skutecznego funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli;
- b) potwierdzenie zgodności z prawem i prawidłowości transakcji, których dotyczy;
- c) informacje na temat wszelkich zmian w systemach i kontroli oraz dane potwierdzające informacje księgowe.

4. Jeżeli potwierdzenia wymagane zgodnie z ust. 3 lit. a) i b) nie są dostępne, krajowy urzędnik zatwierdzający informuje Komisję o powodach i ewentualnych konsekwencjach ich braku, jak również o działaniach podjętych w celu rozwiązania sytuacji i ochrony interesów Wspólnoty. Kopię tych informacji przesyła on właściwemu urzędnikowi akredytującemu.

Artykuł 28

Zadania i zakres odpowiedzialności struktur operacyjnych

1. Dla każdego komponentu i programu IPA ustanawia się strukturę operacyjną, której zadaniem jest zarządzanie i wdrażanie pomocy na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA.

Struktura operacyjna jest podmiotem lub grupą podmiotów funkcjonujących w ramach administracji kraju beneficjenta.

2. Struktura operacyjna odpowiada za zarządzanie danym programem lub programami i jego lub ich realizację zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami. W tym celu realizuje szereg zadań, do których należą:

- a) opracowywanie programów rocznych i wieloletnich;
- b) monitorowanie realizacji programów i kierowanie pracami sektorowego komitetu monitorującego, o którym mowa w art. 59, a zwłaszcza przedstawianie dokumentów niezbędnych do monitorowania jakości realizacji programów;
- c) sporządzanie rocznych i końcowych sprawozdań sektorowych z realizacji, o których mowa w art. 61 ust. 1, oraz – po przeanalizowaniu przez komitet sektorowy – przekładanie ich Komisji, narodowemu koordynatorowi ds. IPA i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu;
- d) zapewnienie, że wybór działań do finansowania i ich zatwierdzanie odbywa się zgodnie z kryteriami i mechanizmami mającymi zastosowanie do programów oraz że są one zgodne z odpowiednimi przepisami wspólnotowymi i krajowymi;
- e) ustalanie procedur dbających o zachowanie wszystkich wymaganych dokumentów w celu zapewnienia odpowiedniej ścieżki audytu zgodnie z art. 20;
- f) załatwianie spraw dotyczących procedur przetargowych, procedur przyznawania dotacji, udzielania wynikających z nich zamówień, realizacji płatności na rzecz beneficjenta końcowego oraz odzyskiwanie od niego środków finansowych;
- g) dbanie, aby wszystkie podmioty biorące udział w realizacji działań prowadziły odrębny system rachunkowości lub stosowały odrębny system kodowania do celów rachunkowości;
- h) dbanie, aby fundusz narodowy i krajowy urzędnik zatwierdzający otrzymywali wszelkie niezbędne informacje na temat procedur i weryfikacji dotyczących wydatków;
- i) ustanawianie, utrzymywanie oraz aktualizacja systemu sprawozdawczości i informacji;
- j) przeprowadzanie weryfikacji celem dbania, aby deklarowane wydatki były ponoszone zgodnie z obowiązującymi przepisami, produkty lub usługi dostarczane zgodnie z decyzją w sprawie ich zatwierdzenia, a wnioski beneficjenta końcowego o płatność były prawidłowe. Weryfikacje te, stosownie do przypadku, dotyczą administracyjnych, finansowych, technicznych i fizycznych aspektów działań;
- k) zapewnianie audytów wewnętrznych różnych podmiotów wchodzących w skład danej struktury operacyjnej;
- l) zapewnianie regularności sprawozdań;

m) zapewnianie zgodności z wymogami dotyczącymi udostępniania i rozpowszechniania informacji.

3. Szefowie podmiotów wchodzących w skład danej struktury operacyjnej są wyraźnie wyznaczeni i ponoszą odpowiedzialność za wykonanie zadań przydzielonych odpowiednim podmiotom zgodnie z art. 11 ust. 3.

Artykuł 29

Zadania i zakres odpowiedzialności instytucji audytowej

1. Instytucja audytowa, funkcjonalnie niezależna od wszystkich uczestników systemów zarządzania i kontroli oraz działająca zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi standardami audytu, wyznaczana jest przez kraj beneficjenta. Instytucja ta jest odpowiedzialna za weryfikację skuteczności i prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli.

2. Instytucji audytowej, pod kierownictwem jej szefa, podlegają w szczególności następujące zadania:

- a) w ciągu roku – opracowywanie i realizacja rocznego planu pracy w zakresie audytów obejmującego audyty mające na celu weryfikację:
  - skutecznego stosowania systemów zarządzania i kontroli,
  - rzetelności informacji finansowych przekazywanych Komisji.

Czynności audytowe polegają na przeprowadzeniu audytów odpowiedniej próby działań lub transakcji oraz zbadaniu procedur.

Roczny plan pracy w zakresie audytów przedstawiany jest krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu i Komisji przed początkiem roku, którego dotyczy;

- b) przedkładanie następujących dokumentów:
  - rocznego sprawozdania z działalności audytowej, sporządzonego według wzoru znajdującego się w umowie ramowej, z podaniem źródeł informacji wykorzystanych przez instytucję audytową i podsumowaniem słabych punktów stwierdzonych w systemach zarządzania i kontroli lub we wnioskach dotyczących transakcji sformułowanych w audytach przeprowadzonych zgodnie z rocznym planem pracy w ciągu poprzednich 12 miesięcy kończących się dnia 30 września danego roku. Roczne sprawozdanie z działalności audytowej przedkłada się Komisji, krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu i właściwemu urzędnikowi akredytującemu do dnia 31 grudnia każdego roku. Pierwsze takie sprawozdanie obejmuje okres od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia do dnia 30 listopada 2007 r.,
  - rocznej opinii, sporządzonej według wzoru podanego w umowie ramowej stwierdzającej, czy systemy zarządzania i kontroli są skuteczne i czy spełniają wymogi określone w niniejszym rozporządzeniu lub

wszelkich innych umowach i porozumieniach między Komisją a krajem beneficjentem. Tę opinię przedkłada się Komisji, krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu i właściwemu urzędnikowi akredytującemu. Dotyczy ona tego samego okresu, do którego odnosi się sprawozdanie z działalności audytowej, i jest przedkładana w tym samym terminie,

- opinii o każdym końcowym wykazie wydatków przedstawianej Komisji przez krajowego urzędnika zatwierdzającego po zakończeniu programu lub każdej jego części. W razie potrzeby końcowy wykaz wydatków może zawierać wnioski o płatność w formie przedstawianych corocznie rachunków. Opinię o końcowym wykazie wydatków sporządza się według wzoru podanego w załączniku do umowy ramowej. Odnosi się ona do ważności wniosków o płatność salda końcowego i rzetelności informacji finansowych oraz, w stosownym przypadku, poparta jest końcowym sprawozdaniem z działalności audytowej. Opinię przedkłada się Komisji i właściwemu urzędnikowi akredytującemu w tym samym czasie, w którym krajowy urzędnik zatwierdzający przedkłada odpowiedni końcowy wykaz wydatków, lub najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od przedłożenia końcowego wykazu wydatków.

Inne szczegółowe wymogi dotyczące rocznego planu pracy w zakresie audytów lub sprawozdań i opinii, o których mowa w lit. b), mogą być określone w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych.

W ramach prac w zakresie przeprowadzania audytów, sporządzania sprawozdań i opinii wymaganych w niniejszym artykule instytucja audytowa posługuje się metodą odpowiadającą uznanym międzynarodowym standardom audytu, w szczególności w przypadku oceny ryzyka, przedmiotu audytu i ustalania próby. Metoda ta może być uzupełniona przez Komisję dalszymi wskazówkami i definicjami, w szczególności w odniesieniu do właściwych ogólnych zasad ustalania próby, stopnia poufności i przedmiotu audytu.

Artykuł 30

Działania podejmowane na podstawie sprawozdań instytucji audytowej

1. Po otrzymaniu sprawozdań i opinii, o których mowa w art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze i drugie, krajowy urzędnik zatwierdzający:
  - a) podejmuje decyzję, czy niezbędne są jakiegokolwiek ulepszenia systemów zarządzania i kontroli, rejestruje decyzje podjęte w tym względzie oraz zapewnia terminowe wprowadzanie tych ulepszeń;
  - b) dokonuje wszelkich niezbędnych dostosowań we wnioskach o płatność, kierowanych do Komisji.
2. Komisja może zdecydować o samodzielnym podjęciu działań następczych w związku ze sprawozdaniami lub opiniami, na przykład poprzez wszczęcie procedury korekt finansowych, lub wymagać podjęcia działań przez kraj beneficjenta, informując równocześnie o swojej decyzji krajowego urzędnika zatwierdzającego i właściwego urzędnika akredytującego.

Artykuł 31

Podmioty specjalne

W ogólnych ramach określonych przez struktury i instytucje, o których mowa w art. 21, zadania wymienione w art. 28 można grupować i powierzać podmiotom specjalnym działającym w ramach pierwotnie wyznaczonych struktur operacyjnych lub poza nimi. Odbywa się to zgodnie z odpowiednim podziałem obowiązków określonym w rozporządzeniu (WE, Euratom) nr 1605/2002, tak by ostateczna odpowiedzialność za zadania opisane w przywołanym artykule spoczywała na początkowo pierwotnie strukturze operacyjnej. Taka restrukturyzacja jest formalnie usankcjonowana w pisemnych umowach i uwzględniona w akredytacji udzielanej przez krajowego urzędnika zatwierdzającego oraz brana pod uwagę przy przyznawaniu uprawnień w zakresie zarządzania przez Komisję.

Sekcja 2

Inne formy zarządzania

Artykuł 32

Struktury i instytucje odpowiadające za zarządzanie scentralizowane i wspólne

1. W przypadku zarządzania scentralizowanego lub wspólnego kraj beneficjent wyznacza narodowego koordynatora ds. IPA, który działa w charakterze przedstawiciela kraju beneficjenta wobec Komisji. Zapewnia on utrzymywanie ścisłych powiązań między Komisją a krajem beneficjentem zarówno w ramach ogólnego procesu przystąpienia, jak i pomocy przedakcesyjnej udzielanej przez UE na podstawie IPA.

Narodowy koordynator ds. IPA jest również odpowiedzialny za koordynację udziału kraju beneficjenta w odpowiednich programach transgranicznych realizowanych zarówno z państwami członkowskimi, jak i z innymi krajami beneficjentami oraz w programach transnarodowych, międzyregionalnych lub dotyczących krajów położonych na obszarach nadmorskich, realizowanych w ramach innych instrumentów Wspólnoty. Zadania związane z odpowiedzialnością, o której mowa w niniejszym akapicie, może on delegować koordynatorowi ds. współpracy transgranicznej.

2. W przypadku komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej struktury operacyjne wyznacza i powołuje kraj beneficjent zgodnie z art. 139.

Artykuł 33

Struktury i instytucje odpowiadające za zarządzanie dzielone

W przypadku programów transgranicznych realizowanych w drodze zarządzania dzielonego z państwem członkowskim, w jednym z państw członkowskich uczestniczących w programie transgranicznym powołuje się, zgodnie z art. 102, następujące struktury:

- instytucję zarządzającą,
- instytucję certyfikującą,
- instytucję audytową.

ROZDZIAŁ III

Wkład finansowy Wspólnoty Europejskiej

Artykuł 34

Kwalifikowalność wydatków

1. O ile w ust. 2 nie przewidziano inaczej, w przypadku zarządzania zdecentralizowanego – niezależnie od akredytacji udzielonych przez właściwego urzędnika akredytującego i krajowego urzędnika zatwierdzającego – podpisane umowy i umowy dodatkowe, poniesione wydatki i płatności dokonane przez instytucje krajowe nie kwalifikują się do finansowania na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA przed przyznaniem przez Komisję odpowiednim strukturom i instytucjom uprawnień w zakresie zarządzania.

Ostateczny termin kwalifikowalności wydatków określa się w części II lub, w razie potrzeby, w porozumieniach finansowych.

2. Pomoc techniczna na wspieranie tworzenia systemów zarządzania i kontroli może się kwalifikować do finansowania przed pierwotnym przyznaniem uprawnień w zakresie zarządzania w odniesieniu do wydatków poniesionych po dniu 1 stycznia 2007 r.

Wszczęcie procedury zaproszeń do składania wniosków lub zaproszeń do składania ofert może się również kwalifikować do finansowania przed pierwotnym przyznaniem uprawnień w zakresie zarządzania i po dniu 1 stycznia 2007 r., pod warunkiem że pierwotne przyznanie uprawnień w zakresie zarządzania nastąpi w terminie określonym w klauzuli zastrzeżenia, która zostanie włączona do odpowiednich działań lub zaproszeń i pod warunkiem uprzedniego zatwierdzenia stosownych dokumentów przez Komisję. Zaproszenia do składania wniosków lub zaproszenia do składania ofert mogą być anulowane lub zmienione w zależności od decyzji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania.

3. Na mocy rozporządzenia w sprawie IPA do finansowania nie kwalifikują się następujące wydatki:

- a) podatki, w tym podatek od wartości dodanej;
- b) opłaty celne i przywozowe lub opłaty innego rodzaju;
- c) koszty związane z zakupem, najmem lub dzierżawą gruntów i istniejących budynków;
- d) grzywny, kary finansowe oraz wydatki związane ze sporami sądowymi;
- e) koszty operacyjne;
- f) używany sprzęt;
- g) opłaty bankowe, koszty gwarancji i podobne opłaty;
- h) koszty przeliczenia walut, opłaty lub straty z tytułu wymiany walut związane z którymkolwiek rachunkiem

bankowym prowadzonym w euro dla danego komponentu oraz koszty o charakterze czysto finansowym;

i) wkłady rzeczowe.

4. Wydatki finansowane na podstawie niniejszego rozporządzenia nie podlegają żadnemu innemu finansowaniu z budżetu Wspólnoty.

Artykuł 35

Sposób rozliczania wpływów

1. Wpływy do celów niniejszego rozporządzenia obejmują przychody z tytułu działania w okresie jego współfinansowania uzyskane ze sprzedaży, dzierżawy, usług, opłat wpisowych lub inne równoważne wpływy z wyjątkiem:

- a) wpływów uzyskanych w całym cyklu gospodarczym współfinansowanych inwestycji w przypadku inwestycji w przedsiębiorstwa;
- b) wpływów uzyskanych w ramach środka inżynierii finansowej, w tym kapitału podwyższonego ryzyka oraz funduszy pożyczkowych, funduszy gwarancyjnych, należności z tytułu leasingu;
- c) w stosownym przypadku, wkładów sektora prywatnego na rzecz współfinansowania działań, które należy wykazać obok wkładu publicznego w tabelach finansowych programu.

2. Wpływy wymienione w ust. 1 stanowią dochód, który należy odjąć od kwoty wydatków kwalifikowalnych, poniesionych w związku z danym działaniem. Nie później niż w chwili zamknięcia programu wpływy takie należy odjąć – w całości lub proporcjonalnie, w zależności od tego, czy zostały wygenerowane w całości, czy tylko w części przez współfinansowane działanie – od odpowiednich wydatków kwalifikowalnych dotyczących danego działania.

3. Niniejszy artykuł nie stosuje się do:

- komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego,
- dochodów generowanych przez infrastrukturę, o których mowa w art. 150.

Artykuł 36

Własność odsetek

Wszelkie odsetki naliczone na rachunkach bankowych dla danego komponentu prowadzonych w euro stanowią własność kraju beneficjenta. Wszelkie odsetki uzyskane z tytułu finansowania programu przez Wspólnotę księguje się na koncie tego programu, uznając je za zasoby danego kraju beneficjenta w formie krajowego wkładu publicznego, i zgłasza Komisji w chwili ostatecznego zamknięcia programu.

Artykuł 37

Finansowanie wspólnotowe

1. Wkład finansowy Wspólnoty przeznaczony na wydatki w ramach programów wieloletnich lub rocznych określa się zgodnie z przydziałami zaproponowanymi w wieloletnich orientacyjnych ramach finansowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia w sprawie IPA.

2. Wszelkie działania korzystające z pomocy w ramach poszczególnych komponentów IPA wymagają wniesienia wkładu krajowego i wspólnotowego.

Artykuł 38

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Wysokość wkładu Wspólnoty oblicza się na podstawie wydatków kwalifikujących się do finansowania, określonych w części II dla każdego komponentu IPA.

2. Maksymalną orientacyjną kwotę wkładu Wspólnoty i maksymalną wysokość wkładu dla każdej osi priorytetowej określają decyzje finansowe w sprawie przyjęcia programów rocznych i wieloletnich dla każdego komponentu IPA.

ROZDZIAŁ IV

Zarządzanie finansowe

Sekcja 1

Zobowiązania budżetowe

Artykuł 39

Zasady

1. Zobowiązanie budżetowe odpowiadające pod względem wielkości zobowiązaniu prawnemu, które ma formę porozumienia finansowego z zainteresowanym krajem beneficjentem, przyjmuje się na podstawie decyzji finansowych w sprawie przyjęcia programów rocznych.

2. Decyzje finansowe w sprawie przyjęcia programów wieloletnich mogą przewidywać zawarcie wieloletnich zobowiązań prawnych, które mają formę porozumień finansowych z zainteresowanym krajem beneficjentem.

Zobowiązania budżetowe odpowiadające pod względem wielkości zobowiązaniu prawnemu można w takich przypadkach rozłożyć roczne raty przez okres kilku lat, o ile przewidziano to w decyzji finansowej i przy uwzględnieniu wieloletnich orientacyjnych ram finansowych. W odpowiedniej decyzji finansowej oraz w porozumieniu finansowym takie rozłożenie na raty podaje się w odpowiednich tabelach finansowych.

Sekcja 2

Przepisy dotyczące zarządzania finansowego

Artykuł 40

Płatności

1. Komisja wypłaca wkład Wspólnoty w ramach dostępnych środków finansowych. W przypadku programów wieloletnich

każda płatność jest księgowana na koncie najwcześniej otwartych zobowiązań budżetowych danego komponentu IPA.

2. Płatności następują w formie płatności zaliczkowej, płatności okresowych oraz płatności salda końcowego.

3. Do dnia 28 lutego każdego roku kraj beneficjent przesyła Komisji informacje dotyczące przewidywanych wniosków o płatność na dany i na następny rok budżetowy w odniesieniu do każdego komponentu lub programu. Komisja, w stosownych przypadkach, może zwrócić się o przedstawienie uaktualnionej prognozy.

4. Wymiana informacji dotyczących transakcji finansowych między Komisją a instytucjami i strukturami, o których mowa w art. 21, odbywa się, w stosownych przypadkach, drogą elektroniczną z zastosowaniem procedur uzgodnionych między Komisją a krajem beneficjentem.

5. Łączna kwota płatności zaliczkowej i płatności okresowych nie przekracza 95 % wkładu Wspólnoty określonego w tabeli finansowej każdego programu.

6. W przypadku osiągnięcia pułapu określonego w ust. 5 krajowy urzędnik zatwierdzający w dalszym ciągu przekazuje Komisji wszelkie poświadczone wykazy wydatków, jak również informacje dotyczące odzyskanych kwot.

7. Kwoty określone w programach przedstawionych przez kraj beneficjenta, podane w poświadczonych wykazach wydatków, wnioskach o płatność i uwzględnione w wydatkach wykazanych w sprawozdaniach z realizacji, są denominowane w euro. Kraje beneficjenci przeliczają na euro kwoty wydatków poniesionych w walutach krajowych na podstawie miesięcznego kursu przeliczeniowego dla euro ustalonego przez Komisję dla miesiąca, w którym wydatki zostały zaksięgowane na rachunkach danej struktury operacyjnej.

8. Płatności dokonywane przez Komisję na rzecz funduszu narodowego przekazuje się na rachunek prowadzony w euro, zgodnie z przepisami art. 41, 42, 43, 44 i 45 oraz postanowieniami umów ramowych, sektorowych lub porozumień finansowych. Dla każdego programu IPA lub, w stosownych przypadkach, komponentu IPA otwiera się jeden rachunek prowadzony w euro i wykorzystuje go wyłącznie dla transakcji związanych z tym programem lub komponentem.

9. Kraje beneficjenci zapewniają przekazanie łącznej kwoty wkładu publicznego na rzecz beneficjentów końcowych we właściwym terminie i w pełnej wysokości. Nie nakłada się żadnych specjalnych opłat ani innych obciążeń o skutku równoważnym, które wpłynęłyby na zmniejszenie kwot należnych beneficjentom końcowym.

10. Kwoty wydatków mogą być pokrywane z środków finansowych Wspólnoty jedynie, gdy zostały poniesione i zapłacone przez beneficjenta końcowego. Kwoty wydatków zapłacone przez beneficjentów końcowych są udokumentowane pokwitowanymi fakturami lub dokumentami księgowymi o równoważnej wartości dowodowej bądź innymi odpowiednimi dokumentami, w przypadku gdy, zgodnie z programem, pomoc nie jest funkcją wydatków. Wydatki muszą być poświadczone przez krajowego urzędnika zatwierdzającego.

Artykuł 41

Warunki dopuszczalności wniosków o płatność

W celu zatwierdzenia wniosku o płatność przez Komisję należy spełnić minimalne wymogi, o których mowa w art. 42 ust. 1, art. 43 ust. 1 i w art. 45 ust. 1.

Artykuł 42

Płatność zaliczkowa

1. W przypadku wniosku o płatność zaliczkową minimalne wymogi, o których mowa w art. 41, są następujące:

- a) krajowy urzędnik zatwierdzający powiadomił Komisję o otwarciu rachunku w euro;
- b) obowiązują akredytacje udzielone przez właściwego urzędnika akredytującego i krajowego urzędnika zatwierdzającego oraz ważne są uprawnienia w zakresie zarządzania przyznane przez Komisję;
- c) odpowiednie porozumienie finansowe weszło w życie.

2. Płatność zaliczkowa stanowi określony procent wkładu Wspólnoty na rzecz danego programu zgodnie z częścią II niniejszego rozporządzenia. W przypadku programów wieloletnich płatności zaliczkowe mogą być rozłożone na kilka lat budżetowych.

3. Jeżeli w ciągu 15 miesięcy od przekazania pierwszej raty płatności zaliczkowej nie wpłynie żaden wniosek o płatność w ramach danego programu, zwraca się Komisji całość kwoty płatności zaliczkowej. Taki zwrot nie ma wpływu na wkład Wspólnoty na rzecz danego programu.

4. Kwota przekazana tytułem płatności zaliczkowej jest rozliczana najpóźniej w chwili zamykania programu. W całym okresie realizacji programu krajowy urzędnik zatwierdzający korzysta z płatności zaliczkowej wyłącznie na finansowanie wydatków z wkładu Wspólnoty zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.

Artykuł 43

Płatności okresowe

1. W przypadku wniosku o płatność okresową, minimalne wymogi, o których mowa w art. 41, są następujące:

- a) krajowy urzędnik zatwierdzający przesłał Komisji wniosek o płatność i wykaz wydatków dotyczący danej płatności; wykaz wydatków poświadcza krajowy urzędnik zatwierdzający;
- b) przestrzegane są pułapy pomocy wspólnotowej w ramach każdej osi priorytetowej, określone w decyzji finansowej Komisji;
- c) struktura operacyjna przesłała Komisji roczne sektorowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 61 ust. 1, w tym najnowsze sprawozdanie;
- d) instytucja audytowa przesłała Komisji, zgodnie z art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze i drugie, najnowsze sprawozdanie z działalności audytowej i opinię w sprawie zgodności stosowanych systemów zarządzania i kontroli z wymogami niniejszego rozporządzenia lub określonymi w umowach i porozumieniach między Komisją a krajem beneficjentem;
- e) obowiązują akredytacje udzielone przez właściwego urzędnika akredytującego i krajowego urzędnika zatwierdzającego oraz ważne są uprawnienia w zakresie zarządzania przyznane przez Komisję.

W przypadku niespełnienia jednego lub kilku wyżej wymienionych warunków kraj beneficjent, na żądanie Komisji i w ustalonym przez nią czasie, podejmuje niezbędne kroki w celu naprawy sytuacji.

2. W przypadku nieprzestrzegania obowiązujących przepisów lub niewłaściwego wykorzystania środków finansowych Wspólnoty, Komisja może zmniejszyć płatności okresowe na rzecz kraju beneficjenta bądź tymczasowo je zawiesić zgodnie z art. 46. Komisja informuje o tym odpowiednio kraj beneficjenta.

3. Zawieszenie lub zmniejszenie płatności okresowych jest zgodne z zasadą proporcjonalności i pozostaje bez uszczerbku dla decyzji dotyczących zgodności oraz decyzji dotyczących rozliczenia rachunków i korekt finansowych.

Artykuł 44

Obliczanie kwot płatności

Kwoty płatności oblicza się na podstawie wkładu Wspólnoty na rzecz finansowania danych działań do wysokości kwoty otrzymanej w wyniku zastosowania stawki współfinansowania określonej w decyzji finansowej dla każdej osi priorytetowej w odniesieniu do wydatków kwalifikowalnych, przy uwzględnieniu maksymalnego wkładu Wspólnoty przyznanego dla każdej osi priorytetowej.

Artykuł 45

Płatność salda końcowego

1. W przypadku płatności salda końcowego stosuje się termin określony w art. 166 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002, a minimalne wymogi, o których mowa w art. 41, są następujące:

- a) krajowy urzędnik zatwierdzający przesłał Komisji wniosek o płatność salda końcowego i końcowy wykaz wydatków; końcowy wykaz wydatków poświadcza krajowy urzędnik zatwierdzający;
- b) struktura operacyjna przesłała Komisji roczne sprawozdania sektorowe dotyczące danego programu, o których mowa w art. 61 ust. 1;
- c) instytucja audytowa przesłała Komisji, zgodnie z art. 29 ust. 2 lit. b) tiret trzecie, opinię w sprawie końcowego wykazu wydatków, popartego końcowym sprawozdaniem z działalności audytowej;
- d) obowiązują akredytacje udzielone przez właściwego urzędnika akredytującego i krajowego urzędnika zatwierdzającego oraz ważne są uprawnienia w zakresie zarządzania przyznane przez Komisję.

2. Automatycznie umarza się część zobowiązań budżetowych odnoszących się do programów wieloletnich wciąż otwartych w dniu 31 grudnia 2017 r., dla których dokumenty wymienione w ust. 1 nie zostały przekazane Komisji do dnia 31 grudnia 2018 r.

Artykuł 46

Zawieszenie płatności

1. Komisja może zawiesić całość lub część płatności, w przypadku gdy:

- a) w systemie zarządzania i kontroli programu istnieje poważna wada mająca wpływ na rzetelność procedury poświadczania płatności, a w odniesieniu do której nie podjęto środków naprawczych; lub
- b) wydatek ujęty w poświadczonym wykazie wydatków związany jest z poważną nieprawidłowością, która nie została poprawiona; lub
- c) konieczne jest wyjaśnienie wątpliwości odnośnie do informacji podanych w wykazie wydatków.

2. Kraj beneficjent otrzyma możliwość przedstawienia uwag w terminie dwóch miesięcy, zanim Komisja zgodnie z ust. 1 podejmie decyzję o zawieszeniu płatności.

3. Komisja uchyli zawieszenie płatności, gdy kraj beneficjent podejmie niezbędne środki w celu naprawienia wady, nieprawidłowości lub wyjaśnienia wątpliwości, o których mowa w ust. 1.

W przypadku niepodjęcia przez kraj beneficjenta wymaganych środków Komisja może podjąć decyzję o anulowaniu całości lub części wkładu Wspólnoty na rzecz programu zgodnie z art. 51.

Artykuł 47

Zamknięcie programu

1. Po otrzymaniu przez Komisję wniosku o płatność program uznaje się za zamknięty z chwilą zaistnienia jednej z następujących okoliczności:

- dokonania przez Komisję płatności należnego salda końcowego,
- wystawienia przez Komisję nakazu odzyskania środków,
- umorzenia przez Komisję zobowiązań dotyczących przyznanych środków finansowych.

2. Zamknięcie programu nie narusza prawa Komisji do dokonania korekt finansowych w późniejszym terminie.

3. Zamknięcie programu nie ma wpływu na obowiązki kraju beneficjenta w zakresie dalszego przechowywania stosownych dokumentów zgodnie z art. 48.

Artykuł 48

Przechowywanie dokumentów

Kraj beneficjent przechowuje wszelkie dokumenty związane z danym programem przez co najmniej trzy lata po zamknięciu programu. Termin ten zostanie zawieszony w przypadku postępowania prawnego lub na należycie uzasadniony wniosek Komisji.

Artykuł 49

Korekty finansowe

1. W celu zapewnienia wykorzystania środków finansowych zgodnie z obowiązującymi przepisami Komisja stosuje procedury rozliczania rachunków lub mechanizmy korekt finansowych zgodnie z art. 53b ust. 4 i art. 53c ust. 2 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 i zasadami określonymi w umowach ramowych lub, o ile istnieją, w umowach sektorowych.

2. Korekty finansowe mogą wynikać w związku ze stwierdzeniem:

- a) nieprawidłowości, w tym nadużycia finansowego; lub
- b) niedociągnięcia lub wady systemów zarządzania i kontroli stosowanych przez kraj beneficjenta.

3. W przypadku stwierdzenia przez Komisję, że wydatki w ramach programów objętych niniejszym rozporządzeniem zostały poniesione w sposób naruszający obowiązujące przepisy, podejmuje ona decyzję w sprawie wysokości kwot, które należy wyłączyć z finansowania wspólnotowego.

4. Komisja dokonuje obliczenia i określa wartość każdej takiej korekty oraz związanych z nią kwot podlegających odzyskaniu na podstawie kryteriów i procedur, o których mowa w art. 51, 52 i 53. Oprócz przepisów niniejszego rozporządzenia stosuje się pozostałe postanowienia dotyczące korekt finansowych, które zostały zawarte w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych.

Artykuł 50

Dostosowania finansowe

1. Krajowy urzędnik zatwierdzający, który jest w pierwszym rzędzie odpowiedzialny za badanie nieprawidłowości, dokonuje dostosowań finansowych w przypadku wykrycia nieprawidłowości lub zaniedbań w działaniach lub programach operacyjnych poprzez anulowanie całości lub części wkładu Wspólnoty przeznaczonych na dane działania lub programy operacyjne. Krajowy urzędnik zatwierdzający bierze pod uwagę charakter i wagę nieprawidłowości oraz straty finansowe wynikające dla wkładu Wspólnoty.

2. W przypadku nieprawidłowości krajowy urzędnik zatwierdzający odzyskuje wkład Wspólnoty wypłacony beneficjentowi zgodnie z krajowymi procedurami odzyskiwania nienależnie wypłaconych kwot.

Artykuł 51

Kryteria dokonywania korekt finansowych

1. Komisja może dokonać korekt finansowych poprzez anulowanie całości lub części wkładu Wspólnoty na rzecz programu w sytuacjach, o których mowa w art. 49 ust. 2.

2. W przypadku stwierdzenia indywidualnych przypadków nieprawidłowości Komisja bierze pod uwagę systemowy charakter nieprawidłowości w celu ustalenia, czy należy zastosować ryczałtową czy ekstrapolowaną wartość korekty finansowej.

3. Podejmując decyzję odnośnie do kwoty korekty, Komisja uwzględnia charakter i wagę nieprawidłowości oraz zakres i skutki finansowe niedociągnięć i wad stwierdzonych w systemie zarządzania i kontroli danego programu.

Artykuł 52

Procedura dokonywania korekt finansowych

1. Przed podjęciem decyzji w sprawie korekty finansowej Komisja informuje krajowego urzędnika zatwierdzającego o swoich wstępnych wnioskach i zwraca się o przedstawienie uwag w terminie dwóch miesięcy.

Jeżeli Komisja proponuje zastosowanie korekty finansowej według wartości ekstrapolowanej lub stawki ryczałtowej, kraj beneficjent ma możliwość ustalenia rzeczywistego zakresu nieprawidłowości w drodze analizy odpowiednich dokumentów. W porozumieniu z Komisją kraj beneficjent może ograniczyć zakres takiej analizy do stosownej części odnośnych dokumentów lub ich próby. Z wyjątkiem należycie uzasadnionych przypadków termin przeznaczony na taką analizę nie przekracza

kolejnego okresu dwóch miesięcy następującego po dwumiesięcznym okresie, o którym mowa w akapicie pierwszym.

2. Komisja uwzględni wszelkie dowody przedstawione przez kraj beneficjenta w terminach określonych w ust. 1.

3. Komisja dołoży wszelkich starań w celu podjęcia decyzji w sprawie korekt finansowych w ciągu sześciu miesięcy od wszczęcia procedury, o której mowa w ust. 1.

Artykuł 53

Zwrot środków

1. Zwrot wszelkich środków do budżetu ogólnego Unii Europejskiej następuje przed terminem płatności wskazanym w nakazie odzyskania środków sporządzonym zgodnie z art. 72 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002. Termin płatności przypada na ostatni dzień drugiego miesiąca następującego po dniu wydania nakazu.

2. Wszelkie opóźnienia w zwrocie środków powodują naliczanie odsetek z tytułu zaległych płatności, począwszy od terminu płatności do dnia faktycznego dokonania płatności. Stopa takich odsetek wynosi półtora punktu procentowego powyżej stopy stosowanej przez Europejski Bank Centralny w głównych operacjach refinansowych obowiązującej w pierwszym dniu roboczym miesiąca, w którym przypada termin płatności.

Artykuł 54

Ponowne wykorzystanie wkładu Wspólnoty

1. Środki pochodzące z wkładu Wspólnoty anulowanego zgodnie z art. 49 przekazuje się do budżetu Wspólnoty wraz z odsetkami.

2. Wkład, który został anulowany lub odzyskany zgodnie z art. 50, nie może być ponownie wykorzystany na działanie lub działania, wobec których zastosowano procedurę odzyskania lub dostosowania ani też, w przypadku gdy odzyskanie lub dostosowanie dotyczy nieprawidłowości systemowej, na istniejące działania w ramach całości lub części osi priorytetowej, w obrębie której wystąpiła nieprawidłowość systemowa.

Sekcja 3

Zasady zarządzania scentralizowanego i wspólnego

Artykuł 55

Płatności

1. Wkład Wspólnoty wypłaca Komisja w granicach dostępnych środków finansowych.

2. Zgodnie z art. 81 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 płatności dokonuje się po przedstawieniu dowodu, że dane działanie jest zgodne z przepisami rozporządzenia w sprawie IPA, przepisami niniejszego rozporządzenia, umową lub dotacją.

3. Środki finansowe na pokrycie wydatków określonych w programach rocznych są udostępniane w drodze jednej lub kilku z następujących form: płatności całej należnej kwoty, płatności zaliczkowej, jednej lub kilku płatności okresowych; płatności salda końcowego należnych kwot.

4. Komisja, w miarę możliwości, dokonuje płatności w euro na rachunek prowadzony w euro.

Artykuł 56

Zamknięcie programu

1. Program zostaje zamknięty z chwilą zamknięcia wszystkich umów i dotacji finansowanych w ramach programu.

2. Po wpłynięciu wniosku o płatność salda końcowego umowę lub dotację uznaje się za zamkniętą z chwilą zaistnienia jednego ze zdarzeń, o których mowa w art. 47 ust. 1.

3. Zamknięcie umowy lub dotacji nie narusza prawa Komisji do dokonania korekt finansowych w późniejszym terminie.

ROZDZIAŁ V

Ocena i monitorowanie

Artykuł 57

Ocena

1. Ocena ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności pomocy z funduszy Wspólnoty oraz strategii i realizacji programów.

2. Dokumenty dotyczące wieloletniego planowania orientacyjnego, o których mowa w art. 5, są poddawane regularnej kontroli *ex ante* przeprowadzanej przez Komisję.

3. Komisja może również przeprowadzać ocenę strategiczną.

4. Programy są poddawane ocenie *ex ante* i ocenie okresowej, a w stosownych przypadkach – ocenie *ex post* zgodnie ze szczególnymi przepisami określonymi w części II każdego komponentu IPA i art. 21 rozporządzenia Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002.

5. W okresie realizacji programu przeprowadza się co najmniej jedną ocenę okresową, zwłaszcza wtedy, gdy w wyniku monitorowania programu ujawniono istotne odstępstwa od pierwotnie przyjętych celów.

6. Przeprowadzenie oceny *ex post* wobec wdrażania pomocy należy do obowiązków Komisji. Ocena *ex post* obejmuje możliwe do stwierdzenia wyniki realizacji określonego komponentu IPA. W przypadku wspólnego zarządzania ocena *ex post* może być przeprowadzana wspólnie z innymi podmiotami finansującymi.

7. Wyniki oceny *ex ante* i oceny okresowej bierze się pod uwagę w cyklu programowania i realizacji.

8. Komisja opracowuje metody oceny, łącznie z określeniem standardów jakości oraz wykorzystaniem obiektywnych i wymiernych wskaźników.

Artykuł 58

Monitorowanie w przypadku zarządzania zdecentralizowanego

1. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego kraj beneficjent w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia powołuje komitet monitorujący ds. IPA, w porozumieniu z narodowym koordynatorem ds. IPA i Komisją, w celu zapewnienia spójnej i skoordynowanej realizacji komponentów IPA.

2. Komitet monitorujący ds. IPA upewnia się co do ogólnej skuteczności, jakości i zgodności realizacji wszystkich programów i działań pod kątem osiągnięcia celów określonych w porozumieniach finansowych i dokumentach dotyczących wieloletniego planowania orientacyjnego. W tym celu opiera się na informacjach dostarczonych przez sektorowe komitety monitorujące, o których mowa w art. 59 ust. 3.

3. Komitet monitorujący ds. IPA może przedstawiać Komisji, krajowemu koordynatorowi ds. IPA i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu propozycje dotyczące wszelkich działań mających na celu zapewnienie spójności i koordynacji między programami i działaniami realizowanymi w ramach różnych komponentów, a także wszelkich odnoszących się do wszystkich komponentów środków naprawczych niezbędnych do zapewnienia osiągnięcia ogólnych celów udzielanej pomocy oraz zwiększenia jej ogólnej skuteczności. Komitet może również przedstawiać sektorowemu komitetowi monitorującemu (sektorowym komitetom monitorującym) odpowiednie propozycje decyzji w sprawie środków naprawczych w celu zapewnienia osiągnięcia celów programów i zwiększenia skuteczności pomocy udzielanej w ramach danych programów lub komponentu (komponentów) IPA.

4. Komitet monitorujący ds. IPA przyjmuje regulamin wewnętrzny zgodnie z mandatem komitetu monitorującego ustanowionym przez Komisję oraz w ramach instytucjonalnego, prawnego i finansowego porządku danego kraju beneficjenta.

5. O ile w mandacie określonym przez Komisję nie przewidziano inaczej, stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

W skład komitetu monitorującego IPA wchodzi przedstawiciele Komisji, narodowy koordynator ds. IPA, krajowy urzędnik zatwierdzający, przedstawiciele struktur operacyjnych oraz koordynator strategiczny.

Przedstawiciel Komisji i narodowy koordynator ds. IPA współprzewodniczą posiedzeniom komitetu monitorującego IPA.

Komitet monitorujący ds. IPA zbiera się co najmniej raz w roku. Można zwoływać dodatkowe posiedzenia komitetu, w szczególności gdy są one poświęcone określonym zagadnieniom tematycznym.

Artykuł 59

Sektorowe komitety monitorujące w przypadku zarządzania zdecentralizowanego

1. Komitet monitorujący ds. IPA jest wspomagany przez komitety monitorujące ustanowione dla komponentów IPA w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, zgodnie ze szczegółowymi przepisami określonymi w części II. Sektorowe komitety monitorujące są związane z programami lub komponentami. W zależności od przypadku w ich skład mogą wchodzić przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego.

2. Każdy komitet sektorowy upewnia się co do skuteczności i jakości realizacji danych programów i działań zgodnie ze szczegółowymi przepisami ustanowionymi w odniesieniu do każdego komponentu w części II oraz w odniesieniu do odpowiednich umów sektorowych lub porozumień finansowych. Komitet może przedstawiać Komisji i narodowemu koordynatorowi ds. IPA, z kopią dla krajowego urzędnika zatwierdzającego, propozycje decyzji w sprawie środków naprawczych w celu zapewnienia osiągnięcia celów programu i zwiększenia skuteczności udzielanej pomocy.

3. Sektorowe komitety monitorujące podlegają komitetowi monitorującemu IPA. Dostarczają one komitetowi monitorującemu IPA w szczególności informacje na temat:

- a) postępu w realizacji programów według osi priorytetowych oraz, w stosownych przypadkach, według środków i działań; informacje te dotyczą między innymi osiągniętych rezultatów, finansowych wskaźników realizacji oraz innych wskaźników i mają na celu usprawnienie realizacji programów;
- b) wszelkich aspektów funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli zgłoszonych przez instytucję audytową, krajowego urzędnika zatwierdzającego lub właściwego urzędnika akredytującego.

Artykuł 60

Monitorowanie w przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego

W przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego Komisja może podjąć wszelkie działania, które uzna za niezbędne w celu monitorowania danych programów. W przypadku zarządzania wspólnego działania te może podejmować wspólnie z zainteresowaną organizacją międzynarodową (organizacjami międzynarodowymi).

Artykuł 61

Roczne i końcowe sprawozdania z realizacji programów

1. Struktury operacyjne sporządzają roczne sprawozdania sektorowe i końcowe sprawozdania sektorowe z realizacji programów, które im podlegają, zgodnie z procedurami określonymi w części II każdego komponentu IPA.

Roczne sprawozdania sektorowe z realizacji obejmują rok budżetowy. Końcowe sprawozdania sektorowe z realizacji obejmują cały okres realizacji programów i mogą zawierać ostatnie roczne sprawozdanie sektorowe.

2. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, przesyła się narodowemu koordynatorowi ds. IPA, krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu i Komisji po przeanalizowaniu ich przez sektorowe komitety monitorujące.

3. Na podstawie sprawozdań, o których mowa w ust. 1, narodowy koordynator ds. IPA przesyła Komisji i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu, po przeanalizowaniu przez komitet monitorujący ds. IPA, roczne i końcowe sprawozdania z wdrażania pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA.

4. Roczne sprawozdanie z wdrażania, o którym mowa w ust. 3, które należy przesłać do dnia 31 sierpnia każdego roku, a po raz pierwszy w 2008 r., ujmuje w syntetycznej formie treść rocznych sprawozdań sektorowych odnoszących się do poszczególnych komponentów i zawiera informacje dotyczące:

- a) postępu osiągniętego we wdrażaniu pomocy Wspólnoty w odniesieniu do priorytetów określonych w dokumencie wieloletniego planowania orientacyjnego i w poszczególnych programach;
- b) finansowych aspektów wdrażania pomocy Wspólnoty.

5. Końcowe sprawozdanie z wdrażania, o którym mowa w ust. 3, obejmuje cały okres wdrażania pomocy i może zawierać najnowsze sprawozdanie roczne wymienione w ust. 4.

ROZDZIAŁ VI

Promocja i wizualizacja

Artykuł 62

Informacja i promocja

1. W przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego informacji na temat programów i działań dostarcza Komisja, w razie potrzeby przy pomocy krajowego koordynatora ds. IPA. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego oraz we wszystkich przypadkach, w których programy lub części programów w ramach komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej nie są wdrażane w drodze zarządzania dzielonego, informacji na temat programów i działań dostarczają kraj beneficjent i narodowy koordynator ds. IPA oraz zapewniają ich promocję. W przypadku zarządzania dzielonego informacji o programach i działaniach dostarczają państwa członkowskie, kraje beneficjenci i instytucje zarządzające, o których mowa w art. 103, oraz zajmują się ich rozpowszechnianiem. Informacje są przeznaczone dla obywateli i beneficjentów, a mają na celu podkreślenie roli Wspólnoty i zapewnienie przejrzystości pomocy.

2. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego struktury operacyjne są odpowiedzialne za publikację list beneficjentów końcowych, nazw działań i kwot środków finansowych Wspólnoty przyznanych na finansowanie tych działań. Dbają one, aby beneficjent końcowy był poinformowany, że zatwierdzenie finansowania jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na umieszczenie go na publikowanej liście beneficjentów. Wszelkie dane osobowe podane na liście przetwarzają się zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 45/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady (¹).

(¹) Dz.U. L 8 z 12.1.2001, str. 1.

3. Zgodnie z art. 90 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 Komisja publikuje odpowiednie informacje dotyczące zamówień. Informacje o wynikach procedury zamówień Komisja publikuje w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, na stronie internetowej EuropeAid i we wszystkich innych odpowiednich środkach przekazu zgodnie z procedurami udzielania zamówień obowiązującymi w odniesieniu do działań zewnętrznych Wspólnoty.

Artykuł 63

Wizualizacja

1. Komisja i właściwe organy władz krajowych, regionalnych lub lokalnych krajów beneficjentów uzgadniają spójny pakiet działań w celu udostępnienia i rozpowszechnienia w krajach beneficjentach informacji na temat pomocy udzielonej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA.

Procedury realizacji takich działań są określone w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych.

2. Za realizację działań, o których mowa w ust. 1, odpowiadają beneficjenci końcowi, a są one finansowane z kwoty przydzielonej na rzecz odpowiedniego programu lub działania.

CZĘŚĆ II

PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE

TYTUŁ I

KOMPONENT DOTYCZĄCY POMOCY W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM I ROZWOJU INSTYTUCJONALNEGO

ROZDZIAŁ I

Cel pomocy i kwalifikowalność

Artykuł 64

Obszary pomocy

1. Pomoc w ramach komponentu, o którym mowa, może być przyznana krajom beneficjentom w szczególności w następujących obszarach:

- umacnianie instytucji demokratycznych i praworządności;
- propagowanie i ochrona praw podstawowych oraz swobód zawartych w Europejskiej karcie praw podstawowych;
- reforma administracji publicznej;
- reformy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, takie jak reforma systemu prawnego, policji, prokuratury, sądownictwa, więziennictwa oraz systemu kontroli celnej i kontroli granicznej ze szczególnym uwzględnieniem poprawy sytuacji w dziedzinie zwalczania korupcji, przestępczości zorganizowanej, terroryzmu i nielegalnej migracji oraz ustanowienia systemów informacyjnych związanych z tymi dziedzinami;
- reforma uregulowań prawnych, w tym wsparcia inwestycji na rzecz wyposażenia kluczowych instytucji, których infrastruktura lub zdolność w zakresie monitorowania i egzekwowania przepisów prawa wymaga wzmocnienia;

- ustanowienie lub wzmocnienie systemów kontroli finansowej;
- wzmocnienie gospodarki rynkowej, w szczególności poprzez udzielanie pomocy w samoorganizacji podmiotów gospodarczych i bezpośrednio wspieranie działalności gospodarczej, między innymi w drodze wspierania sektora prywatnego oraz pomocy przy restrukturyzacji przemysłu, a także poprzez dywersyfikację gospodarki, unowocześnianie najważniejszych sektorów i wprowadzanie usprawnień w określonych dziedzinach;
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz dialog między organami rządowymi i pozarządowymi mający na celu wspieranie demokracji, praworządności, praw człowieka, poszanowania i ochrony mniejszości narodowych oraz dialogu dotyczącego społeczeństwa obywatelskiego;
- zainicjowanie dialogu społecznego jako elementu dobrych rządów oraz mającego na celu promowanie godziwych i sprawiedliwych warunków pracy;
- wspieranie integracji mniejszości narodowych, środki mające na celu pojednanie i budowanie zaufania we wszystkich grupach społecznych;
- polityka w zakresie ochrony środowiska naturalnego oparta na wysokim poziomie ochrony, propagowaniu zasady „zanieczyszczający płaci”, zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych, efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i stopniowym przyjmowaniu polityki Wspólnoty we wszystkich obszarach obejmujących przeciwdziałanie zmianom klimatycznym;
- poprawa dostępu małych i średnich przedsiębiorstw oraz organów administracji publicznej do instrumentów finansowych;
- rozwój instytucjonalny w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego, gospodarowania odpadami radioaktywnymi i ochrony przed promieniowaniem zgodnie z dorobkiem prawnym Wspólnoty i najlepszymi praktykami stosowanymi w Unii Europejskiej;
- wspieranie udziału w programach wspólnotowych, zwłaszcza w programach mających na celu podnoszenie świadomości na temat obywatelstwa europejskiego, i przygotowywanie do udziału w agencjach Wspólnoty.

2. Poza obszarami, o których mowa w ust. 1, pomoc w ramach tego komponentu może być również przyznana krajom beneficjentom, wymienionym w załączniku II do rozporządzenia w sprawie IPA, na następujące cele:

- rozwój społeczny, gospodarczy i terytorialny obejmujący między innymi inwestycje w obszarze rozwoju regionalnego, rozwoju zasobów ludzkich i rozwoju obszarów wiejskich zgodnie z art. 2 ust. 3 lit. b) rozporządzenia w sprawie IPA;
- usuwanie barier na drodze ku integracji społecznej oraz wsparcie dla integracyjnych rynków pracy, zwłaszcza poprzez działania mające na celu podwyższanie poziomu życia, walkę z bezrobociem oraz wzmocnianie zasobów ludzkich;

- c) wspieranie sektora produkcji i usług oraz poprawa infrastruktury związanej z działalnością gospodarczą;
- d) dostosowanie, zreformowanie lub, w stosownych przypadkach, stworzenie systemów kształcenia i systemów szkolenia zawodowego;
- e) poprawa dostępu do sieci transportowych, informacyjnych, energetycznych i innych sieci oraz połączeń wzajemnych między tymi sieciami;
- f) reforma systemów opieki zdrowotnej;
- g) usprawnienie systemów informacji i komunikacji.

Artykuł 65

Formy pomocy

1. Pomoc w ramach niniejszego komponentu może być udzielona zwłaszcza poprzez:

- a) środki współpracy administracyjnej na szkolenia i wymianę informacji z udziałem ekspertów sektora publicznego oddelegowanych przez państwa członkowskie lub organizacje międzynarodowe, w szczególności poprzez instrumenty współpracy bliźniaczej, współpracy bliźniaczej w wersji uproszczonej (twinning light) i TAIEX;
- b) pomoc techniczną;
- c) inwestycje w infrastrukturę regulacyjną, w tym inwestycje niezależnych zewnętrznych instytucji wielostronnych, w szczególności wspierające dostosowanie do norm i standardów Unii Europejskiej. Przedsięwzięcia te są ukierunkowane na kluczowe instytucje regulacyjne i realizowane na podstawie przejrzystej strategii dotyczącej reformy administracji publicznej i zgodnie z dorobkiem prawnym Wspólnoty;
- d) programy przyznawania dotacji;
- e) pomoc w przygotowaniu projektów;
- f) wdrażanie instrumentów finansowych we współpracy z organizacjami finansowymi;
- g) wsparcie budżetowe, zgodnie z przepisami art. 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie IPA.

2. Pomoc w ramach niniejszego komponentu mogą również otrzymać kraje beneficjenci wymienieni w załączniku II do rozporządzenia w sprawie IPA za pomocą środków i działań o charakterze podobnym do przewidzianego w komponentach dotyczący rozwoju regionalnego, rozwoju zasobów ludzkich i rozwoju obszarów wiejskich, w tym działań o charakterze inwestycyjnym.

3. Pomoc może być wykorzystana na pokrycie kosztów wkładu Wspólnoty na rzecz misji międzynarodowych, inicjatyw lub organizacji działających w obszarach będących przedmiotem zainteresowania kraju beneficjenta, w tym kosztów administracyjnych.

Artykuł 66

Kwalifikowalność wydatków

1. Wydatki w ramach niniejszego komponentu są kwalifikowalne, jeżeli zostały poniesione po zakończeniu procedur

udzielania zamówień, podpisaniu umów i przyznaniu dotacji z wyjątkiem przypadków przewidzianych w rozporządzeniu (WE, Euratom) nr 1605/2002.

2. Uzupełniając zasady określone w art. 34 ust. 3, nie są kwalifikowalne następujące wydatki:

- a) koszty leasingu;
- b) koszty amortyzacji.

3. Na zasadzie odstępstwa od art. 34 ust. 3 decyzje w sprawie kwalifikowalności następujących wydatków zapadają indywidualnie w przypadku:

- a) kosztów operacyjnych, w tym kosztów najmu, odnoszących się wyłącznie do okresu współfinansowania działania;
- b) podatków od wartości dodanej w przypadku spełnienia następujących warunków:
  - (i) podatki od wartości dodanej nie podlegają zwrotowi w żadnej formie;
  - (ii) ustalono, że zostały one zapłacone przez kraj beneficjenta; oraz
  - (iii) są wyraźnie wykazane we wniosku projektowym.

Artykuł 67

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Do celów niniejszego komponentu wydatki kwalifikowalne, o których mowa w art. 38 ust. 1, opierają się w przypadku zarządzania zdecentralizowanego na kwocie wydatków publicznych, a w przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego – na całkowitej kwocie wydatków.

2. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego do pomocy udzielanej w ramach komponentu, o którym mowa, stosuje się – oprócz ogólnych zasad ustanowionych w art. 37 i 38 – niniejszy ustęp.

W przypadku dotacji od beneficjentów końcowych można wymagać wniesienia wkładu na finansowanie kwalifikowalnych kosztów działania. W przypadku działań o charakterze inwestycyjnym wkład Wspólnoty nie przekracza 75 % kwoty wydatków publicznych, a pozostałe 25 % pochodzi ze środków publicznych kraju beneficjenta. Jednak w wyjątkowych i należycie uzasadnionych okolicznościach wkład Wspólnoty może przekroczyć 75 % kwoty wydatków publicznych.

Działania dotyczące rozwoju instytucjonalnego wymagają pewnego współfinansowania ze strony beneficjenta końcowego lub środków publicznych kraju beneficjenta. Jednakże w należycie uzasadnionych przypadkach działania dotyczące rozwoju instytucjonalnego mogą być finansowane w 100 % z funduszy wspólnotowych.

Pomoc udzielana za pośrednictwem środków współpracy administracyjnej, o których mowa w art. 65 ust. 1 lit. a), może być w finansowana 100 % z funduszy wspólnotowych.

3. W przypadku zarządzania scentralizowanego lub wspólnego decyzje w sprawie wysokości wkładu Wspólnoty, który może wynieść 100 % wydatków kwalifikowalnych, podejmuje Komisja.

ROZDZIAŁ II

Programowanie

Artykuł 68

Ramy programowania

Pomoc przyznaje się zasadniczo w postaci:

- programów krajowych,
- programów i udogodnień regionalnych i horyzontalnych.

Artykuł 69

Programy krajowe

1. Programy krajowe Komisja przyjmuje corocznie na podstawie wniosków projektowych przedkładanych przez kraj beneficjenta, które powinny uwzględniać zasady i priorytety ustanowione w dokumentach wieloletniego planowania orientacyjnego, o których mowa w art. 5.

2. We wnioskach projektowych uwzględnia się w szczególności osie priorytetowe dla danego kraju beneficjenta, które mogą obejmować obszary pomocy określone w art. 64. Konsultacje z właściwymi zainteresowanymi stronami następują podczas opracowywania tych wniosków.

3. W wyniku rozmów o wnioskach projektowych między Komisją a krajem beneficjentem kraj beneficjent przedstawia Komisji co roku karty projektów. Karty te zawierają wyraźnie określone osie priorytetowe, przewidywane działania i wybrane metody ich realizacji. Na podstawie kart projektów Komisja przygotowuje propozycje finansowania.

4. Propozycje finansowania przyjmuje się w drodze decyzji finansowej zgodnie z art. 8.

5. Porozumienie finansowe, o którym mowa w art. 8, zawierają Komisja i kraj beneficjent.

Artykuł 70

Udział w programach Wspólnoty w ramach programów krajowych

1. Pomoc może być udzielona na wsparcie udziału krajów beneficjentów w programach wspólnotowych. Udział ten określa się w programach krajowych.

2. Łączne środki przyznane w ramach wspólnotowego wsparcia udziału w programach wspólnotowych nie przekracza limitu określonego w programach krajowych.

3. Udział krajów beneficjentów w programach wspólnotowych podlega szczególnym warunkom dla każdego programu

określonym w protokole ustaleń zawartym między Komisją a krajem beneficjentem zgodnie z umowami określającymi ogólne zasady udziału krajów beneficjentów w programach wspólnotowych. Protokół zawiera postanowienia co do całkowitej kwoty wkładu kraju beneficjenta i kwoty pomocy przyznanej na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA.

Artykuł 71

Udział w agencjach wspólnotowych w ramach programów krajowych

1. Pomoc może być udzielona na wsparcie udziału krajów beneficjentów w agencjach wspólnotowych. Udział ten określa się w programach krajowych.

2. Kraje beneficjentów można zaprosić do udziału w pracach różnych agencji wspólnotowych w trybie *ad hoc*. Koszty ich udziału mogą być finansowane z pomocy przewidzianej w rozporządzeniu w sprawie IPA w sposób podobny do tego, który obowiązuje w odniesieniu do udziału w programach wspólnotowych.

Artykuł 72

Programy regionalne i horyzontalne

1. Komisja opracowuje programy regionalne i horyzontalne w pełni spójne i skoordynowane z programami krajowymi na podstawie odpowiednich dokumentów dotyczących wieloletniego planowania orientacyjnego i w porozumieniu z właściwymi zainteresowanymi stronami.

2. Programy regionalne i horyzontalne służą promowaniu współpracy regionalnej i intensyfikacji wymiany między wieloma krajami beneficjentami oraz wspieraniu inicjatyw mających na celu zachęcanie krajów beneficjentów do współpracy w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

3. Program regionalny jest przeznaczony dla krajów beneficjentów z regionu Zachodnich Bałkanów. Program ten jest ukierunkowany zwłaszcza na pojednanie, odbudowę i współpracę polityczną w tym regionie w celu wspierania wdrażania Paktu stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej.

4. Programy horyzontalne są przeznaczone dla wybranych lub wszystkich krajów beneficjentów i dotyczą obszarów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w których pomoc dzięki takim programom może być wykorzystana w sposób bardziej skuteczny i ekonomiczny niż w drodze programów krajowych.

5. W ramach programów regionalnych i horyzontalnych pomoc może być udzielona w obszarach takich, jak udogodnienia w przygotowaniu projektów, wspieranie społeczeństwa obywatelskiego i służb celnych, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw, finansowanie inwestycji komunalnych i infrastruktury samorządowej, statystyka, bezpieczeństwo jądrowe, informacja i komunikacja.

ROZDZIAŁ III

Wdrażanie

Sekcja 1

Ramy i zasady wdrażania

Artykuł 73

Zasady ogólne

1. Pomoc udzielana w ramach niniejszego komponentu podlega zarządzaniu scentralizowanemu, zdecentralizowanemu lub wspólnemu zgodnie z art. 53 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

2. W przypadku programów krajowych celowa jest decentralizacja zarządzania pomocą.

3. Programy regionalne i horyzontalne są realizowane przez Komisję na zasadzie scentralizowanej lub w drodze wspólnego zarządzania z organizacjami międzynarodowymi zgodnie z art. 43d rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

Artykuł 74

Struktury i instytucje w przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego

W przypadku zarządzania scentralizowanego i wspólnego narodowy koordynator ds. IPA jest, zgodnie z art. 32, jedyną osobą wyznaczoną do utrzymywania kontaktów z Komisją.

Artykuł 75

Struktury i instytucje w przypadku zarządzania zdecentralizowanego

1. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego, zgodnie z art. 22 ust. 2 lit. b), jeżeli to narodowy koordynator ds. IPA wykonuje obowiązki w zakresie programowania w ramach niniejszego komponentu na poziomie krajowym, do jego zadań należy:

- załatwianie spraw organizacyjnych związanych z przygotowaniem wniosków projektowych, o których mowa w art. 69;
- opracowywanie i przedstawianie Komisji kart projektów, o których mowa w art. 69;
- monitorowanie realizacji programów pod względem technicznym.

2. Zgodnie z art. 31 w skład struktury operacyjnej wchodzi jedna lub kilka jednostek wdrażających, powoływanych w ramach administracji krajowej kraju beneficjenta lub funkcjonujących pod jej bezpośrednim nadzorem.

Krajowy urzędnik zatwierdzający, po konsultacji z narodowym koordynatorem ds. IPA, wyznacza urzędników zatwierdzających programu, którzy kierują pracą jednostek wdrażających.

Obowiązki urzędnika zatwierdzającego programu powierza się urzędnikom administracji publicznej kraju beneficjenta. Odpowiadają oni za działania realizowane przez jednostki wdrażające zgodnie z art. 28.

3. Urzędnicy zatwierdzający programu wyznaczają w obrębie administracji krajowej starszych urzędników ds. programu. W ramach ogólnych obowiązków danego urzędnika zatwierdzającego programu starszym urzędnikom ds. programu podlegają następujące zadania:

- odpowiedzialność za techniczne aspekty działań we właściwych ministerstwach;
- pomoc urzędnikom zatwierdzającym programu w prawidłowym i terminowym przygotowywaniu i realizacji działań na poziomie technicznym;
- koordynacja w ramach każdej osi priorytetowej określonej we wniosku projektowym kraju beneficjenta.

Artykuł 76

Akredytacja struktury operacyjnej i przyznanie uprawnień w zakresie zarządzania

1. Jeżeli przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia środkami finansowymi Wspólnoty zarządzały istniejące organy krajowe na podstawie rozporządzenia (EWG) nr 3906/89 lub rozporządzenia (WE) nr 2500/2001, te organy (zwane dalej „istniejącymi organami krajowymi”) zarządzają tymi środkami w ramach komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego do czasu przyjęcia przez Komisję decyzji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania.

2. Istniejące organy krajowe nie mogą w żadnym wypadku zarządzać środkami finansowymi w ramach komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego bez przyznania im uprawnień w zakresie zarządzania na mocy niniejszego rozporządzenia przez okres dłuższy niż jeden rok od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

3. Komisja podejmuje decyzję o przyznaniu istniejącym organom krajowym uprawnień w zakresie zarządzania, biorąc w szczególności pod uwagę wykaz niedociągnięć przedłożony zgodnie z ust. 4 oraz decyzję krajowego urzędnika zatwierdzającego podjętą zgodnie z ust. 5.

4. Krajowy urzędnik zatwierdzający przeprowadza ocenę struktury operacyjnej obejmującą istniejące organy krajowe pod kątem wymogów, o których mowa w art. 11. Na podstawie opinii zewnętrznego audytora funkcjonalnie niezależnego od uczestników systemu zarządzania i kontroli sporządza on zwłaszcza wykaz wymogów wynikających z niniejszego rozporządzenia, o których mowa w art. 11, a których nie spełnia struktura operacyjna.

Wykaz niedociągnięć przesyła Komisji nie później niż cztery miesiące po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia.

5. W przypadku gdy – mimo niespełnienia wymogów, o którym mowa w ust. 4 – funkcjonowanie struktur operacyjnych można jednak uznać za skuteczne i efektywne, krajowy urzędnik zatwierdzający może podjąć decyzję o akredytacji danego organu na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Najpóźniej pięć miesięcy po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia przesyła on Komisji decyzję dotyczącą akredytacji danych organów. Decyzja zawiera mapę drogową wraz

z celami terminowymi określającą kroki, które należy podjąć w celu osiągnięcia zgodności w zakresie wymogów wymienionych w wykazie, o którym mowa w ust. 4. Mapa drogowa wymaga jej uzgodnienia z Komisją.

6. W przypadku gdy niespełnienie wymogów, o którym mowa w ust. 4, nie pozwalała na uznanie funkcjonowania struktury operacyjnej za skuteczne i efektywne, krajowy urzędnik zatwierdzający w celu udzielenia akredytacji danej strukturze operacyjnej postępuje zgodnie z art. 13.

7. Jeżeli Komisja podejmie decyzję o przyznaniu istniejącym organom krajowym uprawnień w zakresie zarządzania na mocy niniejszego rozporządzenia, w tej decyzji może ona ustanowić dalsze warunki dla instytucji krajowych. Jeśli Komisja określi takie warunki, ustala ona termin ich spełnienia przez organy krajowe, aby przyznanie im uprawnień w zakresie zarządzania pozostało skuteczne. Decyzja Komisji zawiera również wykaz kontroli *ex ante*, o których mowa w art. 14 ust. 3.

8. Niezależnie od decyzji krajowego urzędnika zatwierdzającego Komisja może podjąć decyzję o utrzymaniu w mocy, zawieszeniu lub cofnięciu w dowolnym czasie uprawnień w zakresie zarządzania przyznanych każdemu z organów.

9. Na każdym etapie krajowy urzędnik zatwierdzający dba, aby kraj beneficjent dostarczał informacji wymaganych przez Komisję.

Artykuł 77

Zasady wdrażania pomocy w przypadku projektów współpracy bliźniaczej

1. Projekty współpracy bliźniaczej mają postać dotacji, na podstawie której administracje wybranych państw członkowskich wyrażają zgodę na zapewnienie danemu sektorowi publicznemu wiedzy specjalistycznej w zamian za zwrot poniesionych w związku z tym kosztów.

Dotacja może przewidywać w szczególności długoterminowe oddelegowanie wyznaczonego urzędnika, który w pełnym wymiarze czasu pracy w charakterze stałego doradcy współpracy bliźniaczej udziela porad na rzecz administracji kraju beneficjenta.

Dotacja na realizację projektu współpracy bliźniaczej zawiera się zgodnie z odpowiednimi przepisami w sprawie dotacji, o których mowa w tytule VI część pierwsza rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 i z rozporządzeniem Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002.

2. Komisja opracuje instrukcję dotyczącą projektów współpracy bliźniaczej, zawierającą przede wszystkim opis systemu stałych stawek i cen do celów refundacji z tytułu udostępniania sektorowi publicznemu wiedzy specjalistycznej przez administracje wybranych państw członkowskich, i będzie ją regularnie aktualizować.

Artykuł 78

Zasady wdrażania pomocy w przypadku udziału w programach i agencjach wspólnotowych

W przypadku udziału w programach i agencjach Wspólnoty wdrażanie polega na wpłaceniu do budżetu programu lub agencji części wkładu finansowego kraju beneficjenta, który jest finansowany w ramach IPA. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego płatności dokonuje fundusz narodowy, a w przypadku zarządzania scentralizowanego – Komisja.

Sekcja 2

Zarządzanie finansowe

Artykuł 79

Płatności w ramach zarządzania zdecentralizowanego

1. Na zasadzie odstępstwa od art. 40 ust. 6 przy składaniu wniosku o płatność salda końcowego krajowy urzędnik zatwierdzający, w przypadku osiągnięcia pułapu 95 %, przedkłada jedynie nowy poświadczony wykaz wydatków oraz informacje na temat odzyskanych kwot.

2. Płatność zaliczkowa stanowi zasadniczo 50 % wkładu Wspólnoty na rzecz danego programu. Może ona być realizowana w formie rat rocznych. Stawka 50 % może zostać zwiększona, jeżeli krajowy urzędnik zatwierdzający wykaże, że odpowiadająca jej kwota nie wystarcza do wstępnego sfinansowania podpisanych umów i przyznanych dotacji na poziomie krajowym.

3. Kwotę podlegającą finansowaniu wstępnemu oblicza się jako sumę szacunkowej wartości zamówień w poszczególnych latach oraz rzeczywistej kwoty, w odniesieniu do której zawarto zobowiązania umowne w latach poprzednich. Z wyjątkiem wstępnego finansowania udziału w programach i agencjach wspólnotowych, płatności zaliczkowe są realizowane dopiero po ogłoszeniu pierwszego zaproszenia do składania ofert lub zaproszenia do składania wniosków.

4. Płatności dotyczące udziału w programach i agencjach wspólnotowych mogą sięgać 100 % wkładu Wspólnoty związanego z tym udziałem.

Artykuł 80

Przechowywanie dokumentów

Na zasadzie odstępstwa od art. 48 struktura operacyjna przechowuje w formie pisemnej przez okres co najmniej siedmiu lat od wypłaty wynikającego z umowy salda końcowego pełną dokumentację dotyczącą całej procedury udzielania zamówień, przyznawania dotacji i zawierania umów w ramach niniejszego komponentu.

Artykuł 81

Własność odsetek

Na zasadzie odstępstwa od art. 36, odsetki od środków Wspólnoty przeznaczonych na finansowanie programu zgłasza się Komisji każdorazowo przy składaniu wniosku o płatność.

Sekcja 3

Ocena i monitorowanie

Artykuł 82

Ocena

1. Wszystkie programy w ramach komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego podlegają ocenie okresowej lub ocenie *ex post* zgodnie z art. 21 rozporządzenia Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002.

2. Przed przyznaniem krajowi beneficjentowi uprawnień w zakresie zarządzania przeprowadza się ocenę okresową i ocenę *ex post*. Oceny te wykonuje Komisja.

Po przyznaniu uprawnień w zakresie zarządzania odpowiedzialność za przeprowadzanie ocen okresowych spoczywa na kraju beneficjencie, co nie narusza prawa Komisji do przeprowadzania okresowej oceny programów w trybie *ad hoc*, jeśli uzna je za konieczne.

Przeprowadzanie oceny *ex post* jest przywilejem Komisji nawet po przyznaniu krajowi beneficjentowi uprawnień w zakresie zarządzania.

3. Zgodnie z art. 22 rozporządzenia w sprawie IPA streszczenia sprawozdań z oceny okresowej i oceny *ex post* przesyła się do dyskusji komitetowi ds. IPA.

Artykuł 83

Monitorowanie

1. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego, zgodnie z art. 59, krajowy koordynator ds. IPA powołuje sektorowy komitet monitorujący dla komponentu dotyczącego pomocy w okresie przejściowym i rozwoju instytucjonalnego, zwany dalej „Komitetem ds. TAIB”.

2. Komitet ds. TAIB zbiera się co najmniej dwa razy do roku z inicjatywy kraju beneficjenta lub Komisji. Opracowuje on własny regulamin zgodny z określonym przez Komisję mandatem sektorowego komitetu monitorującego i w ramach instytucjonalnych, prawnych i finansowych danego kraju beneficjenta. Przyjmuje on ten regulamin w porozumieniu z narodowym koordynatorem ds. IPA, krajowym urzędnikiem zatwierdzającym i komitetem monitorującym ds. IPA.

3. Komitetowi ds. TAIB przewodniczy narodowy koordynator ds. IPA. W jego skład wchodzi: krajowy urzędnik zatwierdzający, urzędnicy zatwierdzający programu oraz, w stosownych przypadkach, inni przedstawiciele struktury operacyjnej, przedstawiciele Komisji oraz, w stosownych przypadkach, przedstawiciele międzynarodowych organizacji finansowych i społeczeństwa obywatelskiego wyznaczeni przez kraj beneficjenta w porozumieniu z Komisją.

4. Zgodnie z art. 59 ust. 2, Komitet ds. TAIB upewnia się co do skuteczności i jakości danych programów i działań zwłaszcza poprzez:

- a) przegląd sprawozdań z realizacji zawierających szczegółowe informacje na temat ich postępów pod względem finansowym i operacyjnym;
- b) przegląd osiągniętych celów i wyników programów;
- c) przegląd planów dotyczących zamówień publicznych oraz odpowiednich zaleceń sformułowanych w wyniku oceny;
- d) dyskusje dotyczące zagadnień i działań problematycznych;
- e) proponowanie odpowiednich działań naprawczych;
- f) przegląd przypadków nadużyć finansowych i nieprawidłowości oraz przedstawianie środków podejmowanych w celu odzyskania środków finansowych i przeciwdziałania powtarzaniu się podobnych zdarzeń;
- g) przegląd rocznego planu pracy w zakresie audytów opracowanego przez instytucję audytową oraz wniosków i zaleceń po przeprowadzonych audytach.

5. Komitet ds. TAIB monitoruje wszystkie programy będące w trakcie realizacji w ramach niniejszego komponentu. W przypadku, między innymi, działań inwestycyjnych, transferu aktywów lub prywatyzacji kraj beneficjent monitoruje programy do czasu ich zamknięcia i powiadamia Komitet ds. TAIB o wszelkich zmianach dotyczących wyników tych programów, które mają znaczenie dla ich oddziaływania i trwałości oraz ponoszonej za nie współodpowiedzialności.

6. Komitet ds. TAIB mogą wspomagać sektorowe podkomitety monitorujące, ustanowione przez kraj beneficjenta w celu monitorowania programów i działań w ramach niniejszego komponentu, pogrupowane według sektorów poddawanych monitorowaniu. Podkomitety podlegają Komitetowi ds. TAIB. Sporządzają one i przyjmują wewnętrzne regulaminy zgodnie z mandatem, który określa Komisja.

Artykuł 84

Roczne i końcowe sektorowe sprawozdania z realizacji programów

1. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego struktura operacyjna, do dnia 30 czerwca każdego roku, przesyła Komisji, narodowemu koordynatorowi ds. IPA i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu roczne sprawozdanie sektorowe.

2. Końcowe sprawozdanie sektorowe przedstawia się Komisji, krajowemu koordynatorowi ds. IPA i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu najpóźniej 6 miesięcy po zamknięciu programu. Końcowe sprawozdanie sektorowe dotyczy całego okresu realizacji programu i obejmuje ostatnie roczne sprawozdanie sektorowe.

3. Sprawozdania sektorowe, przed przekazaniem ich Komisji, krajowemu koordynatorowi ds. IPA i krajowemu urzędnikowi zatwierdzającemu, analizuje Komitet ds. TAIB.

4. Sprawozdania sektorowe zawierają następujące informacje:
- ilościowe i jakościowe dane na temat postępu w realizacji programu, osi priorytetowych lub działań w odniesieniu do poszczególnych celów poddających się weryfikacji;
  - szczegółowe informacje na temat realizacji programu pod względem finansowym;
  - informacje o krokach podjętych przez strukturę operacyjną lub Komitet ds. TAIB w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu dotyczące zwłaszcza:
    - środków monitorowania i oceny, w tym uzgodnień w zakresie zbierania danych;
    - charakterystyki każdego istotnego problemu napotkanego w trakcie realizacji programu i wszelkich podjętych w związku z nim działań;
    - wykorzystania pomocy technicznej;
  - informacje na temat działań mających na celu udostępnianie i rozpowszechnianie informacji o programie zgodnie z art. 62.

TYTUŁ II

KOMPONENT DOTYCZĄCY WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

ROZDZIAŁ I

Cel pomocy i kwalifikowalność

Artykuł 85

Dodatkowe definicje do celów komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej

Do celów niniejszego tytułu, w charakterze uzupełnienia definicji z art. 2, „państwa uczestniczące” oznaczają państwa członkowskie lub kraje beneficjentów, które biorą udział w programach transgranicznych realizowanych w ramach niniejszego komponentu.

Artykuł 86

Obszary i formy pomocy

- Komponent dotyczący współpracy transgranicznej zapewnia pomoc na rzecz:
  - współpracy transgranicznej między jednym lub kilkoma państwami członkowskimi a jednym lub kilkoma krajami beneficjentami;
  - współpracy transgranicznej między dwoma lub kilkoma krajami beneficjentami.
- Pomoc Wspólnoty, o której mowa w ust. 1, ma na celu wzmocnienie współpracy transgranicznej w drodze wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych, łączenia celów pomocy zewnętrznej z celami spójności gospodarczej i społecznej.

Współpraca dotyczy zwłaszcza jednego lub kilku z niżej wymienionych ogólnych celów:

- wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego na obszarach przygranicznych;
- współpraca w zakresie rozwiązywania wspólnych problemów w takich dziedzinach, jak środowisko naturalne, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, zdrowie publiczne oraz zapobieganie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej;
- zapewnienie skutecznych i bezpiecznych granic;
- wspieranie wspólnych działań na niewielką skalę, angażujących uczestników z regionów przygranicznych.

3. Cele wymienione w ust. 2 można osiągnąć w szczególności poprzez:

- wspieranie przedsiębiorczości, zwłaszcza rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, turystyki, kultury oraz handlu transgranicznego;
- wspieranie i poprawę wspólnej ochrony zasobów naturalnych i kulturowych oraz wspólnego gospodarowania tymi zasobami, jak również zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technologicznym;
- wspieranie powiązań pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi;
- zmniejszanie izolacji w drodze poprawy dostępu do usług i sieci transportowych, informacyjnych i komunikacyjnych, a także transgranicznych systemów i urządzeń zaopatrzenia w wodę i energię oraz gospodarowania odpadami;
- rozwój współpracy i zdolności w zakresie infrastruktury oraz wspólnego korzystania z niej, w szczególności w sektorach takich, jak opieka zdrowotna, kultura, turystyka i edukacja;
- wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej;
- zapewnienie skutecznego zarządzania granicami, ułatwianie legalnego handlu i przekraczania granic przy równoczesnym zabezpieczeniu ich przed przemytem, handlem ludźmi, przestępczością zorganizowaną, chorobami zakaźnymi i nielegalną migracją, w tym również migracją tranzytową;
- wspieranie kontaktów transgranicznych na poziomie regionalnym i lokalnym, wzmocnianie wymiany oraz pogłębianie współpracy społecznej, kulturalnej i edukacyjnej pomiędzy społecznościami lokalnymi;
- wspieranie integracji transgranicznych rynków pracy, lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia, równości płci i szans, szkoleń i integracji społecznej;
- promowanie wspólnego wykorzystania kadr i infrastruktury w celach badawczo-technologicznych.

4. W ramach komponentu dotyczącego współpracy transgranicznej wsparcie może również dotyczyć, w stosownych przypadkach, udziału kwalifikowalnych regionów krajów beneficjentów w programach transnarodowych i międzyregionalnych realizowanych w ramach celu europejskiej współpracy terytorialnej funduszy strukturalnych i w wielostronnych programach dotyczących krajów położonych na obszarach nadmorskich na mocy rozporządzenia (WE) nr 1638/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽¹⁾. Zasady dotyczące udziału krajów beneficjentów w wyżej wymienionych programach określa się w odpowiednich porozumieniach finansowych.

Artykuł 87

Partnerstwo

Przepisy art. 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 Rady ⁽²⁾ stosuje się, z uwzględnieniem niezbędnych zmian, do państw członkowskich i krajów beneficjentów w kontekście współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1.

Artykuł 88

Kwalifikowalność terytorialna

1. Do celów współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), do finansowania kwalifikują się następujące obszary:

- a) regiony poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszary równoważne położone wzdłuż granic lądowych między Wspólnotą a krajami beneficjentami;
- b) regiony poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszary równoważne położone wzdłuż granic morskich między Wspólnotą a krajami beneficjentami, które dzieli, co do zasady, odległość nie większa niż 150 kilometrów, z uwzględnieniem możliwych dostosowań niezbędnych do zapewnienia spójności i ciągłości współpracy.

Niezwłocznie po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia Komisja przyjmuje wykaz regionów kwalifikowalnych we Wspólnocie i krajach beneficjentach. Wykaz ten obowiązuje od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2013 r.

2. Do celów współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), do finansowania kwalifikują się następujące obszary:

- a) regiony poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszary równoważne położone wzdłuż granic lądowych między krajami beneficjentami;
- b) regiony poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszary równoważne położone wzdłuż granic morskich między krajami beneficjentami, które dzieli, co do zasady, odległość nie większa niż 150 kilometrów, z uwzględnieniem możliwych dostosowań niezbędnych do zapewnienia spójności i ciągłości współpracy.

Wykaz regionów kwalifikowalnych zawarty jest w odpowiednich programach transgranicznych, o których mowa w art. 94.

3. Do celów udziału w programach, o których mowa w art. 86 ust. 4, kwalifikowalne regiony krajów beneficjentów, w stosownych przypadkach, są określone w odpowiednim dokumencie programowym.

Artykuł 89

Kwalifikowalność wydatków

1. Wydatki w ramach niniejszego komponentu są kwalifikowalne, jeżeli w przypadku działań lub części działań realizowanych w obrębie państw członkowskich zostały faktycznie poniesione w okresie od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia trzeciego roku następującego po ostatnim zobowiązaniu budżetowym, a w przypadku działań lub części działań realizowanych w obrębie krajów beneficjentów powstały po podpisaniu porozumienia finansowego.

2. Uzupełniając zasady, o których mowa w art. 34 ust. 3, nie są kwalifikowalne następujące wydatki:

- a) odsetki od zadłużenia;
- b) zakup gruntów za kwotę przekraczającą 10 % wydatków kwalifikowalnych w ramach danego działania.

3. Na zasadzie odstępstwa od art. 34 ust. 3, kwalifikowalne są następujące wydatki:

- a) podatki od wartości dodanej, pod warunkiem że spełniają następujące wymogi:
  - (i) nie podlegają zwrotowi w żadnej formie;
  - (ii) ustalono, że zostały pokryte przez beneficjenta końcowego; oraz
  - (iii) są wyraźnie wykazane we wniosku projektowym;
- b) opłaty z tytułu transnarodowych transakcji finansowych;
- c) opłaty bankowe związane z otwarciem i prowadzeniem odrębnego rachunku lub rachunków, jeżeli wymaga tego realizacja działania;
- d) koszty usług doradztwa prawnego, opłaty notarialne, koszty ekspertów technicznych lub finansowych oraz koszty prowadzenia rachunkowości lub przeprowadzenia audytu, jeżeli są bezpośrednio związane ze współfinansowanym działaniem i niezbędne do jego przygotowania lub realizacji;
- e) koszty gwarancji udzielonych przez bank lub instytucje finansowe w zakresie, w jakim gwarancje są wymagane przepisami prawa krajowego i wspólnotowego;
- f) koszty ogólne, pod warunkiem że ich podstawę stanowią faktyczne koszty dające się przypisać realizacji danego

⁽¹⁾ Dz.U. L 310 z 9.11.2006, str. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 210 z 31.7.2006, str. 25.

działania. Opłaty ryczałtowe oparte na średnich kosztach nie mogą przekraczać 25 % bezpośrednich kosztów działań, które mogą mieć wpływ na wielkość kosztów ogólnych. Sposób obliczenia kosztów należy odpowiednio dokumentować i poddawać okresowej weryfikacji.

4. Oprócz pomocy technicznej na rzecz programu transgranicznego, o którym mowa w art. 94, do finansowania z wkładu Wspólnoty kwalifikują się następujące wydatki poniesione przez organy publiczne w związku z przygotowaniem lub realizacją działania:

- a) koszty usług profesjonalnych świadczonych przez organ administracji publicznej niebędący beneficjentem końcowym, poniesione w związku z przygotowaniem lub realizacją działań;
- b) koszty usług związanych z przygotowaniem lub realizacją działań, świadczonych przez organ administracji publicznej będący beneficjentem końcowym i realizujący działanie na własny rachunek bez udziału usługodawcy zewnętrznego, jeżeli są kosztami dodatkowymi i odnoszą się do wydatków faktycznie poniesionych i bezpośrednio zapłaconych za współfinansowane działanie.

Organ administracji publicznej wystawia beneficjentowi końcowemu fakturę z tytułu kosztów wymienionych w lit. a) niniejszego ustępu lub poświadcza te koszty na podstawie dokumentów o równoważnej wartości dowodowej, które pozwalają określić koszty faktycznie przez niego poniesione w związku z tym działaniem.

Koszty, o których mowa w lit. b) niniejszego ustępu, muszą być potwierdzone za pomocą dokumentów pozwalających określić wysokość kosztów faktycznie poniesionych przez dany organ administracji publicznej w związku z tym działaniem.

5. Bez uszczerbku dla przepisów ust. 1–4, dalsze zasady kwalifikowalności wydatków mogą być ustanowione przez państwa uczestniczące w programie transgranicznym.

Artykuł 90

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Do celów niniejszego komponentu wydatki kwalifikowalne, o których mowa w art. 38 ust. 1, opierają się albo na kwocie wydatków publicznych, albo na całkowitej kwocie wydatków uzgodnionej przez uczestniczące kraje i określonej w programie transgranicznym.
2. Wkład Wspólnoty na rzecz programów transgranicznych na poziomie osi priorytetowych nie przekracza pułapu 85 % wydatków kwalifikowalnych.
3. Wkład Wspólnoty na rzecz każdej osi priorytetowej nie jest niższy niż 20 % wydatków kwalifikowalnych.
4. Stawka współfinansowania dla działania nie przekracza stawki dla danej osi priorytetowej.

5. W okresie kwalifikowalności, o którym mowa w art. 89 ust. 1, w charakterze uzupełnienia przepisów art. 34 ust. 4:

- a) działanie może w danym okresie uzyskać pomoc Wspólnoty wyłącznie w ramach jednego programu transgranicznego;
  - b) wartość pomocy dla działania nie może przekraczać całkowitej kwoty wydatków publicznych.
6. W odniesieniu do pomocy państwa dla przedsiębiorstw w rozumieniu art. 87 Traktatu pomoc publiczna przyznana w ramach programów transgranicznych podlega pułapom określonym dla tej pomocy.

ROZDZIAŁ II

Programowanie

Sekcja 1

Programy

Artykuł 91

Przygotowywanie i zatwierdzanie programów transgranicznych

1. Pomoc na współpracę transgraniczną, o której mowa w art. 86 ust. 1, udzielana jest zasadniczo w ramach wieloletnich programów współpracy transgranicznej, zwanych dalej „programami transgranicznymi”.
2. Programy transgraniczne opracowuje się dla każdej granicy lub dla grupy granic poprzez odpowiednie grupowanie na poziomie regionów poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszarów równoważnych.
3. Każdy program transgraniczny opracowują wspólnie państwa uczestniczące we współpracy z partnerami, o których mowa w art. 11 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006.
4. Państwa uczestniczące wspólnie przedkładają Komisji wniosek dotyczący programu transgranicznego, zawierający wszystkie elementy, o których mowa w art. 94.
5. Komisja poddaje ocenie zaproponowany program transgraniczny w celu ustalenia, czy zawiera on wszystkie elementy, o których mowa w art. 94, i czy przyczyni się do osiągnięcia celów i priorytetów określonych w odpowiednim dokumencie (dokumentach) wieloletniego planowania orientacyjnego, może zwrócić się do państw uczestniczących o dostarczenie wszelkich niezbędnych dodatkowych informacji, a w stosownych przypadkach – o wniesienie odpowiednich poprawek do proponowanego programu.
6. Komisja przyjmuje program transgraniczny w drodze decyzji.

Artykuł 92

Porozumienia finansowe

1. W odniesieniu do programów transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), Komisja i każdy kraj beneficjent uczestniczący w programie zawierają wieloletnie porozumienia finansowe na podstawie decyzji, o której mowa w art. 91 ust. 6.

Jeżeli program transgraniczny jest realizowany na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, Komisja i kraj beneficjent uczestniczący w programie zawierają roczne porozumienie finansowe. Każde takie porozumienie dotyczy wkładu Wspólnoty na rzecz kraju beneficjenta i danego roku zgodnie z planem finansowym, o którym mowa w art. 99 ust. 2.

2. W odniesieniu do programów transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), Komisja i kraj beneficjent uczestniczący w programie zawierają roczne porozumienia finansowe na podstawie decyzji, o której mowa w art. 91 ust. 6. Każde takie porozumienie dotyczy wkładu Wspólnoty na rzecz kraju beneficjenta i danego roku zgodnie z planem finansowym, o którym mowa w art. 94 ust. 2 akapit drugi.

Artykuł 93

Przegląd programów transgranicznych

1. Z inicjatywy krajów beneficjentów lub Komisji w porozumieniu z państwami uczestniczącymi programy transgraniczne mogą być ponownie przeanalizowane i, w razie konieczności, poddane korekcie w części pozostałej do realizacji w jednym lub kilku z następujących przypadków:

- a) w celu uaktualnienia planu finansowego zgodnie z korektą wieloletnich orientacyjnych ram finansowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia w sprawie IPA;
- b) w związku z istotnymi zmianami społeczno-gospodarczymi;
- c) w celu pełniejszego uwzględnienia lub zmiany podejścia do istotnych zmian w priorytetach wspólnotowych, krajowych lub regionalnych;
- d) w świetle oceny, o której mowa w art. 109 lub art. 141;
- e) w związku z trudnościami przy realizacji;
- f) w związku z zakończeniem uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 100, lub każdą inną zmianą przepisów wykonawczych, w tym w związku z przejściem w krajach beneficjentach z zarządzania scentralizowanego na zdecentralizowane.

2. Komisja przyjmuje skorygowane programy transgraniczne w drodze decyzji. Odpowiednio zawiera się nowe porozumienie (porozumienia) finansowe, o którym (których) mowa w art. 92. W stosownych przypadkach stosuje się przepisy art. 9 ust. 3 rozporządzenia w sprawie IPA.

Artykuł 94

Zawartość programów transgranicznych

1. Każdy program transgraniczny zawiera następujące informacje:

- a) wykaz nowych kwalifikowalnych obszarów objętych programem zgodnie z art. 88, w tym obszary elastyczności, o których mowa w art. 97;
- b) analizę sytuacji kwalifikowalnych obszarów współpracy pod względem mocnych i słabych stron oraz średniookresowe potrzeby i cele wynikające z tej analizy;
- c) opis strategii współpracy oraz priorytetów i środków wybranych do finansowania z pomocy, przy uwzględnieniu odpowiedniego dokumentu (dokumentów) kraju beneficjenta (krajów beneficjentów) w zakresie wieloletniego planowania orientacyjnego oraz innych odpowiednich krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych, jak również wyników oceny *ex ante*, o której mowa w art. 109 lub w art. 141;
- d) informacje na temat osi priorytetowych, związanych z nimi środków i szczególnych celów. Cele te określa się ilościowo z wykorzystaniem ograniczonej liczby wskaźników dotyczących realizacji i wyników, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności. Wskaźniki te muszą umożliwiać pomiar postępów w stosunku do sytuacji wyjściowej oraz pomiar stopnia osiągnięcia celów osi priorytetowych;
- e) zasady dotyczące kwalifikowalności wydatków, o których mowa w art. 89;
- f) szczegółowe osie priorytetowe pomocy technicznej, obejmujące działania w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, oceny, informacji i kontroli związane z realizacją programu wraz z działaniami mającymi na celu wzmocnienie zdolności administracyjnej, których wysokość nie może przekroczyć 10 % wkładu Wspólnoty przyznanego na rzecz programu. W wyjątkowych przypadkach, w drodze uzgodnień między Komisją a państwami uczestniczącymi, dla tego priorytetu można przyznać kwotę przekraczającą 10 % wkładu Wspólnoty na rzecz programu;
- g) w stosownych przypadkach, informacje na temat komplementarności ze środkami finansowanymi w ramach innych komponentów IPA lub innych instrumentów Wspólnoty;
- h) przepisy wykonawcze dla programu transgranicznego, między innymi:
  - (i) zasady wyznaczania przez państwa uczestniczące struktur i instytucji, o których mowa w art. 102 oraz, w stosownych przypadkach, w art. 139;

- (ii) opis systemów monitorowania i oceny;
- (iii) w stosownych przypadkach, informacje o organie właściwym dla otrzymywania płatności pochodzących z Komisji oraz o podmiocie lub podmiotach odpowiedzialnych za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów;
- (iv) w stosownych przypadkach, opis procedur uruchamiania i przepływów finansowych w celu zapewnienia ich przejrzystości;
- (v) elementy mające na celu zapewnienie udostępniania i rozpowszechniania informacji o programie operacyjnym, o których mowa w art. 62;
- (vi) w stosownych przypadkach, opis procedur dotyczących wymiany danych w formie elektronicznej uzgodnionych między Komisją a państwami uczestniczącymi.

2. Ponadto programy transgraniczne dotyczące współpracy, o których mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), zawierają plan finansowy opracowany na podstawie wieloletnich orientacyjnych ram finansowych, bez rozbicia na poszczególne państwa uczestniczące, obejmujący tabelę określającą, dla każdego roku objętego wieloletnimi orientacyjnymi ramami finansowymi oraz każdej osi priorytetowej, kwotę wkładu Wspólnoty i jego stawkę, a także kwotę pokrywaną przez krajowe organy współfinansujące te programy.

Programy transgraniczne dotyczące współpracy, o których mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), zawierają plan finansowy opracowany na podstawie wieloletnich orientacyjnych ram finansowych, obejmujący tabelę określającą, dla każdego państwa uczestniczącego i roku objętego wieloletnimi orientacyjnymi ramami finansowymi oraz każdej osi priorytetowej, kwotę wkładu Wspólnoty i jego stawkę, a także kwotę pokrywaną przez krajowe organy współfinansujące te programy.

Sekcja 2

Działania

Artykuł 95

Wybór działań

1. W ramach programów transgranicznych finansowane są wspólne działania, które zostały wybrane wspólnie przez państwa uczestniczące w drodze jednego zaproszenia do składania wniosków obejmującego cały obszar kwalifikowalny.

Państwa uczestniczące mogą również razem określić wspólne działania poza zaproszeniem do składania wniosków. W takim przypadku wspólne działanie zostaje konkretnie określone w programie transgranicznym lub, jeżeli jest zgodne z priorytetem lub środkami programu transgranicznego, określone

w dowolnym czasie, po przyjęciu programu w drodze decyzji podjętej przez wspólny komitet monitorujący, o którym mowa w art. 110 lub w art. 142.

2. Działania wybrane do programów transgranicznych obejmują beneficjentów końcowych z co najmniej dwóch państw uczestniczących, którzy współpracują co najmniej w zakresie jednej z następujących form w ramach każdego działania: wspólnego przygotowania, wspólnej realizacji, wspólnego personelu i wspólnego finansowania.

3. W programach transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), wybrane działania obejmują co najmniej jedno państwo członkowskie i jeden z uczestniczących krajów beneficjentów.

4. Wybrane działania spełniające wyżej wymienione warunki mogą być realizowane w jednym państwie, pod warunkiem że przynoszą wyraźne korzyści transgraniczne.

5. Dla każdego programu określa się zasady kwalifikowalności stosowane przy wyborze działań, które pozwalają uniknąć powielania wysiłków w ramach różnych programów transgranicznych dotyczących IPA lub innych instrumentów Wspólnoty.

Artykuł 96

Obowiązki beneficjenta wiodącego i pozostałych beneficjentów

1. W programach transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), beneficjenci końcowi danego działania wyznaczają spośród siebie beneficjenta wiodącego przed złożeniem wniosku dotyczącego tego działania. Beneficjent wiodący przyjmuje na następujące obowiązki:

- a) dokonuje ustaleń dotyczących jego relacji z beneficjentami końcowymi uczestniczącymi w działaniu w formie umowy zawierającej między innymi postanowienia gwarantujące należyte zarządzanie środkami finansowymi przeznaczonymi na dane działanie, w tym warunki odzyskania nienależnie wypłaconych kwot;
- b) odpowiada za zapewnienie realizacji całości działania;
- c) odpowiada za przekazanie wkładu Wspólnoty beneficjentom końcowym uczestniczącym w działaniu;
- d) dba, aby wydatki przedstawione przez beneficjentów końcowych uczestniczących w działaniu były poniesione na realizację działania i odpowiadały uzgodnieniom między tymi beneficjentami;
- e) weryfikuje, czy wydatki przedstawione przez beneficjentów końcowych uczestniczących w działaniu zostały zatwierdzone przez kontrolerów, o których mowa w art. 108.

2. W programach transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), realizowanych na podstawie uzgodnień przejściowych określonych w art. 99:

- a) beneficjenci końcowi danego działania w uczestniczących państwach członkowskich wyznaczają spośród siebie beneficjenta wiodącego przed złożeniem wniosku dotyczącego tego działania. Beneficjent wiodący przyjmuje na siebie obowiązki określone w ust. 1 lit. a)–e) w odniesieniu do części działania realizowanej w państwach członkowskich;
- b) beneficjenci końcowi danego działania w uczestniczących krajach beneficjentach wyznaczają spośród siebie beneficjenta wiodącego przed złożeniem wniosku dotyczącego tego działania. Beneficjent wiodący przyjmuje na siebie obowiązki określone w ust. 1 lit. a)–d) w odniesieniu do części działania realizowanej w danym kraju.

Beneficjenci wiodący w uczestniczących państwach członkowskich i krajach beneficjentach zapewniają ścisłą współpracę podczas realizacji działania.

3. W programach transgranicznych dotyczących współpracy, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), beneficjenci końcowi danego działania w każdym uczestniczącym kraju beneficjencie wyznaczają spośród siebie beneficjenta wiodącego przed złożeniem wniosku dotyczącego tego działania. Beneficjent wiodący przyjmuje na siebie obowiązki określone w ust. 1 lit. a)–d) w odniesieniu do części działania realizowanej w danym kraju.

Beneficjenci wiodący w uczestniczących krajach beneficjentach zapewniają ścisłą współpracę podczas realizacji działania.

4. Każdy beneficjent końcowy uczestniczący w działaniu ponosi odpowiedzialność za nieprawidłowości w wydatkach, które zadeklarował.

Artykuł 97

Specjalne warunki dotyczące lokalizacji działań

1. W należycie uzasadnionych przypadkach z funduszy wspólnotowych można finansować wydatki poniesione na realizację działań lub części działań do wysokości 20 % wkładu Wspólnoty na rzecz programu transgranicznego w regionach poziomu NUTS 3 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, na obszarach równoważnych sąsiadujących z obszarami kwalifikującymi się do objęcia programem. W wyjątkowych sytuacjach, uzgodnionych między Komisją a państwami uczestniczącymi, ta elastyczność może być rozszerzona na regiony poziomu NUTS 2 lub, w razie braku klasyfikacji NUTS, obszary równoważne, na których znajdują się obszary kwalifikowalne.

Na poziomie projektu wydatki poniesione przez partnerów znajdujących się poza obszarem objętym programem, określonym w akapicie pierwszym, mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli cele projektu trudno byłoby osiągnąć bez udziału tego partnera.

2. Państwa uczestniczące w każdym programie zapewniają zgodność z prawem i prawidłowość tych wydatków.

Wybór działań poza obszarem kwalifikowalnym, o którym mowa w ust. 1, wymaga potwierdzenia przez:

- a) instytucję zarządzającą, o której mowa w art. 102, dla programów lub ich części realizowanych z państwami członkowskimi na zasadzie zarządzania dzielonego;
- b) struktury operacyjne, o których mowa w art. 28, dla programów lub ich części realizowanych w krajach beneficjentach na zasadzie zarządzania zdecentralizowanego;
- c) Komisję, dla programów lub ich części realizowanych w krajach beneficjentach na zasadzie zarządzania scentralizowanego.

ROZDZIAŁ III

Wdrażanie

Sekcja 1

Przepisy ogólne

Artykuł 98

Postanowienia wykonawcze

1. W przypadku współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), programy są zasadniczo realizowane w drodze zarządzania dzielonego z państwami członkowskimi, przez instytucje, określone w art. 102, ponoszące odpowiedzialność za realizację programu transgranicznego w uczestniczących państwach członkowskich i krajach beneficjentach.

W tym celu, państwa członkowskie i kraje beneficjenci uczestniczące w programie transgranicznym muszą mieć możliwość realizacji całego programu na całym terytorium kwalifikowalnym zgodnie z przepisami, o których mowa w sekcji 2 niniejszego rozdziału.

Przed przyjęciem programu transgranicznego zgodnie z art. 91 ust. 6, Komisja może zażądać od państw uczestniczących wszelkich informacji, które uzna za niezbędne do sprawdzenia zdolności instytucji wymienionych w art. 102 do wypełniania obowiązków określonych w sekcji 2 niniejszego rozdziału.

Jeżeli państwa członkowskie i kraje beneficjenci uczestniczące w programie transgranicznym nie są gotowe do realizacji całego programu zgodnie z tymi zasadami, stosuje się uzgodnienia przejściowe, o których mowa w art. 99.

2. W przypadku współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), programy są realizowane w drodze zarządzania scentralizowanego lub zdecentralizowanego zgodnie z art. 53 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002, odpowiednio wspólnie z Komisją lub krajowym urzędnikiem zatwierdzającym i strukturami operacyjnymi w każdym państwie uczestniczącym, ponoszącymi odpowiedzialność za realizację programu w danym kraju.

W tym kontekście programy transgraniczne są realizowane zgodnie z przepisami, o których mowa w sekcji 3 niniejszego rozdziału.

W przypadku współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. b), celem dla wszystkich beneficjentów jest przyjęcie zdecentralizowanego sposobu zarządzania.

Artykuł 99

Uzgodnienia przejściowe

1. W przypadku współpracy transgranicznej, o której mowa w art. 86 ust. 1 lit. a), jeżeli państwa uczestniczące nie są jeszcze gotowe do realizacji całego programu transgranicznego w drodze zarządzania dzielonego z państwami członkowskimi zgodnie z przepisami, o których mowa w sekcji 2 niniejszego rozdziału, program jest realizowany na podstawie uzgodnień przejściowych określonych w niniejszym artykule.

2. Plan finansowy ujęty w programie transgranicznym, o którym mowa w art. 94 ust. 2 akapit pierwszy, zawiera:

- a) tabelę obejmującą wszystkie uczestniczące państwa członkowskie; oraz
- b) tabelę dla każdego z uczestniczących krajów beneficjentów.

3. Część programu transgranicznego związana z udziałem państw członkowskich jest realizowana zgodnie z przepisami, o których mowa w sekcji 2 niniejszego rozdziału.

Część programu transgranicznego związana z udziałem krajów beneficjentów jest realizowana zgodnie z przepisami, o których mowa w sekcji 3 niniejszego rozdziału, z wyjątkiem art. 142. Stosuje się przepisy odnoszące się do wspólnego komitetu monitorującego, o którym mowa w art. 110.

4. Przepisy wykonawcze zawarte w programie transgranicznym, o których mowa w art. 94 ust. 1 lit. h), są różne dla uczestniczących państw członkowskich i dla uczestniczących krajów beneficjentów.

5. Po dokonaniu wyboru wspólnego działania zgodnie z art. 95 instytucja zarządzająca przyznaje dotację dla beneficjenta wiodącego uczestniczących państw członkowskich.

W przypadku zarządzania zdecentralizowanego struktury operacyjne w uczestniczących krajach beneficjentach przyznają dotacje dla beneficjentów wiodących w odpowiednich krajach.

W przypadku zarządzania scentralizowanego Komisja przyznaje dotację dla beneficjenta wiodącego w każdym uczestniczącym kraju beneficjencie.

Artykuł 100

Utrata mocy obowiązującej uzgodnień przejściowych

1. Jeżeli państwa uczestniczące są gotowe do przejścia na realizację programu w drodze zarządzania dzielonego zgodnie

z art. 98 ust. 1, przedkładają one Komisji skorygowany program transgraniczny zawierający plan finansowy opracowany na podstawie wieloletnich orientacyjnych ram finansowych na kolejne trzy lata wraz ze skorygowanym opisem systemów zarządzania i kontroli oraz dołączonym skorygowanym sprawozdaniem i opinią zgodnie z art. 117.

Komisja ponownie analizuje program transgraniczny i ocenia dokumenty przedłożone zgodnie z art. 117. Podejmuje decyzję, czy przyjąć nową decyzję zmieniającą program, tak by mógł on być realizowany na podstawie uzgodnień, o których mowa w art. 98 ust. 1.

2. Zobowiązania budżetowe dotyczące części programu odnoszącej się do uczestniczących krajów beneficjentów, podjęte podczas dokonywania uzgodnień przejściowych, są w dalszym ciągu realizowane zgodnie z art. 99.

Sekcja 2

Programy transgraniczne realizowane przez kraje beneficjentów i państwa członkowskie

Podsekcja 1

Systemy zarządzania i kontroli

Artykuł 101

Zasady ogólne

Systemy zarządzania i kontroli w ramach programów transgranicznych, ustanowione przez państwa uczestniczące zapewniają:

- a) określenie funkcji podmiotów związanych z zarządzaniem i kontrolą oraz przydział funkcji w obrębie każdego podmiotu;
- b) zgodność z zasadą rozdzielenia funkcji pomiędzy tymi podmiotami i w ich obrębie;
- c) procedury zapewniające zasadność i prawidłowość wydatków zadeklarowanych w ramach programu transgranicznego;
- d) wiarygodne, skomputeryzowane systemy rachunkowości, monitorowania i sprawozdawczości finansowej;
- e) system sprawozdawczości i monitorowania, w przypadku gdy podmiot odpowiedzialny powierza wykonanie zadań innemu podmiotowi;
- f) ustalenia dotyczące audytu funkcjonowania systemów;
- g) systemy i procedury zapewniające stosowanie właściwej ścieżki audytu;
- h) procedury sprawozdawczości i monitorowania nieprawidłowości oraz odzyskiwania nienależnie wypłaconych kwot.

Artykuł 102

Wyznaczenie instytucji

1. Państwa uczestniczące w programie transgranicznym wyznaczają jedną instytucję zarządzającą, jedną instytucję certyfikującą i jedną instytucję audytową z siedzibą w jednym z państw członkowskich uczestniczących w programie transgranicznym. Instytucja certyfikująca otrzymuje płatności dokonywane przez Komisję i, co do zasady, realizuje płatności na rzecz beneficjenta wiodącego zgodnie z przepisami ustanowionymi w art. 104.

Instytucja zarządzająca, po konsultacji z państwami uczestniczącymi w programie, zakłada wspólny sekretariat techniczny. Wspólny sekretariat techniczny wspomaga instytucję zarządzającą i wspólny komitet monitorujący, o którym mowa w art. 110, oraz, w stosownych przypadkach, instytucję audytową i instytucję certyfikującą, w wypełnianiu odpowiednich obowiązków.

Wspólny sekretariat techniczny może mieć placówki w innych państwach uczestniczących.

2. Instytucja audytowa programu transgranicznego jest wspomagana przez grupę audytorów, w skład której wchodzi po jednym przedstawicielu każdego państwa uczestniczącego w programie transgranicznym, pełniącym obowiązki, o których mowa w art. 105. Grupę audytorów powołuje się najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od decyzji o zatwierdzeniu programu transgranicznego. Grupa opracowuje swój regulamin wewnętrzny. Przewodniczy jej instytucja audytowa programu transgranicznego.

Państwa uczestniczące mogą jednomyślnie postanowić, że instytucja audytowa jest uprawniona do bezpośredniego pełnienia obowiązków, o których mowa w art. 105, na całym terytorium objętym programem, bez potrzeby powoływania grupy audytorów zgodnie z akapitem pierwszym.

Audytorzy są niezależni od systemu kontroli, o którym mowa w art. 108.

3. Każde państwo uczestniczące w programie transgranicznym wyznacza przedstawicieli do wspólnego komitetu monitorującego, o którym mowa w art. 110.

4. Jeżeli jedno lub kilka z zadań instytucji zarządzającej lub instytucji certyfikującej jest wykonywane przez instytucję pośredniczącą, odpowiednie uzgodnienia wymagają formy pisemnej.

Przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące instytucji zarządzającej, instytucji audytowej i instytucji certyfikującej stosuje się w odniesieniu do instytucji pośredniczącej.

Artykuł 103

Funkcje instytucji zarządzającej

1. Instytucja zarządzająca odpowiada za zarządzanie programami transgranicznymi i ich realizację zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami, a w szczególności za:

- a) dbanie, aby działania były wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu transgranicznego oraz były zgodne z obowiązującymi zasadami wspólnotowymi i krajowymi przez cały okres ich realizacji;
- b) zapewnienie istnienia informatycznego systemu rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdego działania w ramach programu transgranicznego oraz zbierania danych na temat realizacji, niezbędnych do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny;
- c) weryfikację prawidłowości wydatków. W tym celu upewnia się, czy nastąpiło zatwierdzenie wydatków każdego beneficjenta końcowego uczestniczącego w działaniu przez kontrolera, o którym mowa w art. 108;
- d) dbanie, aby działania były realizowane zgodnie z przepisami dotyczącymi zamówień publicznych, o których mowa w art. 121;
- e) zapewnienie utrzymywania przez beneficjentów końcowych i inne podmioty uczestniczące w realizacji działań odrębnego systemu rachunkowości albo odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z działaniem bez uszczerbku dla krajowych zasad rachunkowości;
- f) dbanie o przeprowadzanie oceny programów transgranicznych zgodnie z art. 109;
- g) ustanawianie procedur gwarantujących, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów, wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są przechowywane zgodnie z wymogami art. 134;
- h) zapewnianie otrzymywania przez instytucję certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w odniesieniu do wydatków na potrzeby poświadczania;
- i) kierowanie pracą wspólnego komitetu monitorującego i przekazywanie mu dokumentacji wymaganej w celu umożliwienia monitorowania jakości realizacji programu transgranicznego w świetle jego szczegółowych celów;
- j) opracowywanie i – po uprzednim zatwierdzeniu przez komitet monitorujący – przedkładanie Komisji rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji, o których mowa w art. 112;
- k) zapewnianie przestrzegania wymogów w zakresie informacji i promocji określonych w art. 62.

2. Instytucja zarządzająca ustanawia, w razie potrzeby w porozumieniu z beneficjentem wiodącym, zasady wdrażania każdego działania.

Artykuł 104

Funkcje instytucji certyfikującej

Instytucja certyfikująca programu transgranicznego odpowiada w szczególności za:

- a) opracowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych wykazów wydatków i wniosków o płatność;
- b) poświadczanie, że:
  - (i) wykaz wydatków jest rzetelny, wynika z wiarygodnych systemów rachunkowości i jest oparty na dającej się zweryfikować dokumentacji uzupełniającej;
  - (ii) zadeklarowane wydatki są zgodne z obowiązującymi zasadami wspólnotowymi i krajowymi oraz zostały poniesione w związku z działaniami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu i spełniają zasady wspólnotowe i krajowe;
- c) zagwarantowanie, do celów poświadczenia, że otrzymała od instytucji zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w wykazach wydatków;
- d) uwzględnienie, do celów poświadczenia, wyników wszystkich audytów przeprowadzanych przez instytucję audytową lub na jej odpowiedzialność;
- e) utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych Komisji. Instytucje zarządzające i instytucje audytowe mają dostęp do tych informacji. Na pisemny wniosek Komisji, instytucja certyfikująca przekazuje Komisji te informacje w ciągu dziesięciu dni roboczych od otrzymania wniosku lub w innym okresie uzgodnionym dla kontroli dokumentacji i kontroli na miejscu;
- f) prowadzenie ewidencji kwot podlegających odzyskaniu i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz działania. Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu ogólnego Unii Europejskiej przed zamknięciem programu transgranicznego poprzez potrącenie ich z następnego wykazu wydatków;
- g) przesyłanie Komisji do dnia 28 lutego każdego roku wykazu zawierającego następujące informacje dotyczące każdej osi priorytetowej programu transgranicznego:
  - (i) kwoty wycofane z wykazów wydatków przedstawionych w poprzednim roku po anulowaniu całości lub części wkładu publicznego na rzecz działania;

(ii) kwoty odzyskane, które zostały potrącone z tych wykazów wydatków;

(iii) zestawienie kwot podlegających odzyskaniu w dniu 31 grudnia poprzedniego roku, zaklasyfikowanych według roku, w którym wystawiono nakazy ich odzyskania.

Artykuł 105

Funkcje instytucji audytowej

1. Instytucja audytowa programu transgranicznego jest funkcjonalnie niezależna od instytucji zarządzającej i instytucji certyfikującej i odpowiada w szczególności za:

- a) zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu transgranicznego;
- b) zapewnienie prowadzenia audytów działań na podstawie stosownej próby w celu weryfikacji zadeklarowanych wydatków;
- c) do dnia 31 grudnia każdego roku, licząc od roku następującego po przyjęciu programu transgranicznego do czwartego roku następującego po ostatnim zobowiązaniu budżetowym:
  - (i) przedkładanie Komisji rocznego sprawozdania z kontroli, zawierającego wyniki audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich dwunastu miesięcy, kończącym się dnia 30 czerwca danego roku i informującego o wszelkich brakach wykrytych w systemach zarządzania i kontroli programu. Pierwsze sprawozdanie, które należy przedłożyć do dnia 31 grudnia roku następującego po przyjęciu programu, obejmuje okres od dnia 1 stycznia roku, w którym przyjęto program do dnia 30 czerwca roku następującego po przyjęciu programu. Informacje dotyczące audytów przeprowadzonych po dniu 1 lipca czwartego roku następującego po ostatnich zobowiązaniach budżetowych uwzględnia się w końcowym sprawozdaniu z kontroli, dołączanym do deklaracji zamknięcia, o której mowa w lit. d) niniejszego ustępu. Podstawą tego sprawozdania są audyty systemów oraz audyty działań, przeprowadzone na podstawie lit. a) i b) niniejszego ustępu;
  - (ii) wydawanie opinii na podstawie kontroli i audytów przeprowadzonych na jej odpowiedzialność w kwestii tego, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje skutecznie i daje racjonalną gwarancję prawidłowości wykazów wydatków przedstawionych Komisji oraz zgodności z prawem i prawidłowości transakcji leżących u ich podstaw.

Jeżeli do kilku programów transgranicznych IPA stosuje się wspólny system, informacje, o których mowa w pkt (i), mogą zostać zebrane w jednym sprawozdaniu, a opinie i deklaracje wydane zgodnie z pkt (ii) mogą obejmować wszystkie stosowne programy transgraniczne;

- d) przedłożenie Komisji, nie później niż do dnia 31 grudnia piątego roku następującego po ostatnim zobowiązaniu budżetowym, deklaracji zamknięcia, zawierającej ocenę zasadności wniosku o wypłatę salda końcowego oraz zgodności z prawem i prawidłowości transakcji leżących u podstaw wydatków objętych końcowym wykazem wydatków, do którego dołącza się końcowe sprawozdanie z kontroli. Podstawą tej deklaracji zamknięcia są wszystkie audyty przeprowadzone przez instytucję audytową lub na jej odpowiedzialność.

2. Instytucja audytowa dba, aby czynności audytowe uwzględniały standardy audytowe uznawane na arenie międzynarodowej.

3. W przypadku gdy audyty i kontrole, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b), są przeprowadzane przez podmiot inny niż instytucja audytowa, instytucja audytowa zapewnia takim podmiotom niezbędną niezależność funkcjonalną.

4. Jeżeli niedociągnięcia dotyczące systemów zarządzania lub kontroli lub poziom wykrytych nieprawidłowości dotyczących wydatków nie pozwalają na wydanie bez zastrzeżeń opinii w odniesieniu do opinii rocznej, o której mowa w ust. 1 lit. c) lub w odniesieniu do deklaracji zamknięcia, o której mowa w ust. 1 lit. d), instytucja audytowa podaje powody takiego stanu rzeczy oraz określa skalę problemu i jego konsekwencje finansowe.

Artykuł 106

Ścieżka audytu

Do celów audytów, o których mowa w art. 105 ust. 1 lit. b), ścieżkę audytu uważa się za odpowiednią, jeżeli dla danego programu transgranicznego spełnia ona następujące kryteria:

- a) pozwala Komisji na uzgodnienie łącznych poświadczonych kwot ze szczegółowymi zapisami księgowymi i dokumentami uzupełniającymi będącymi w posiadaniu instytucji certyfikującej, instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczących i beneficjentów wiodących w odniesieniu do działań współfinansowanych w ramach programu transgranicznego;
- b) pozwala na weryfikację płatności wkładu publicznego na rzecz beneficjenta wiodącego i każdego beneficjenta końcowego;
- c) pozwala na weryfikację stosowania kryteriów wyboru ustanowionych przez wspólny komitet monitorujący dla programu transgranicznego;

- d) zawiera, w odniesieniu do każdego działania, specyfikacje techniczne i plan finansowy, dokumenty dotyczące zatwierdzenia dotacji, dokumenty dotyczące procedur udzielania zamówień publicznych, sprawozdania z postępu realizacji i sprawozdania z przeprowadzonych weryfikacji i audytów.

Artykuł 107

Audyty realizowanych działań

1. Audyty, o których mowa w art. 105 ust. 1 lit. b), przeprowadza się co dwanaście miesięcy, począwszy od dnia 1 lipca roku następującego po przyjęciu programu transgranicznego, na próbach działań wybranych za pomocą metody określonej lub zatwierdzonej przez instytucję audytową w porozumieniu z Komisją.

Audyty przeprowadza się na miejscu na podstawie dokumentacji i rejestrów znajdujących się w posiadaniu beneficjenta końcowego.

Państwa uczestniczące zapewniają właściwe rozłożenie tych audytów w okresie realizacji programu.

2. Celem audytów jest stwierdzenie, czy:

- a) działanie odpowiada kryteriom wyboru dla programu transgranicznego i jest realizowane zgodnie z decyzją dotyczącą jego zatwierdzenia oraz spełnia wszelkie obowiązujące warunki co do jego funkcjonalności i wykorzystania lub cele, które należy osiągnąć;
- b) zadeklarowane wydatki są zgodne z zapisami księgowymi i dokumentami uzupełniającymi posiadanymi przez beneficjenta końcowego;
- c) wydatki zadeklarowane przez beneficjenta końcowego są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- d) wkład publiczny został wypłacony na rzecz beneficjenta końcowego zgodnie z art. 40 ust. 9.

3. Jeżeli wykryte problemy mają charakter regularny i w związku z tym istnieje zagrożenie dla innych działań realizowanych w ramach programu transgranicznego, instytucja audytowa zapewnia przeprowadzenie dalszego badania, w razie konieczności także dodatkowych audytów, w celu określenia skali tych problemów. Odpowiednie instytucje podejmują niezbędne działania zapobiegawcze i naprawcze.

4. Nie mniej niż 5 % łącznych wydatków zadeklarowanych przez beneficjentów wiodących i poświadczonych Komisji w końcowym wykazie wydatków poddaje się audytowi zgodnie z ust. 2 przed zamknięciem programu transgranicznego.

Artykuł 108

System kontroli

1. W celu zatwierdzenia wydatków każde państwo uczestniczące ustanawia system kontroli umożliwiający weryfikację dostarczenia produktów i usług stanowiących przedmiot dofinansowania, zasadności wydatków zadeklarowanych dla działań lub ich części wdrażanych na terytorium danego państwa, jak również zgodności tych wydatków i związanych z nimi działań lub ich części z przepisami wspólnotowymi i krajowymi.

W tym celu każde państwo uczestniczące wyznacza kontrolerów odpowiedzialnych za weryfikację zgodności z prawem i prawidłowości wydatków zadeklarowanych przez każdego beneficjenta końcowego biorącego udział w działaniu. Państwa uczestniczące mogą zdecydować o wyznaczeniu jednego kontrolera dla całego obszaru objętego programem.

W przypadku gdy dostarczenie produktów i usług stanowiących przedmiot dofinansowania może zostać zweryfikowane wyłącznie w odniesieniu do całego działania, weryfikacja przeprowadzana jest przez kontrolera z tego państwa uczestniczącego, w którym beneficjent wiodący ma swoją siedzibę, lub przez instytucję zarządzającą.

2. Każde państwo uczestniczące zapewnia zatwierdzenie wydatków przez kontrolerów w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia ich przedłożenia kontrolerom przez beneficjenta wiodącego.

Podsekcja 2

Ocena i monitorowanie

Artykuł 109

Ocena

1. Ocena ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności pomocy udzielanej z funduszy Wspólnoty oraz strategii i realizacji programów transgranicznych przy uwzględnieniu celów zrównoważonego rozwoju i odpowiednich przepisów prawa wspólnotowego dotyczących wpływu na środowisko naturalne oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

2. Państwa uczestniczące wspólnie przeprowadzają oceny *ex ante* obejmujące każdy program transgraniczny.

Oceny *ex ante* mają na celu optymalizację przydziału środków budżetowych w ramach programów transgranicznych oraz poprawę jakości programowania. Służą określeniu i ocenie rozbieżności, braków i możliwości rozwojowych, celów, które należy osiągnąć, oczekiwanych rezultatów, celów w ujęciu ilościowym, zgodności z odpowiednim dokumentem (dokumentami) wieloletniego planowania orientacyjnego, wspólnotowej wartości dodanej, doświadczenia zdobytego w ramach poprzedniego programowania oraz jakości procedur realizacji, monitorowania, oceny i zarządzania finansowego.

Ocena *ex ante* stanowi załącznik do programu transgranicznego.

3. W okresie programowania państwa uczestniczące przeprowadzają oceny związane z monitorowaniem programu transgranicznego zwłaszcza, jeżeli w wyniku monitorowania stwierdzono istotne odstępstwa od początkowo przyjętych celów lub jeżeli zgłoszono wnioski w sprawie korekty programu transgranicznego. Wyniki przesyła się wspólnemu komitetowi monitorującemu dla programu transgranicznego i Komisji.

W przypadku gdy wyniki stanowią podstawę do zmiany pozostałej do realizacji części programu, o której mowa w art. 93, są one dyskutowane na forum komitetu IPA w czasie przedkładania zmienionego programu transgranicznego.

4. Oceny przeprowadzają wewnętrzni bądź zewnętrzni eksperci lub wewnętrzne bądź zewnętrzne podmioty, którzy(-re) są pod względem funkcjonalnym niezależni(-ne) od instytucji certyfikującej i audytowej, o których mowa w art. 102. Wyniki publikuje się zgodnie z zasadami mającymi zastosowanie do dostępu do dokumentów.

5. Ocena jest finansowana z budżetu na pomoc techniczną, o której mowa w art. 94 ust. 1 lit. f).

Artykuł 110

Wspólny komitet monitorujący

1. Państwa uczestniczące powołują wspólny komitet monitorujący dla każdego programu transgranicznego w ciągu trzech miesięcy od dnia powiadomienia ich o decyzji dotyczącej zatwierdzenia programu transgranicznego.

Wspólny komitet monitorujący zbiera się co najmniej dwa razy do roku z inicjatywy państw uczestniczących lub Komisji.

W przypadku programu transgranicznego realizowanego na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, w krajach beneficjentach, w których pomoc realizuje się na zasadzie zarządzania zdecentralizowanego, wspólny komitet monitorujący pełni rolę sektorowego komitetu monitorującego, o którym mowa w art. 59.

2. Każdy komitet monitorujący sporządza swój regulamin wewnętrzny w ramach instytucjonalnego, prawnego i finansowego porządku danego państwa uczestniczącego oraz zgodnie z określonym przez Komisję mandatem wspólnego komitetu monitorującego w celu wypełniania obowiązków zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Komitet przyjmuje regulamin w porozumieniu z instytucją zarządzającą, a w przypadku realizacji programu na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, w porozumieniu z krajowym koordynatorem(-ami) ds. IPA kraju(-ów) beneficjenta(-ów).

3. Komitetowi monitorującemu przewodniczy przedstawiciel jednego z państw uczestniczących lub instytucji zarządzającej.

Przy podejmowaniu decyzji w sprawie składu komitetu zgodnego z art. 102 ust. 3 państwa uczestniczące uwzględniają należycie przepisy art. 87.

4. Komisja bierze udział w pracach wspólnego komitetu monitorującego, pełniąc funkcję doradczą. Przedstawiciel Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego mogą uczestniczyć w pracach w charakterze doradców w przypadku tych programów transgranicznych, na rzecz których Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Fundusz Inwestycyjny wnoszą swój wkład.

5. Wspólny komitet monitorujący upewnia się co do skuteczności i jakości realizacji programu transgranicznego zgodnie z poniższymi zasadami:

- a) komitet rozpatruje i zatwierdza kryteria wyboru działań finansowanych w ramach programu transgranicznego oraz zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- b) okresowo komitet dokonuje przeglądu postępów w osiągnięciu szczegółowych celów programu transgranicznego na podstawie dokumentów przedłożonych przez instytucję zarządzającą oraz, w przypadku realizacji programu na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, przez struktury operacyjne w uczestniczących krajach beneficjentach;
- c) komitet analizuje wyniki wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej osi priorytetowej, oraz oceny, o których mowa w art. 57 ust. 4 i art. 109;
- d) komitet rozpatruje i zatwierdza roczne i końcowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 112, oraz, w przypadku realizacji programu na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, analizuje sprawozdania, o których mowa w art. 144;
- e) komitet otrzymuje informacje o rocznym sprawozdaniu z kontroli, o którym mowa w art. 105 ust. 1 lit. c), i, jeśli ma to zastosowanie w przypadku realizacji programu na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, rocznym sprawozdaniu (rocznych sprawozdaniach) z działalności audytowej, o którym (których) mowa w art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze, oraz wszelkich innych uwagach, które Komisja może wnieść po przeanalizowaniu tych sprawozdań;
- f) komitet odpowiada za wybór działań, lecz może przekazać tę funkcję podlegającemu mu komitetowi sterującemu;
- g) komitet może występować z wnioskiem o przeprowadzenie wszelkiego rodzaju przeglądów lub analiz programu transgranicznego mogących przyczynić się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 86 ust. 2, lub do usprawnienia swojego zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego;
- h) komitet rozpatruje i zatwierdza wnioski dotyczące zmiany treści programu transgranicznego.

Artykuł 111

Ustalenia w zakresie monitorowania

1. Instytucja zarządzająca i wspólny komitet monitorujący czuwają nad jakością realizacji programu transgranicznego.
2. Instytucja zarządzająca i wspólny komitet monitorujący monitorują realizację programu poprzez odniesienie do wskaźników finansowych i wskaźników, o których mowa w art. 94 ust. 1 lit. d).
3. Wymiana danych między Komisją a instytucjami, o których mowa w art. 102, do celów monitorowania odbywa się drogą elektroniczną.

Artykuł 112

Roczne i końcowe sprawozdania z realizacji programów

1. Najpóźniej do dnia 30 czerwca każdego roku, instytucja zarządzająca przedkłada Komisji roczne sprawozdanie z realizacji programu transgranicznego, zatwierdzone przez wspólny komitet monitorujący. Pierwsze sprawozdanie roczne składa się w drugim roku następującym po przyjęciu programu.

Instytucja zarządzająca przedstawia sprawozdanie końcowe z realizacji programu transgranicznego najpóźniej do dnia 31 grudnia czwartego roku następującego po ostatnim zobowiązaniu budżetowym.

2. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, zawierają następujące informacje:

- a) postępy w realizacji programu transgranicznego i priorytetów w odniesieniu do postawionych im konkretnych, dających się zweryfikować celów z podaniem danych ilościowych, o ile jest to możliwe, i z wykorzystaniem wskaźników, o których mowa w art. 94 ust. 1 lit. d), na poziomie osi priorytetowych;
- b) realizacja programu transgranicznego pod względem finansowym, z podaniem dla każdej osi priorytetowej:
  - (i) wydatków poniesionych przez beneficjentów, zawartych we wnioskach o płatność przesłanych instytucji zarządzającej i odpowiadającego im wkładu publicznego;
  - (ii) całkowitej kwoty płatności otrzymanych od Komisji i danych ilościowych dotyczących wskaźników finansowych, o których mowa w art. 111 ust. 2; oraz
  - (iii) wydatków poniesionych przez podmiot odpowiedzialny za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów;

- c) kroki podjęte przez instytucję zarządzającą i wspólny komitet monitorujący w celu zagwarantowania jakości i skuteczności realizacji, w szczególności:
- (i) środki w zakresie monitorowania i oceny, w tym sposoby zbierania danych;
  - (ii) zestawienie wszelkich istotnych problemów napotkanych w trakcie realizacji programu transgranicznego oraz wszelkich podjętych środków, w tym, w stosownych przypadkach, w odpowiedzi na uwagi zgłoszone na podstawie art. 113;
  - (iii) wykorzystanie pomocy technicznej;
- d) środki podjęte w zakresie udostępniania i rozpowszechniania informacji o programie transgranicznym;
- e) istotne problemy związane z przestrzeganiem przepisów prawa wspólnotowego napotkane podczas realizacji programu transgranicznego oraz podjęte środki zaradcze;
- f) wykorzystanie pomocy uwolnionej w wyniku korekt finansowych, o których mowa w art. 138, na rzecz instytucji zarządzającej lub innego organu administracji publicznej w okresie realizacji programu transgranicznego;
- g) w przypadku programów realizowanych na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, postępy w ich realizacji w drodze zarządzania dzielonego na całym terytorium objętym programem transgranicznym.

W stosownych przypadkach, informacje, o których mowa w lit. a)–g) niniejszego ustępu, mogą być dostarczane w formie sumarycznej.

Nie ujmuje się informacji, o których mowa w lit. c) i f), jeżeli w stosunku do poprzedniego sprawozdania nie zaszły żadne zasadnicze zmiany.

3. Komisja informuje państwa uczestniczące o swojej opinii w sprawie treści rocznego sprawozdania z realizacji przedłożonego przez instytucję zarządzającą w ciągu trzech miesięcy od dnia jego otrzymania. W przypadku sprawozdania końcowego dotyczącego programu transgranicznego termin ten wynosi maksymalnie pięć miesięcy od dnia otrzymania sprawozdania. W przypadku braku odpowiedzi ze strony Komisji w przewidzianym terminie sprawozdanie uznaje się za przyjęte.

Artykuł 113

Roczna analiza programów

1. Co roku, po przedłożeniu rocznego sprawozdania z realizacji, o którym mowa w art. 112, Komisja i instytucja zarządzająca dokonują analizy postępu osiągniętego w realizacji programu transgranicznego, najważniejszych wyników osiągniętych w poprzednim roku, realizacji programu pod względem finansowym oraz innych czynników pod kątem usprawnienia realizacji programu.

Analizie można również poddać wszelkie aspekty działania systemu zarządzania i kontroli wymienione w ostatnim rocznym

sprawozdaniu z kontroli, o którym mowa w art. 105 ust. 1 lit. c) pkt (i).

2. Po dokonaniu analizy, o której mowa w ust. 1, Komisja może przekazać państwom uczestniczącym i instytucji zarządzającej uwagi, o których adresaci informują wspólny komitet monitorujący. Państwa uczestniczące informują Komisję o działaniach podjętych w odpowiedzi na te uwagi.

Podsekcja 3

Odowiedzialność państw uczestniczących i Komisji

Artykuł 114

Zarządzanie i kontrola

1. Państwa uczestniczące są odpowiedzialne za zarządzanie programami transgranicznymi i ich kontrolę, w szczególności poprzez:

- a) dbanie, aby systemy zarządzania i kontroli programów transgranicznych były ustanowione zgodnie z art. 101 i 105 oraz funkcjonowały skutecznie;
- b) zapobieganie, wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości oraz odzyskiwanie nienależnie wypłaconych kwot wraz z odsetkami z tytułu zaległych płatności w stosownych przypadkach. Państwa uczestniczące zgłaszają te nieprawidłowości Komisji i informują ją na bieżąco o przebiegu postępowań administracyjnych i prawnych.

2. Bez uszczerbku dla odpowiedzialności państw uczestniczących za wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości oraz odzyskiwanie nienależnie wypłaconych kwot, instytucja certyfikująca zapewnia odzyskanie od beneficjenta wiodącego wszelkich kwot wypłaconych w wyniku nieprawidłowości. Beneficjenci końcowi zwracają beneficjentowi wiodącemu nienależnie wypłacone kwoty zgodnie z zawartą między nimi umową. Jeśli beneficjent wiodący nie zdoła odzyskać kwot od beneficjenta końcowego, państwo uczestniczące, na którego terytorium znajduje się dany beneficjent końcowy, zwróci instytucji certyfikującej kwotę nienależnie wypłaconą temu beneficjentowi końcowemu.

Artykuł 115

Opis systemów zarządzania i kontroli

1. Przed płatnością zaliczkową, o której mowa w art. 128, państwo członkowskie, na którego terytorium ma siedzibę instytucja zarządzająca, przedkłada Komisji opis systemów zarządzania i kontroli, obejmujący w szczególności organizację niżej wymienionych instytucji i obowiązujące w nich procedury:

- a) instytucja zarządzająca i certyfikująca oraz instytucje pośredniczące, o których mowa w art. 102;
- b) instytucja audytowa i inne podmioty przeprowadzające audyty na jej odpowiedzialność zgodnie z art. 102.

2. Państwo członkowskie, o którym mowa w ust. 1, przedkłada Komisji następujące informacje dotyczące instytucji zarządzającej i certyfikującej oraz każdej instytucji pośredniczącej:

- a) opis powierzonych zadań;
- b) schemat organizacyjny instytucji pośredniczącej, podział zadań między jej służbami lub w ramach poszczególnych służb oraz orientacyjna liczba przydzielonych etatów;
- c) procedury wyboru i zatwierdzania działań;
- d) procedury przyjmowania, weryfikacji i zatwierdzania wniosków beneficjentów o refundację kosztów oraz procedury zatwierdzania płatności, ich realizacji na rzecz beneficjentów i księgowania na rachunkach;
- e) procedury sporządzania, poświadczania i przedkładania Komisji wykazów wydatków;
- f) odniesienie do pisemnych procedur ustanowionych do celów lit. c), d) oraz e);
- g) zasady kwalifikowalności ustanowione przez państwa uczestniczące i obowiązujące dla programu transgranicznego;
- h) system prowadzenia szczegółowych zapisów księgowych dotyczących działań realizowanych w ramach całego programu transgranicznego.

3. Państwo członkowskie, o którym mowa w ust. 1, przedkłada Komisji następujące informacje dotyczące instytucji audytowej i innych podmiotów:

- a) opis zadań i wzajemnych powiązań;
- b) schemat organizacyjny instytucji audytowej i każdego podmiotu biorącego udział w przeprowadzaniu audytów dotyczących programu transgranicznego z podaniem sposobu zapewnienia niezależności, orientacyjnej liczby przydzielonych etatów i kwalifikacji personelu;
- c) procedury monitorowania wdrażania zaleceń i środków naprawczych wynikających ze sprawozdań z audytu;
- d) w stosownych przypadkach, procedury sprawowania nadzoru nad pracą podmiotów biorących udział w przeprowadzaniu audytów dotyczących programu transgranicznego przez instytucję audytową;
- e) procedury przygotowania rocznego sprawozdania z kontroli i deklaracji zamknięcia.

Artykuł 116

Ocena systemów zarządzania i kontroli

1. Do opisu, o którym mowa w art. 115, dołącza się sprawozdanie zawierające wyniki oceny utworzenia systemów i opinię na temat ich zgodności z art. 101 i 105. Jeżeli opinia zawiera zastrzeżenia, w sprawozdaniu należy określić wagę niedociągnięć. Dane państwo uczestniczące informuje Komisję o środkach naprawczych, które zamierza podjąć, oraz o harmonogramie ich wdrożenia, a następnie potwierdza, że środki zostały wdrożone, a odnośne zastrzeżenia wycofane.

2. Sprawozdanie i opinię, o których mowa w ust. 1, sporządza instytucja audytowa lub podmiot publiczny lub prywatny funkcjonalnie niezależny od instytucji zarządzającej i instytucji certyfikującej, które wykonują swoje zadania z uwzględnieniem uznanych międzynarodowych standardów audytu.

3. Jeżeli dany system zarządzania i kontroli jest zasadniczo taki sam, jak funkcjonujący w odniesieniu do pomocy zatwierdzonej na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1083/2006, do celów opracowania sprawozdania i opinii, o których mowa w ust. 1, można wziąć pod uwagę wyniki audytów przeprowadzonych przez audytorów krajowych lub wspólnotowych dotyczących tego systemu.

4. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, uznaje się za przyjęte i dokonuje się płatności zaliczkowej w następujących okolicznościach:

- a) w terminie dwóch miesięcy od dnia otrzymania sprawozdania, jeżeli wyżej wymieniona opinia nie zawiera zastrzeżeń i brak jest uwag ze strony Komisji;
- b) jeżeli opinia zawiera zastrzeżenia – w terminie dwóch miesięcy od dnia przedstawienia Komisji potwierdzenia, że środki naprawcze, dotyczące kluczowych elementów systemów, zostały wdrożone i po wycofaniu odnośnych zastrzeżeń oraz przy braku uwag ze strony Komisji.

Artykuł 117

Wymogi przy przejściu z uzgodnień przejściowych

1. W przypadku programu transgranicznego realizowanego zgodnie z uzgodnieniami przejściowymi, o których mowa w art. 99, państwa uczestniczące, gdy są gotowe do stosowania przepisów wykonawczych, o których mowa w art. 98 ust. 1, przedstawiają Komisji skorygowany opis systemów zarządzania i kontroli, do którego dołącza się skorygowane sprawozdanie i opinię zgodnie z art. 116 ust. 1.

2. Gdy opinia zawiera zastrzeżenia, Komisja może podjąć decyzję w sprawie modyfikacji programu, jeśli otrzymała potwierdzenie, że środki naprawcze dotyczące kluczowych elementów systemów zostały wdrożone, a odnośne zastrzeżenia wycofane.

Artykuł 118

Zawarcie uzgodnień między państwami uczestniczącymi i powiadomianie o nich

Oprócz informacji wymienionych w art. 115 ust. 2 i 3 opis systemów zarządzania i kontroli zawiera uzgodnienia dokonane między państwami uczestniczącymi w celu umożliwienia instytucji zarządzającej, instytucji certyfikującej i instytucji audytowej wykonywania obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia i zapewnienia wypełniania przez państwa uczestniczące obowiązków w zakresie odzyskiwania nienależnie dokonanych płatności zgodnie z art. 114 ust. 2.

Uzgodnienia te wraz z przepisami dotyczącymi zasad i procedur udzielania zamówień publicznych, o których mowa w art. 121, są ujęte w pisemnej umowie zawartej między państwami uczestniczącymi i dołączonej do opisu systemów zarządzania i kontroli, o których mowa w art. 115.

Artykuł 119

Obowiązki Komisji

1. Komisja upewnia się, zgodnie z procedurą określoną w art. 116, że państwa uczestniczące utworzyły systemy zarządzania i kontroli zgodne z art. 101 i 105 oraz na podstawie rocznych sprawozdań z kontroli i rocznej opinii instytucji audytowej, o których mowa w art. 105 ust. 1 lit. c), a także jej własnych audytów, że systemy te skutecznie funkcjonują w okresie wdrażania programów transgranicznych.

2. Bez uszczerbku dla audytów przeprowadzonych przez państwa uczestniczące, urzędnicy Komisji lub jej upoważnieni przedstawiciele mogą przeprowadzać, w celu weryfikacji skutecznego działania systemów zarządzania i kontroli, audyty na miejscu, które mogą obejmować audyty działań ujętych w programach transgranicznych, po powiadomieniu o nich z wyprzedzeniem co najmniej dziesięciu dni roboczych z wyjątkiem pilnych przypadków. W takich audytach mogą uczestniczyć urzędnicy lub upoważnieni przedstawiciele państw uczestniczących.

Urzędnicy Komisji lub jej upoważnieni przedstawiciele, dysponujący odpowiednimi uprawnieniami do przeprowadzania audytów na miejscu, mają dostęp do ksiąg i innych dokumentów, w tym dokumentów i metadanych sporządzonych lub otrzymanych i zapisanych na nośnikach elektronicznych, dotyczących wydatków finansowanych z funduszy Wspólnoty.

Powyższe uprawnienia audytowe nie wpływają na stosowanie przepisów prawa krajowego, które zastrzegają niektóre działania dla podmiotów specjalnie wyznaczonych na mocy ustawodawstwa krajowego.

3. Komisja może zażądać od państwa uczestniczącego przeprowadzenia audytu na miejscu w celu weryfikacji skuteczności funkcjonowania systemów lub prawidłowości jednej lub kilku transakcji. Urzędnicy Komisji lub jej upoważnieni przedstawiciele mogą brać udział w takich audytach.

Artykuł 120

Współpraca z instytucjami audytowymi

Komisja współpracuje z instytucjami audytowymi programów transgranicznych w celu koordynowania ich planów i metod przeprowadzania audytów oraz dokonuje niezwłocznej wymiany wyników przeprowadzonych audytów systemów zarządzania i kontroli w celu możliwie najlepszego wykorzystania zasobów i uniknięcia zbędnego powielania prac.

Komisja i instytucja audytowa odbywają regularne spotkania, co najmniej raz do roku, chyba że uzgodniono inaczej, w celu wspólnej analizy rocznego sprawozdania z kontroli i opinii przedstawianych na podstawie art. 105 oraz wymiany poglądów w innych kwestiach dotyczących usprawniania zarządzania programami transgranicznymi i ich kontroli.

Artykuł 121

Zamówienia

1. Procedury udzielenia zamówień na usługi, dostawy i roboty budowlane przeprowadza się zgodnie z przepisami tytułu VI części 2 rozdziału 3 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 i tytułu III części 2 rozdziału 3 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 2342/2002 oraz decyzji Komisji C(2006) 117 z dnia 24 stycznia 2006 r. w sprawie zasad i procedur mających zastosowanie do zamówień na usługi, dostawy i roboty budowlane finansowane z budżetu ogólnego Unii Europejskiej do celów współpracy z państwami trzecimi.

Przepisy te stosuje się w ramach całego obszaru objętego programem transgranicznym, zarówno na terytoriach państw członkowskich, jak i krajów beneficjentów.

2. Przepisy ust. 1 są ujęte w pisemnych uzgodnieniach zawartych między państwami uczestniczącymi, o których mowa w art. 118.

3. W przypadku programów transgranicznych realizowanych na podstawie uzgodnień przejściowych, o których mowa w art. 99, przepisy ust. 1 nie mają zastosowania do części programu realizowanej na terytorium państw członkowskich, chyba że uczestniczące państwa członkowskie zdecydują inaczej.

Podsekcja 4

Zarządzanie finansowe

Artykuł 122

Wspólne zasady dotyczące płatności

1. Komisja dokonuje płatności wkładu Wspólnoty zgodnie ze środkami budżetowymi. Każdą płatność księguje się na koncie najwcześniej otwartego zobowiązania budżetowego.

2. Płatności dokonuje się w formie płatności zaliczkowej, płatności okresowych oraz płatności salda końcowego. Płatności dokonuje się na rzecz instytucji wyznaczonej przez państwa uczestniczące.

3. Nie później niż do dnia 30 kwietnia każdego roku instytucja certyfikująca przesyła Komisji tymczasową prognozę dotyczącą prawdopodobnych wniosków o płatność na bieżący i kolejny rok budżetowy.

4. Wszelka korespondencja dotycząca transakcji finansowych, wymieniana między Komisją a instytucjami i podmiotami wyznaczonymi przez państwa uczestniczące odbywa się drogą elektroniczną. W przypadkach działania siły wyższej, a w szczególności nieprawidłowego funkcjonowania wspólnego systemu komputerowego lub braku trwałego połączenia, instytucja certyfikująca może przekazać wykaz wydatków oraz wniosek o płatność w formie drukowanej.

Artykuł 123

Wspólne zasady obliczania płatności okresowych oraz wypłaty salda końcowego

Płatności okresowe oraz płatności salda końcowego oblicza się przy zastosowaniu poziomu współfinansowania dla każdej osi priorytetowej do kwalifikowalnych wydatków wskazanych w ramach tej osi w każdym wykazie wydatków poświadczonym przez instytucję certyfikującą.

Wkład Wspólnoty realizowany poprzez płatności okresowe oraz płatności salda końcowego nie przekracza jednak wkładu publicznego i maksymalnej kwoty pomocy z funduszy wspólnotowych dla każdej osi priorytetowej określonych w decyzji Komisji o zatwierdzeniu programu transgranicznego.

Artykuł 124

Wykaz wydatków

1. Wszystkie wykazy wydatków zawierają, dla każdej osi priorytetowej, całkowitą kwotę wydatków kwalifikowalnych zgodnie z art. 89 poniesionych przez beneficjentów w trakcie realizacji działania oraz odpowiadający im wkład publiczny wypłacony lub należny do wypłaty na rzecz beneficjentów końcowych zgodnie z warunkami regulującymi stosowanie wkładu publicznego. Wydatki poniesione przez beneficjentów końcowych są potwierdzone opłaconymi fakturami lub dokumentami księgowymi o równorzędnej wartości dowodowej.

2. Jeżeli wkład pochodzący z funduszy Wspólnoty oblicza się na podstawie art. 90 ust. 2, żadne informacje dotyczące wydatków innych niż wydatki publiczne nie wpływają na należną kwotę obliczaną na podstawie wniosku o płatność.

Artykuł 125

Kumulacja płatności zaliczkowej i płatności okresowych

Przepisy określone w art. 40 ust. 5 stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

Artykuł 126

Niepodzielność płatności na rzecz beneficjentów

Przepisy określone w art. 40 ust. 9 stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

Artykuł 127

Stosowanie euro

1. Kwoty określone w programach transgranicznych przedstawianych przez państwa uczestniczące, poświadczone wykazy wydatków, wnioski o płatność oraz wydatki wymieniane w rocznym i końcowym sprawozdaniu z realizacji są denominowane w euro.

2. Decyzje Komisji dotyczące programów transgranicznych oraz zobowiązania Komisji i płatności przez nią dokonywane są denominowane i realizowane w euro.

3. Beneficjenci wiodący dla projektów obejmujących beneficjentów końcowych w państwach uczestniczących, które nie przyjęły euro jako obowiązującego środka płatniczego w dniu sporządzenia wniosku o płatność, przeliczają kwoty wydatków poniesionych w walucie krajowej na euro.

Kwoty te przelicza się na euro z wykorzystaniem miesięcznego księgowego kursu wymiany stosowanego przez Komisję w miesiącu, w którym beneficjent wiodący składa instytucji zarządzającej wniosek o płatność. Kurs ten Komisja publikuje co miesiąc w mediach elektronicznych.

4. Kiedy dane państwo uczestniczące przyjmuje euro jako obowiązujący środek płatniczy, procedura przeliczania określona w ust. 3 stosuje się w dalszym ciągu do wszystkich wydatków zaksięgowanych przez instytucję certyfikującą przed dniem wejścia w życie stałego kursu wymiany waluty krajowej na euro.

Artykuł 128

Płatność zaliczkowa

1. Po przyjęciu przez Komisję decyzji zatwierdzającej program transgraniczny i zaakceptowaniu sprawozdania, o którym mowa w art. 116, Komisja przekazuje podmiotowi wyznaczonemu przed państwa uczestniczące jedną płatność zaliczkową.

Płatność zaliczkowa wynosi 25 % wartości pierwszych trzech zobowiązań budżetowych w ramach programu.

Płatność zaliczkowa może być wypłacona w dwóch ratach, o ile jest to wymagane ze względu na dostępność zobowiązania budżetowego.

2. Całkowita kwota wypłacona w ramach płatności zaliczkowej jest zwracana Komisji przez podmiot wyznaczony przez państwo uczestniczące, jeżeli w terminie dwudziestu czterech miesięcy od dnia wypłacenia przez Komisję pierwszej raty płatności zaliczkowej nie zostanie wysłany żaden wniosek o płatność w ramach programu transgranicznego.

Artykuł 129

Odsetki

Przepisy określone w art. 36 stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

Artykuł 130

Rozliczenie

Kwota wypłacona w ramach płatności zaliczkowej zostaje w pełni wyksięgowana z ksiąg Komisji z chwilą zamknięcia programu transgranicznego zgodnie z art. 133.

Artykuł 131

Warunki dopuszczalności wniosków o płatność

1. Każda płatność okresowa dokonywana przez Komisję jest uzależniona od spełnienia następujących warunków:

- a) Komisji przesłano wniosek o płatność oraz wykaz wydatków zgodnie z art. 124;
- b) w całym okresie dla każdej osi priorytetowej Komisja nie wypłaciła kwoty wyższej niż maksymalna kwota pomocy z funduszy Wspólnoty, określona w decyzji Komisji o przyjęciu programu transgranicznego;
- c) instytucja zarządzająca przesłała Komisji najnowsze roczne sprawozdanie z realizacji zgodnie z art. 112;
- d) Komisja nie wydała uzasadnionej opinii na mocy art. 226 Traktatu w sprawie naruszenia odnoszącego się do jednego lub kilku działań, dla których zadeklarowano wydatki w odnośnym wniosku o płatność.

2. W przypadku niespełnienia jednego lub kilku z warunków, o których mowa w ust. 1, państwo uczestniczące i instytucja certyfikująca są informowane o tym przez Komisję w terminie jednego miesiąca w celu umożliwienia im podjęcia niezbędnych kroków zaradczych.

Artykuł 132

Termin przedstawiania wniosków o płatność i terminy płatności

1. W miarę możliwości, instytucja certyfikująca przesyła Komisji trzy razy do roku wnioski o płatności okresowe dla każdego programu transgranicznego. Aby Komisja mogła dokonać płatności w bieżącym roku, wniosek o płatność należy złożyć najpóźniej w dniu 31 października.

2. Z zastrzeżeniem dostępności środków oraz niezawieszenia płatności zgodnie z art. 136, Komisja dokonuje płatności okresowej nie później niż dwa miesiące od dnia zarejestrowania przez nią wniosku o płatność spełniającego warunki, o których mowa w art. 131.

Artykuł 133

Warunki płatności salda końcowego

1. Komisja dokonuje płatności salda końcowego, pod warunkiem że:

- a) instytucja certyfikująca przesłała do dnia 31 marca piątego roku następującego po ostatnim zobowiązaniu finansowym wniosek o płatność zawierający następujące dokumenty:
  - (i) wniosek o płatność salda końcowego i wykaz wydatków zgodnie z art. 124;
  - (ii) końcowe sprawozdanie z realizacji programu transgranicznego, w tym informacje określone w art. 112;
  - (iii) deklarację zamknięcia, o której mowa w art. 105 ust. 1 lit. d); oraz
- b) Komisja nie wydała uzasadnionej opinii na mocy art. 226 Traktatu w sprawie naruszenia odnoszącego się do jednego lub kilku działań, dla których zadeklarowano wydatki w odnośnym wniosku o płatność.

2. Nieprzesłanie Komisji któregośkolwiek z dokumentów wymienionych w ust. 1 automatycznie skutkuje anulowaniem salda końcowego zgodnie z art. 137.

3. Komisja informuje państwa uczestniczące o swojej opinii na temat deklaracji zamknięcia w ciągu pięciu miesięcy od dnia jej otrzymania.

Deklarację zamknięcia uznaje się za przyjętą w przypadku braku uwag ze strony Komisji w terminie pięciu miesięcy.

4. Z zastrzeżeniem dostępności środków, Komisja dokonuje wypłaty salda końcowego w terminie nieprzekraczającym czterdziestu pięciu dni od późniejszego z następujących terminów:

- a) dnia przyjęcia przez nią sprawozdania końcowego zgodnie z art. 112; oraz
- b) dnia zaakceptowania deklaracji zamknięcia.

5. Nie naruszając przepisów ust. 6, saldo zobowiązań budżetowych zostaje anulowane po upływie dwunastu miesięcy od płatności salda końcowego. Program transgraniczny uważa się za zamknięty z chwilą zaistnienia następujących zdarzeń:

- a) płatności salda końcowego określonego przez Komisję na podstawie dokumentów, o których mowa w ust. 1;
- b) przesłania noty debetowej na kwoty nienależnie wypłacone państwom uczestniczącym przez Komisję w odniesieniu do danego programu transgranicznego;
- c) anulowania salda końcowego zobowiązania budżetowego.

Komisja informuje państwa uczestniczące o dniu zamknięcia programu transgranicznego w terminie dwóch miesięcy.

6. Niezależnie od wyników audytów przeprowadzanych przez Komisję lub Europejski Trybunał Obrachunkowy, saldo końcowe programu transgranicznego wypłacone przez Komisję może zostać skorygowane w ciągu dziewięciu miesięcy od dnia jego wypłaty lub, w przypadku gdy zachodzi konieczność zwrotu ujemnego salda przez państwa uczestniczące, w ciągu dziewięciu miesięcy od dnia wystawienia noty debetowej. Taka korekta salda nie ma wpływu na dzień zamknięcia programu transgranicznego, o którym mowa w ust. 5.

Artykuł 134

Dostępność dokumentów

1. Nie naruszając zasad obowiązujących w odniesieniu do pomocy państwa na mocy art. 87 Traktatu, instytucja zarządzająca dba, aby dokumenty uzupełniające dotyczące wydatków i audytów w ramach danego programu transgranicznego były przechowywane do wglądu Komisji i Trybunałowi Obrachunkowemu przez okres trzech lat następujących po zamknięciu programu transgranicznego zgodnie z art. 133 ust. 5.

Termin ten zostanie zawieszony w przypadku postępowania prawnego lub na należycie uzasadniony wniosek Komisji.

2. Dokumenty przechowuje się w postaci oryginałów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem na powszechnie akceptowanych nośnikach danych.

3. Instytucja zarządzająca prowadzi rejestr podmiotów będących w posiadaniu dokumentów uzupełniających dotyczących wydatków i kontroli obejmujących:

- a) dokumenty odnoszące się do poniesionych i zgłoszonych wydatków szczególnych oraz płatności dokonanych w ramach pomocy i wymaganych do wystarczającej ścieżki audytu wraz z dokumentami stanowiącymi dowód dostawy współfinansowanych produktów lub usług;
- b) sprawozdania i dokumenty odnoszące się do kontroli przeprowadzonych przez podmioty, o których mowa w art. 102.

4. Instytucja zarządzająca dba, aby dokumenty, o których mowa w ust. 1, były udostępniane do kontroli, a odpowiednie wyciągi i kopie dostarczane osobom i podmiotom upoważnionym do ich otrzymywania, między innymi upoważnionemu personelowi instytucji zarządzającej, instytucji certyfikującej, instytucji pośredniczących i instytucji audytowej oraz upoważnionym urzędnikom Wspólnoty i ich upoważnionym przedstawicielom.

5. Co najmniej niżej wymienione nośniki uznaje się za powszechnie akceptowane nośniki danych, o których mowa w ust. 2:

- a) kserokopie dokumentów oryginalnych;
- b) mikrofiszę dokumentów oryginalnych;

c) wersje elektroniczne dokumentów oryginalnych;

d) dokumenty istniejące wyłącznie w wersji elektronicznej.

6. Procedura poświadczania zgodności dokumentów przechowywanych wyłącznie na powszechnie akceptowanych nośnikach danych z dokumentem oryginalnym jest ustanawiana przez organy krajowe i gwarantuje, że wersje te są zgodne z krajowymi wymogami prawnymi i można się na nich oprzeć do celów audytu.

7. Jeżeli dokumenty istnieją wyłącznie w wersji elektronicznej, systemy komputerowe, w których przechowywane są wersje elektroniczne, muszą spełniać normy bezpieczeństwa gwarantujące, że dokumenty te są zgodne z krajowymi wymogami prawnymi i można się na nich oprzeć do celów audytu.

Artykuł 135

Wstrzymanie biegu terminu płatności

1. Bieg terminu płatności może zostać przerwany przez delegowanego urzędnika zatwierdzającego w rozumieniu rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 na okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, w przypadku gdy:

- a) w sprawozdaniu krajowego lub wspólnotowego podmiotu przeprowadzającego audyt znajdują się dowody sugerujące istotne wady funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli;
- b) delegowany urzędnik zatwierdzający musi przeprowadzić dodatkową weryfikację po uzyskaniu informacjach sugerujących, że wydatek ujęty w poświadczonym wykazie wydatków związany jest z poważną nieprawidłowością, która nie została naprawiona.

2. Państwa uczestniczące i instytucja certyfikująca są niezwłocznie informowane o przyczynach wstrzymania biegu terminu płatności. Wstrzymanie ustaje po podjęciu przez państwo uczestniczące niezbędnych środków.

Artykuł 136

Zawieszenie płatności

1. Komisja może zawiesić całość lub część płatności okresowych na poziomie osi priorytetowych lub programów, w przypadku gdy:

- a) w systemie zarządzania i kontroli programu istnieje poważna wada mająca wpływ na rzetelność procedury poświadczania płatności, w odniesieniu do której nie podjęto środków naprawczych; lub
- b) wydatek ujęty w poświadczonym wykazie wydatków jest związany z poważną nieprawidłowością, która nie została skorygowana; lub
- c) państwa uczestniczące poważnie naruszają zobowiązania wynikające z art. 114.

2. Komisja może podjąć decyzję o zawieszeniu całości lub części płatności okresowych po umożliwieniu państwom uczestniczącym przedstawienia uwag w terminie dwóch miesięcy.

3. Komisja znosi zawieszenie całości lub części płatności okresowych, w przypadku gdy państwa uczestniczące podjęły niezbędne środki umożliwiające zniesienie zawieszenia. W razie niepodjęcia przez państwa uczestniczące wymaganych środków, Komisja może podjąć decyzję o anulowaniu całości lub części wkładu Wspólnoty na rzecz programu transgranicznego zgodnie z art. 138.

Artykuł 137

Automatyczne anulowanie zobowiązań

Automatyczne i ostateczne anulowanie każdej części zobowiązań budżetowych w ramach programu transgranicznego odbywa się zgodnie z zasadami określonymi w art. 166 ust. 3 rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002.

Artykuł 138

Korekty finansowe i nieprawidłowości

1. Do celów korekt finansowych odpowiednie przepisy zawarte w art. 98, 99, 100, 101 i 102 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. W odniesieniu do nieprawidłowości odpowiednie przepisy zawarte w art. 27–34 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006⁽¹⁾ ustanawiającego przepisy wykonawcze do rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 i rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

Sekcja 3

Programy transgraniczne między krajami beneficjentami

Podsekcja 1

Systemy zarządzania i kontroli

Artykuł 139

Struktury i instytucje

1. W ramach każdego programu transgranicznego każdy uczestniczący kraj beneficjent ustanawia strukturę operacyjną dla części programu dotyczącej danego kraju.

2. Do obowiązków struktur operacyjnych należy przygotowanie programów transgranicznych zgodnie z art. 91.

3. Struktury operacyjne uczestniczących krajów beneficjentów ściśle współpracują w programowaniu i realizacji odpowiedniego programu transgranicznego.

4. W odniesieniu do każdego programu transgranicznego pomiędzy krajami beneficjentami odpowiednie struktury operacyjne powołują wspólny sekretariat techniczny w celu wspomagania struktur operacyjnych i wspólnego komitetu

monitorującego, o którym mowa w art. 142, w wykonywaniu odpowiednich obowiązków.

Wspólny sekretariat techniczny może mieć placówki w każdym z państw uczestniczących.

5. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego struktury operacyjne wykonują zadania i obowiązki zapisane w art. 28 z uwzględnieniem niezbędnych zmian. Dodatkowo stosuje się następujące przepisy:

- a) struktury operacyjne w każdym kraju beneficjencie uczestniczącym w programie obejmują jedną agencję wdrażającą, którą powołuje się w ramach administracji krajowej lub pod jej bezpośrednim nadzorem;
- b) krajowy urzędnik zatwierdzający w każdym kraju beneficjencie uczestniczącym w programie, po konsultacji z narodowym koordynatorem ds. IPA, wyznacza urzędnika zatwierdzającego program, który kieruje pracą agencji wdrażającej.

Urzędnicy zatwierdzający programu są urzędnikami administracji publicznej krajów beneficjentów. Są oni odpowiedzialni za działalność agencji wdrażającej;

- c) agencje wdrażające są odpowiedzialne za procedury przetargowe i procedury udzielania zamówień, aspekty związane z księgowaniem płatności i sprawozdawczością finansową dotyczącą zamówień na usługi, dostawy, roboty budowlane oraz przyznawanie dotacji w odniesieniu do części programu transgranicznego dotyczącej danego kraju.

W stosownych przypadkach stosuje się przepisy określone w art. 76 z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

6. W przypadku zarządzania scentralizowanego zadania i obowiązki struktur operacyjnych są określone w odpowiednich programach transgranicznych, z wyłączeniem procedur przetargowych, udzielania zamówień i realizacji płatności, które należą do obowiązków Komisji.

Artykuł 140

Rola Komisji w wyborze działań

1. W przypadku zarządzania scentralizowanego Komisja:

- a) zatwierdza kryteria wyboru działań finansowanych w ramach programu transgranicznego;
- b) zatwierdza zaproszenia do składania wniosków i pakiety aplikacyjne (przewodniki dla wnioskodawców) przed publikacją zaproszeń;
- c) w stosownych przypadkach, zatwierdza skład komitetu sterującego, któremu powierzono wybór działań;
- d) formalnie potwierdza działania wybrane przez wspólny komitet monitorujący, o którym mowa w art. 142. We wszystkich przypadkach Komisja zachowuje prawo do ostatecznego zatwierdzenia działania wybranego do finansowania.

⁽¹⁾ Dz.U. L 371 z 27.12.2006, str. 1.

2. W przypadku zarządzania zdecentralizowanego prawo Komisji do przeprowadzania kontroli *ex ante* w odniesieniu do wyboru działań określa decyzja Komisji w sprawie przyznania uprawnień w zakresie zarządzania zgodnie z art. 14 ust. 3.

Podsekcja 2

Ocena i monitorowanie

Artykuł 141

Ocena

Artykuł 109 stosuje się z uwzględnieniem niezbędnych zmian. Jednakże w przypadku zarządzania scentralizowanego przeprowadzanie ocen, o których mowa w art. 109 ust. 3, należy do obowiązków Komisji. W tym przypadku nie mają zastosowania przepisy, o których mowa w art. 109 ust. 4 i 5.

W przypadku programów transgranicznych pomiędzy krajami beneficjentami o potrzebie przeprowadzenia oceny *ex ante*, o której mowa w art. 109 ust. 2, decyduje Komisja w porozumieniu z uczestniczącymi krajami beneficjentami, przy uwzględnieniu funduszy wspólnotowych przeznaczonych na dany program oraz zgodnie z zasadą proporcjonalności. Ocena *ex ante* może być przeprowadzona przy wsparciu ze strony Komisji.

W przypadku zarządzania zdecentralizowanego Komisja może przeprowadzać okresowe oceny *ad hoc* programów transgranicznych, jeżeli uzna je za konieczne.

Artykuł 142

Wspólny komitet monitorujący

1. W przypadku programów transgranicznych pomiędzy krajami beneficjentami kraje uczestniczące powołują wspólny komitet monitorujący dla programu transgranicznego. Komitet ten pełni rolę sektorowego komitetu monitorującego, o którym mowa w art. 59. Na zasadzie odstępstwa od art. 59 ust. 1 wspólny komitet monitorujący ustanawia się w ciągu trzech miesięcy od dnia wejścia w życie pierwszego porozumienia finansowego dotyczącego programu.

Wspólny komitet monitorujący zbiera się co najmniej dwa razy do roku z inicjatywy państw uczestniczących lub z inicjatywy Komisji.

2. Każdy wspólny komitet monitorujący sporządza własny regulamin zgodnie z określonym przez Komisję mandatem wspólnego komitetu monitorującego oraz z instytucjonalnym, prawnym i finansowym porządkiem państw uczestniczących, w celu wypełniania zadań zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Komitet przyjmuje ten regulamin.

3. Komitetowi monitorującemu przewodniczy przedstawiciel jednego z państw uczestniczących.

Każde państwo uczestniczące wyznacza swoich przedstawicieli, w tym przedstawicieli struktury operacyjnej odpowiedzialnej za

program, którzy reprezentują je we wspólnym Komitecie Monitorującym. Przy ustalaniu składu wspólnego komitetu monitorującego bierze się pod uwagę przepisy art. 87.

4. Komisja uczestniczy w pracach wspólnego komitetu monitorującego, pełniąc rolę doradczą.

5. Wspólny komitet monitorujący upewnia się co do skuteczności i jakości realizacji programu transgranicznego zgodnie z następującymi przepisami:

- a) analizuje i zatwierdza kryteria wyboru działań finansowanych w ramach programu transgranicznego i zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- b) dokonuje okresowego przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów programu transgranicznego na podstawie dokumentów przedkładanych przez struktury operacyjne państw uczestniczących;
- c) analizuje wyniki realizacji programu, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej osi priorytetowej oraz oceny, o których mowa w art. 57 ust. 4 i art. 141;
- d) analizuje i zatwierdza roczne i końcowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 144;
- e) otrzymuje informacje, w stosownych przypadkach, na temat rocznych sprawozdań audytowych, o których mowa w art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze, oraz wszelkich innych uwag, które Komisja może wnieść po zbadaniu tych sprawozdań;
- f) odpowiada za wybór działań, lecz może delegować tę funkcję na rzecz komitetu sterującego;
- g) może proponować przeprowadzanie wszelkiego rodzaju przeglądów lub analiz programu transgranicznego mogących przyczynić się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 86 ust. 2, lub do usprawnienia swego zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego;
- h) analizuje i zatwierdza wszelkie wnioski dotyczące zmiany treści programu transgranicznego.

Artykuł 143

Podział zadań między strukturami operacyjnymi a wspólnym komitetem monitorującym

Struktury operacyjne państw uczestniczących i wspólny komitet monitorujący zapewniają odpowiednią jakość realizacji programu transgranicznego. Prowadzą monitorowanie pod kątem wskaźników, o których mowa w art. 94 ust. 1 lit. d) oraz, w przypadku zarządzania zdecentralizowanego, wskaźników finansowych określonych w programie transgranicznym.

Artykuł 144

Roczne i końcowe sprawozdania z realizacji programów

1. Struktury operacyjne krajów beneficjentów uczestniczących w programie transgranicznym przesyłają Komisji i odpowiednim narodowym koordynatorom ds. IPA roczne i końcowe sprawozdanie z realizacji programu transgranicznego po przeanalizowaniu ich przez wspólny komitet monitorujący.

W przypadku zarządzania zdecentralizowanego sprawozdania przesyła się również odpowiednim krajowym urzędnikom zatwierdzającym.

Sprawozdanie roczne składa się do dnia 30 czerwca każdego roku, a po raz pierwszy w drugim roku następującym po przyjęciu programu transgranicznego.

Sprawozdanie końcowe składa się najpóźniej 6 miesięcy po zamknięciu programu transgranicznego.

2. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, zawierają następujące informacje:

- a) postęp osiągnięty w realizacji programu transgranicznego i osi priorytetowych w odniesieniu do konkretnych, dających się zweryfikować celów, w ujęciu ilościowym, o ile jest to możliwe, i z wykorzystaniem wskaźników, o których mowa w art. 94 ust. 1 lit. d), na poziomie osi priorytetowej;
- b) szczegóły dotyczące realizacji programu transgranicznego pod względem finansowym;
- c) kroki podjęte przez struktury operacyjne lub wspólny komitet monitorujący w celu zagwarantowania jakości i skuteczności realizacji programu, w szczególności:
  - (i) środki w zakresie monitorowania i oceny, w tym sposób zbierania danych;
  - (ii) wykaz istotnych problemów napotkanych w trakcie realizacji programu transgranicznego oraz podjętych środków;
  - (iii) wykorzystanie pomocy technicznej;
- d) środki w zakresie udostępniania i rozpowszechniania informacji o programie transgranicznym.

W stosownych przypadkach informacje, o których mowa w lit. a)–d) niniejszego ustępu, mogą być dostarczane w formie zbiorczej.

Informacje, o których mowa w lit. b), podaje się w sprawozdaniach jedynie w przypadku zarządzania zdecentralizowanego.

Informacji, o których mowa w lit. c), nie podaje się w sprawozdaniach, jeżeli nie zaszyły żadne zasadnicze zmiany w stosunku do poprzedniego sprawozdania.

Podsekcja 3

Zarządzanie finansowe

Artykuł 145

Dotacje

Po dokonaniu wyboru wspólnych działań zgodnie z art. 95 struktury operacyjne, w przypadku zarządzania zdecentralizowanego, i Komisja, w przypadku zarządzania scentralizowanego, przyznają dotację beneficjentowi wiodącemu zainteresowanego kraju beneficjenta uczestniczącego w programie.

Artykuł 146

Obowiązujące zasady

W przypadku zarządzania zdecentralizowanego stosuje się przepisy art. 79 ust. 1, 2 i 3 oraz art. 80.

TYTUŁ III

KOMPONENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU REGIONALNEGO I ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH

ROZDZIAŁ I

Cel pomocy i kwalifikowalność

Sekcja 1

Komponent dotyczący rozwoju regionalnego

Artykuł 147

Obszary i formy pomocy

1. Komponent dotyczący rozwoju regionalnego może służyć wsparciu działań realizowanych w ramach następujących priorytetów:

- a) infrastruktura transportowa, zwłaszcza wzajemne połączenia i interoperacyjność sieci krajowych oraz sieci krajowych z sieciami transeuropejskimi;
- b) środki służące ochronie środowiska naturalnego związane z gospodarką odpadami, zaopatrzeniem w wodę, ściekami miejskimi i jakością powietrza; rekultywacja skażonych terenów i gruntów; obszary związane ze zrównoważonym rozwojem, oferujące potencjalne korzyści dla środowiska naturalnego w kategoriach efektywności energetycznej i energii odnawialnej;
- c) działania ukierunkowane na zwiększenie konkurencyjności regionu i sektora produkcyjnego oraz zachęcające do tworzenia stałych miejsc pracy i zapewnienia trwałego zatrudnienia obejmujące w szczególności:
  - (i) świadczenie usług biznesowych i technologicznych dla przedsiębiorstw, zwłaszcza w zakresie zarządzania, badań rynkowych i rozwoju oraz tworzenia sieci;
  - (ii) dostęp do technologii informacji i komunikacji oraz ich stosowanie;

- (iii) wspieranie rozwoju technologicznego, badań naukowych i innowacji, w tym ścisłej współpracy z placówkami szkolnictwa wyższego, instytucjami badawczymi oraz ośrodkami badawczo-technologicznymi;
- (iv) rozwój sieci i klastrów biznesowych;
- (v) tworzenie i rozwój instrumentów finansowych ułatwiających dostęp do funduszy VC, pożyczkowych i gwarancyjnych;
- (vi) zapewnienie lokalnej infrastruktury i usług, które ułatwiają zakładanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw, a także rozszerzanie ich działalności;
- (vii) infrastruktura służąca kształceniu i szkoleniu, w razie konieczności w powiązaniu z komponentem dotyczącym rozwoju regionalnego oraz w ścisłej koordynacji z komponentem dotyczącym rozwoju zasobów ludzkich.

2. W ramach tego komponentu można przyznać pomoc techniczną na wstępne badania oraz wsparcie techniczne związane z działaniami kwalifikowalnymi, w tym z czynnościami niezbędnymi do realizacji tych działań.

W ramach pomocy technicznej można również finansować przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, działalność informacyjną i kontrolną oraz działania służące wzmocnieniu zdolności administracyjnych do wdrażania pomocy na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA przewidzianej w tym komponente.

Artykuł 148

Kwalifikowalność wydatków

1. Wydatki w ramach tego komponentu są kwalifikowalne, jeżeli zostały faktycznie poniesione po podpisaniu porozumienia finansowego wskutek przyjęcia odpowiedniego programu. W przypadku dużych projektów, o których mowa w art. 157, wydatki nie kwalifikują się do wkładu przed przyjęciem przez Komisję decyzji o zatwierdzeniu dużego projektu zgodnie z art. 157 ust. 3.

2. Uzupełniając zasady, o których mowa w art. 34 ust. 3, nie są kwalifikowalne następujące wydatki:

- a) koszty utrzymania i dzierżawy;
- b) koszty amortyzacji infrastruktury.

Artykuł 149

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Do celów tego komponentu wydatki kwalifikowalne, o których mowa w art. 38 ust. 1, opierają się na kwocie wydatków publicznych.

2. Wkład Wspólnoty nie może przekraczać pułapu 75 % wydatków kwalifikowalnych na poziomie osi priorytetowej. W wyjątkowych przypadkach i przy należytych uzasadnieniu w odniesieniu do zakresu osi priorytetowej pułap ten może sięgać 85 %.

3. Wyższą stawkę współfinansowania można zastosować wyłącznie do działania związanego z daną osią priorytetową.

Artykuł 150

Projekty generujące dochód

1. Do celów niniejszego komponentu projekt generujący dochód oznacza jakiegokolwiek działanie uwzględnione w wniosku o pomoc przedakcesyjną, obejmujące inwestycję w infrastrukturę, z której korzystanie podlega opłatom ponoszonym bezpośrednio przez użytkowników, lub jakiegokolwiek działanie pociągające za sobą sprzedaż gruntu lub budynków albo dzierżawę gruntu lub najem budynków.

2. Wydatki publiczne na projekty generujące dochód, stosowane do celów obliczania wkładu Wspólnoty zgodnie z art. 149, stanowią równowartość zdyskontowanej wartości kosztu inwestycji proponowanego projektu, pomniejszoną o zdyskontowaną wartość dochodu netto z inwestycji, obliczoną poprzez odjęcie kosztów operacyjnych od całkowitego dochodu z inwestycji w danym okresie referencyjnym, zależnie od finansowych aspektów danego projektu.

3. W przypadku gdy nie wszystkie koszty inwestycji kwalifikują się do współfinansowania, dochód netto zostaje przyporządkowany proporcjonalnie do kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych części kosztu inwestycji.

4. Przy obliczeniach struktura operacyjna uwzględnia okres referencyjny właściwy dla danej kategorii inwestycji, kategorię projektu, oczekiwaną zwykle rentowność dla danej kategorii inwestycji, zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” oraz, w stosownych przypadkach, dostępność ekonomiczną, zwłaszcza w sektorze środowiska naturalnego.

Sekcja 2

Komponent dotyczący rozwoju zasobów ludzkich

Artykuł 151

Obszary i formy pomocy

1. Komponent dotyczący rozwoju zasobów ludzkich powinien przyczyniać się do wzmocnienia spójności gospodarczej i społecznej oraz do realizacji priorytetów przyjętych w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia w dziedzinach zatrudnienia, kształcenia i szkolenia oraz integracji społecznej.

2. Komponent ten powinien obejmować w szczególności pomoc jednostce oraz koncentrować się na niżej wymienionych priorytetach, których konkretny dobór i koncentracja zależą od uwarunkowań gospodarczych i społecznych w poszczególnych krajach beneficjentach:

- a) zwiększanie zdolności adaptacyjnych pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców w celu lepszego przewidywania zmian gospodarczych i pozytywnego zarządzania takimi zmianami, zwłaszcza poprzez promowanie:
  - (i) uczenia się przez całe życie oraz większych inwestycji w zasoby ludzkie ze strony przedsiębiorstw i pracowników;
  - (ii) opracowywania i rozpowszechniania innowacyjnych i bardziej wydajnych form organizacji pracy;

- b) zwiększanie dostępu do zatrudnienia oraz trwała integracja na rynku pracy osób poszukujących pracy i osób nieaktywnych zawodowo, zapobieganie bezrobociu – zwłaszcza długotrwałemu bezrobociu i bezrobociu wśród młodzieży, zachęcanie do aktywności w starszym wieku i dłuższej aktywności zawodowej oraz zwiększanie udziału w rynku pracy, zwłaszcza poprzez wspieranie:
- tworzenia, modernizacji i wzmocnienia instytucji rynku pracy;
  - wdrażania czynnych i zapobiegawczych działań zapewniających wczesne rozpoznawanie potrzeb;
  - poprawę dostępu do zatrudnienia oraz zwiększanie trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu i rozwoju ich kariery;
  - udziału migrantów w zatrudnieniu i wzmocnianie tym samym ich integracji społecznej;
  - ułatwiania geograficznej i zawodowej mobilności pracowników oraz integracji transgranicznych rynków pracy;
- c) zwiększanie integracji społecznej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji w celu ich trwałej integracji na rynku pracy oraz zwalczanie wszelkich form dyskryminacji na rynku pracy, zwłaszcza poprzez wspieranie:
- metod integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji;
  - akceptacji różnorodności w miejscu pracy i zwalczania dyskryminacji;
- d) wspieranie partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez tworzenie sieci obejmujących odpowiednie zainteresowane strony, takie jak partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym w celu mobilizacji na rzecz reform w obszarze zatrudnienia i integracji na rynku pracy;
- e) zwiększenie i poprawa inwestycji w kapitał ludzki, zwłaszcza poprzez wspieranie:
- opracowywania, wdrażania i realizacji reform systemów kształcenia i szkolenia w celu zwiększania zdolności do zatrudnienia i znaczenia na rynku pracy;
  - większego uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu przez całe życie;
  - rozwoju potencjału ludzkiego w dziedzinie badań i innowacji;
  - działań ukierunkowanych na tworzenie sieci obejmujących instytucje szkolnictwa wyższego, ośrodki badawcze i technologiczne oraz przedsiębiorstwa;
- f) wzmocnianie zdolności instytucjonalnej i skuteczności administracji publicznej oraz służb publicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz, w stosownym przypadku, partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w celu przeprowadzenia reform oraz dobrego

zarządzania w dziedzinie zatrudnienia, kształcenia i szkolenia oraz spraw społecznych.

3. Z inicjatywy kraju beneficjenta pomoc techniczną w ramach tego komponentu można przyznać na etapie przygotowywania, zarządzania, monitorowania, działalności administracyjnej, informacyjnej, oceny i kontroli programu oraz w celu wsparcia działań przygotowawczych ukierunkowanych na przyszłe zarządzanie europejskimi funduszami strukturalnymi.

4. Pomoc powinna koncentrować się na obszarach polityki oraz działaniach, które mogą pełnić rolę katalizatora zmian w polityce oraz które przyczyniają się do dobrego zarządzania i tworzenia partnerstw.

Artykuł 152

Kwalifikowalność wydatków

1. W przypadku działań objętych zakresem art. 151 kwalifikowalne mogą być następujące wydatki:

- koszty amortyzacji, z zastrzeżeniem łącznego spełnienia następujących warunków:
    - zakup danej inwestycji nastąpił bez udziału dotacji krajowych lub wspólnotowych;
    - koszty amortyzacji oblicza się zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami dotyczącymi rachunkowości;
    - koszty odnoszą się wyłącznie do okresu współfinansowania danego działania;
  - w przypadku dotacji koszty pośrednie zadeklarowane według stawki ryczałtowej nieprzekraczającej 20 % bezpośrednich kosztów działania, pod warunkiem że zostały poniesione zgodnie z przepisami krajowymi, w tym z przepisami dotyczącymi rachunkowości;
  - zakup mebli, sprzętu, dostosowanie i modernizacja istniejącej infrastruktury, z zastrzeżeniem że:
    - kwota na dane działania jest objęta limitem w wysokości 15 % finansowania na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu lub programów w ramach tego komponentu;
    - inwestycje są niezbędne dla pomyślnej realizacji programu lub programów w ramach tego komponentu oraz przyczyniają się do zwiększenia efektów pomocy;
    - ocena dokonana w ramach kompetencji struktury operacyjnej wykazała, że zakup jest najlepszym rozwiązaniem w kategoriach stosunku wartości do ceny.
2. Na zasadzie odstępstwa od przepisów art. 34 ust. 3, kwalifikowalne mogą być również następujące wydatki:
- podatki, w tym podatki od wartości dodanej, jeżeli nie istnieje możliwość ich odzyskania w jakikolwiek sposób i ustalono, że zostały poniesione przez beneficjenta końcowego;

- b) koszty operacyjne, w tym koszty dzierżawy dotyczące wyłącznie okresu współfinansowania danego działania;
  - c) koszty dzierżawy lub najmu, pod warunkiem że dotyczą wyłącznie okresu współfinansowania danego działania, natomiast dzierżawa lub najem jest najlepszym rozwiązaniem w kategoriach stosunku wartości do ceny.
- 3. Ponadto strategiczne ramy spójności zawierają, w stosownych przypadkach, zapisy dotyczące:
    - a) koordynacji z innymi programami krajowymi wspieranymi przez międzynarodowe instytucje finansowe lub z inną odpowiednią pomocą zewnętrzną;
    - b) koordynacji z innymi komponentami IPA, zwłaszcza z komponentem dotyczącym rozwoju obszarów wiejskich.
  - 4. Strategiczne ramy spójności to wstępny warunek zatwierdzenia programów w ramach komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich. Przedkłada się je Komisji przed złożeniem wniosku o zatwierdzenie pierwszego programu w ramach tych komponentów lub najpóźniej wraz z tym wnioskiem.
  - 5. Strategiczne ramy spójności opracowuje koordynator strategiczny pod ogólnym nadzorem narodowego koordynatora ds. IPA.

Artykuł 153

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Do celów tego komponentu wydatki kwalifikowalne, o których mowa w art. 38 ust. 1, opierają się na kwocie wydatków publicznych lub na całkowitej kwocie wydatków, przy czym dokonany wybór obowiązuje w danym przypadku dla całego programu.
2. Wkład Wspólnoty nie może przekraczać pułapu 85 % wydatków kwalifikowalnych na poziomie osi priorytetowej.
3. Stawka współfinansowania dla działania nie może być wyższa niż stawka dla danej osi priorytetowej.

ROZDZIAŁ II

Programowanie

Artykuł 154

Strategiczne ramy spójności

1. Kraje beneficjenci ustalają strategiczne ramy spójności, na podstawie dokumentu dotyczącego wieloletniego planowania orientacyjnego, w celu omówienia ich z Komisją. Strategiczne ramy spójności stanowią dokument referencyjny dla programowania obejmującego komponenty dotyczące rozwoju regionalnego oraz rozwoju zasobów ludzkich.
2. Strategiczne ramy spójności obejmują:
  - a) krótką analizę, z wyszczególnieniem mocnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń w sektorach kwalifikowalnych oraz priorytetów tematycznych w ramach komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich, na których dany kraj beneficjent zamierza skoncentrować pomoc;
  - b) opis celów w ramach komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich zgodnie z odpowiednimi priorytetami krajowymi i wspólnotowymi określonymi w pierwszym wieloletnim planie orientacyjnym;
  - c) wykaz programów wraz z krótkim opisem głównych osi priorytetowych w ramach każdego programu;
  - d) orientacyjne zestawienie przydziału środków finansowych na podstawowe programy, obejmujące okres trzech lat, zgodnie z wieloletnimi orientacyjnymi ramami finansowymi oraz wieloletnim planem orientacyjnym, jak również orientacyjną równowagę budżetową między podstawowymi programami na nadchodzące lata, w ramach każdego komponentu.

Artykuł 155

Programy operacyjne

1. Wdrażanie pomocy odbywa się poprzez wieloletnie programy operacyjne. Programy te są opracowywane przez struktury operacyjne. Ustalenia dotyczące programów operacyjnych są szczegółowo konsultowane z Komisją i właściwymi zainteresowanymi stronami, a same programy podlegają zatwierdzeniu decyzją Komisji zgodnie z art. 8 ust. 1.
2. Programy operacyjne zawierają:
  - a) ocenę potrzeb i celów w perspektywie średniookresowej, z wyszczególnieniem mocnych i słabych stron, możliwości oraz zagrożeń w odpowiednich sektorach, tematach i regionach;
  - b) podsumowanie konsultacji z odpowiednimi partnerami społeczno-gospodarczymi oraz, w stosownych przypadkach, z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego;
  - c) opis wybranych priorytetów strategicznych, z uwzględnieniem strategicznych ram spójności oraz sektorowych, tematycznych lub geograficznych mechanizmów koncentracji pomocy, jak również wyników oceny *ex ante*, o której mowa w art. 57 ust. 4 i art. 166;
  - d) informacje o osi priorytetowej, odnośnych środkach i ich konkretnych celach. Cele te określa się ilościowo, w stosownych przypadkach, z wykorzystaniem ograniczonej liczby wskaźników rezultatów. Wskaźniki muszą umożliwiać pomiar postępów we wdrażaniu wybranych środków, w tym pomiar skuteczności celów przypisanych do osi priorytetowych i środków;
  - e) opis sposobów wdrażania niektórych środków przez systemy pomocy dla przedsiębiorstw, w razie istnienia takiego zamiaru;

- f) opis działań związanych z pomocą techniczną, które mają zostać podjęte w ramach szczegółowej osi priorytetowej. Wsparcie Wspólnoty dla tej osi priorytetowej może sięgać pułapu 6 % wkładu Wspólnoty przydzielonego na dany program operacyjny. W wyjątkowych sytuacjach oraz w przypadkach należycie uzasadnionych zakresem programu, pułap ten może wynosić 10 %;
- g) w odniesieniu do każdego środka – wskazanie beneficjentów końcowych, planowanych metod wyboru oraz ewentualnych szczególnych kryteriów wyboru;
- h) tabelę finansową przedstawiającą dla każdego roku objętego stosowanymi wieloletnimi orientacyjnymi ramami finansowymi, dla każdej osi priorytetowej oraz, orientacyjnie, dla każdego środka:
- (i) łączną kwotę wkładu Wspólnoty;
- (ii) wkład krajowy wraz z uwzględnieniem w razie potrzeby innych wkładów zewnętrznych. W przypadku gdy wkład Wspólnoty w ramach komponentu dotyczącego rozwoju zasobów ludzkich oblicza się w odniesieniu do całkowitej kwoty wydatków, tabela zawiera orientacyjny podział wkładu krajowego na komponenty publiczne i prywatne;
- (iii) wynikającą z obliczeń wysokość wkładu Wspólnoty;
- i) proponowane wskaźniki oraz metody oceny i monitorowania, w tym orientacyjne działania w zakresie oceny i harmonogram;
- j) w odniesieniu do komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego, orientacyjny wykaz dużych projektów, obejmujący ich właściwości techniczne i finansowe, w tym przewidywane źródła finansowania, a także orientacyjne harmonogramy realizacji;
- k) opis odpowiednich struktur i podmiotów wyznaczonych na potrzeby zarządzania programem operacyjnym i jego kontroli zgodnie z art. 21–26, 28, 29 i 31.

Artykuł 156

Przegląd programów operacyjnych

1. Z inicjatywy kraju beneficjenta lub Komisji, programy operacyjne mogą być poddane powtórnej analizie, a, w stosownych przypadkach, pozostała część programu poddana przeglądowi. Przegląd taki może nastąpić przede wszystkim w następujących przypadkach:
- a) w wyniku znaczących zmian społeczno-gospodarczych;
- b) w celu pełniejszego uwzględnienia lub zmiany podejścia do istotnych zmian w priorytetach wspólnotowych lub krajowych;
- c) po dokonaniu corocznego przeglądu wieloletniego planu orientacyjnego;

- d) w świetle ocen, o których mowa w art. 166 ust. 2;
- e) w wyniku trudności w realizacji.

2. Komisja przyjmuje decyzję w sprawie wniosku o przegląd programu operacyjnego w możliwie najkrótszym czasie po jego formalnym przedłożeniu przez koordynatora strategicznego, który koordynuje swoje działania z narodowym koordynatorem ds. IPA.

3. W przypadku gdy przegląd programu operacyjnego, o którym mowa w ust. 1, wykracza poza kwalifikowalny zakres w ramach danego programu, związane z tym dodatkowe wydatki są kwalifikowalne od dnia przyjęcia decyzji przez Komisję.

Artykuł 157

Duże projekty w ramach komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego

1. W ramach programu operacyjnego, pomoc na komponent dotyczący rozwoju regionalnego może być wykorzystana na finansowanie dużych projektów.
2. Na duży projekt składa się szereg prac, działań lub usług, a jego celem samym w sobie jest wykonanie określonego i niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, które posiada jasno określone cele i którego całkowity koszt przekracza kwotę 10 mln EUR.
3. Odpowiednia struktura operacyjna przedkłada Komisji duże projekty do zatwierdzenia. Decyzja zatwierdzająca projekt określa obiekt fizyczny oraz wydatki kwalifikowalne, do których stosuje się stawkę współfinansowania dla osi priorytetowej. W wyniku decyzji zawierane jest dwustronne porozumienie z krajem beneficjentem, zawierające postanowienia dotyczące tych elementów.
4. Przedkładając Komisji duży projekt, struktura operacyjna zobowiązana jest przedstawić następujące informacje:
- a) informacje o podmiocie odpowiedzialnym za jego wdrażanie;
- b) informacje o charakterze inwestycji oraz opis jej wielkości finansowej i lokalizacji;
- c) wyniki studiów wykonalności;
- d) harmonogram wdrażania projektu przed zamknięciem danego programu operacyjnego;
- e) ocenę ogólnego bilansu społeczno-gospodarczego danego działania, na podstawie analizy kosztów i korzyści, obejmującej ocenę ryzyka i przewidywane oddziaływanie na dany sektor oraz na sytuację społeczno-gospodarczą kraju beneficjenta i regionu, jeżeli następuje przeniesienie działań z danego regionu w państwie członkowskim;
- f) analizę oddziaływania na środowisko naturalne;

- g) plan finansowy określający łączną kwotę przewidywanego oraz planowanego wkładu na mocy rozporządzenia w sprawie IPA, jak również wkładu z innych źródeł finansowania wspólnotowego oraz funduszy zewnętrznych. Wymagany wkład IPA w formie dotacji uzasadnia się w planie finansowym za pomocą analizy rentowności finansowej.

ROZDZIAŁ III

Wdrażanie

Sekcja 1

Zasady ogólne

Artykuł 158

Wybór działań

1. Wyboru wszystkich działań, które nie są dużymi projektami oraz są realizowane przez beneficjentów końcowych innych niż krajowe organy publiczne, dokonuje się w drodze zaproszeń do składania wniosków. Struktura operacyjna opracowuje kryteria wyboru, które publikuje się wraz z zaproszeniem do składania wniosków.

2. Dla każdego zaproszenia do składania wniosków struktura operacyjna powołuje komisję selekcyjną, która analizuje wnioski i dokonuje ich wyboru oraz przedstawia strukturze operacyjnej odpowiednie zalecenia.

Struktura operacyjna podejmuje decyzję o zatwierdzeniu lub odrzuceniu wyników procedury wyboru i uzasadnia ją.

Skład komisji selekcyjnej oraz sposoby jej funkcjonowania określa odpowiednie porozumienie finansowe.

Artykuł 159

Instrumenty inżynierii finansowej

1. W ramach programu operacyjnego wkład Wspólnoty może być wykorzystany na sfinansowanie wydatków związanych z działaniami obejmującymi wkłady na wsparcie instrumentów inżynierii finansowej dla przedsiębiorstw, takich jak fundusze VC, fundusze gwarancyjne i fundusze pożyczkowe. Pierwszeństwo przyznaje się małym i średnim przedsiębiorstwom.

2. Szczegółowe postanowienia wykonawcze określa się w porozumieniu finansowym zawierającym po przyjęciu programu operacyjnego, przewidującym wkład Wspólnoty w instrumenty inżynierii finansowej.

Sekcja 2

Zarządzanie finansowe

Artykuł 160

Płatności

1. Niezależnie od przepisów art. 40 ust. 5, łączna wysokość zaliczek i płatności okresowych nie może przekraczać 90 % wkładu Wspólnoty, określonego w tabeli finansowej programów operacyjnych.

2. Wymiana wszelkich informacji o transakcjach finansowych między Komisją a instytucjami i podmiotami, o których mowa w art. 21, odbywa się drogą elektroniczną stosownie do postanowień porozumienia finansowego.

3. W charakterze uzupełnienia przepisów art. 42 zaliczki wynoszą 30 % wkładu Wspólnoty na pierwsze trzy lata danego programu i są wypłacane z chwilą spełnienia warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1. W razie konieczności, w związku z dostępnością zobowiązań budżetowych, płatność zaliczek może nastąpić w dwóch ratach.

Artykuł 161

Warunki dopuszczalności wniosków o płatność

1. W przypadku wniosku o płatność okresową, do komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich, oprócz przepisów art. 43 ust. 1, stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

Wniosku o płatność nie przyjmuje się w razie zawieszenia płatności na podstawie przepisów art. 163. Wniosek o płatność musi poświadczать spełnienie wszystkich wymogów określonych w art. 43 ust. 1 oraz w niniejszym ustępie.

Poświadczony wykaz wydatków, o którym mowa w art. 43 ust. 1, sporządza się według osi priorytetowych i środków. Krajowy urzędnik zatwierdzający poświadczать prawidłowość wykazu wydatków i fakt sporządzenia go z zastosowaniem rzetelnych systemów rachunkowości oraz na podstawie dających się zweryfikować dokumentów. Krajowy urzędnik zatwierdzający przesyła ten dokument Komisji, załączając do niego:

- wykaz wydatków potwierdzający, że zadeklarowane wydatki są zgodne z obowiązującymi zasadami wspólnotowymi i krajowymi oraz że zostały poniesione w związku z działaniami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu i spełniają odpowiednie zasady wspólnotowe i krajowe;
- wykaz działań w zestawieniu ze środkami i odpowiadającymi im wydatkami w formie elektronicznej, wraz z wykazaniem wkładu wniesionego w ramach rozporządzenia w sprawie IPA, krajowego wkładu publicznego oraz, w stosownych przypadkach, wkładu prywatnego;
- szczegółowe informacje o kwotach podlegających odzyskaniu po anulowaniu całości lub części wkładu Wspólnoty na dane działanie;
- informację o kwocie funduszy wspólnotowych na prowadzonym w euro rachunku danego komponentu w dniu ostatniego obciążenia, do którego odnosi się wykaz, oraz o kwocie narosłych odsetek.

2. W przypadku wniosku o płatność salda końcowego do komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich oprócz przepisów art. 45 ust. 1 stosuje się przepisy niniejszego ustępu.

Warunkiem przyjęcia wniosku o płatność jest zgodność wkładu Wspólnoty z tabelą finansową programu operacyjnego według osi priorytetowych.

Poświadczony wykaz wydatków, o którym mowa w art. 45 ust. 1, sporządza krajowy urzędnik zatwierdzający, po czym przesyła go do Komisji zgodnie z wymogami ust. 1 niniejszego artykułu.

Komisja przekazuje do wiadomości kraju beneficjenta swoje wnioski dotyczące opinii instytucji audytowej, o której mowa w art. 45 ust. 1 lit. c). Opinię uważa się za przyjętą w przypadku braku uwag ze strony Komisji w terminie 5 miesięcy od jej otrzymania.

Artykuł 162

Terminy płatności

1. Narodowy fundusz zapewnia przesyłanie Komisji wniosków o płatności okresowe w odniesieniu do każdego programu operacyjnego trzy razy w roku. Warunkiem dokonania przez Komisję płatności w danym roku jest przedłożenie wniosku o płatność do dnia 31 października tego roku.

2. Z zastrzeżeniem dostępności środków, Komisja dokonuje płatności okresowej nie później niż dwa miesiące od dnia zarejestrowania przez Komisję wniosku o płatność, spełniającego warunki, o których mowa w art. 43 ust. 1 i art. 161 ust. 1.

3. Z zastrzeżeniem dostępności środków, Komisja dokonuje wypłaty salda końcowego po spełnieniu następujących warunków:

- a) przyjęcie przez Komisję końcowego sprawozdania sektorowego z realizacji, zgodnie z art. 169 ust. 4 i 5;
- b) przyjęcie przez Komisję opinii instytucji audytowej, o której mowa w art. 45 ust. 1 lit. c), oraz odnośnego sprawozdania z działalności audytowej, o którym mowa w art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze.

4. Bieg terminu płatności może zostać przerwany przez delegowanego przez Komisję urzędnika zatwierdzającego w rozumieniu rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 na okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, jeżeli:

- a) w sprawozdaniu krajowej lub wspólnotowej instytucji audytowej znajdują się dowody sugerujące znaczące wady funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli; lub
- b) delegowany przez Komisję urzędnik zatwierdzający musi przeprowadzić dodatkową weryfikację wskutek otrzymania informacji sugerujących, że wydatek ujęty w poświadczonym wykazie wydatków związany jest z poważną nieprawidłowością, która nie została naprawiona; lub
- c) informacje zawarte w wykazie wydatków wymagają wyjaśnienia.

O przyczynach wstrzymania biegu terminu płatności należy niezwłocznie poinformować narodowego koordynatora ds. IPA i krajowego urzędnika zatwierdzającego. Wstrzymanie ustaje po podjęciu niezbędnych środków przez kraj beneficjenta.

Artykuł 163

Zawieszenie płatności

Przepisy określone w art. 46 stosuje się do wszystkich płatności okresowych lub ich części na poziomie osi priorytetowych lub programów.

Artykuł 164

Zamknięcie programu

1. Program operacyjny zamyka się zgodnie z art. 47 ust. 1, a Komisja podejmuje ustalenia w sprawie płatności salda końcowego na podstawie dokumentów, o których mowa w art. 45 ust. 1 i art. 161 ust. 2.

Komisja informuje kraj beneficjenta o dacie zamknięcia programu operacyjnego.

2. Niezależnie od wyników audytów przeprowadzanych przez Komisję lub Europejski Trybunał Obrachunkowy, saldo końcowe programu operacyjnego wypłacone przez Komisję można skorygować w ciągu dziewięciu miesięcy od dnia jego wypłaty lub, w przypadku gdy zachodzi konieczność zwrotu ujemnego salda przez kraj beneficjenta, w ciągu dziewięciu miesięcy od dnia wystawienia nakazu odzyskania środków. Taka korekta salda nie ma wpływu na datę zamknięcia programu operacyjnego, o której mowa w ust. 1.

Artykuł 165

Ponowne wykorzystanie wkładu Wspólnoty

Kraj beneficjent przekazuje Komisji propozycję dotyczącą sposobu ponownego wykorzystania środków anulowanych zgodnie z art. 54 oraz, w stosownych przypadkach, zmiany finansowego planu pomocy zgodnie z art. 156.

Sekcja 3

Ocena i monitorowanie

Artykuł 166

Ocena

1. Kraje beneficjenci przeprowadzają ocenę *ex ante* oddzielnie dla każdego programu operacyjnego. Jednakże w należycie uzasadnionych przypadkach oraz w porozumieniu z Komisją, kraje beneficjenci mogą przeprowadzać jedną ocenę *ex ante* obejmującą więcej niż jeden program operacyjny.

Za przeprowadzenie oceny *ex ante* odpowiada struktura operacyjna.

Oceny *ex ante* mają na celu optymalizację przydziału zasobów budżetowych w ramach programów operacyjnych i poprawę jakości programowania. Służą identyfikacji i ocenie dysproporcji, luk i potencjału rozwojowego, zakładanych celów, przewidywanych rezultatów, celów w ujęciu ilościowym, w razie potrzeby – spójności proponowanej strategii oraz jakości procedur wdrażania, monitorowania, oceny i zarządzania finansowego.

Ocenę *ex ante* załącza się do programu operacyjnego, którego ona dotyczy.

2. Podczas okresu programowania kraje beneficjenci dokonują ocen związanych z monitorowaniem programów operacyjnych, w szczególności w przypadkach, gdy monitorowanie ujawniło znaczące odchylenia od pierwotnie przyjętych celów lub gdy zgłaszane są wnioski o dokonanie przeglądu programów operacyjnych, o których mowa w art. 156. Wyniki przesyła się sektorowemu komitetowi monitorującemu program operacyjny oraz Komisji.

3. Oceny przeprowadzają eksperci lub podmioty, wewnętrzne lub zewnętrzne, funkcjonalnie niezależne od instytucji, o których mowa w art. 21. Wyniki publikuje się zgodnie z obowiązującymi zasadami dostępu do dokumentów.

Artykuł 167

Sektorowy komitet monitorujący

1. Stosownie do przepisów art. 59, struktura operacyjna ustanawia sektorowy komitet monitorujący dla każdego programu. Możliwe jest ustanowienie jednego sektorowego komitetu monitorującego dla kilku programów w ramach tego samego komponentu. Komitet zbiera się przynajmniej dwa razy w roku z inicjatyw kraju beneficjenta lub Komisji.

2. Każdy sektorowy komitet monitorujący sporządza regulamin wewnętrzny zgodnie z mandatem określonym przez Komisję oraz z instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi ramami danego kraju beneficjenta. Regulamin ten przyjmuje w porozumieniu ze strukturą operacyjną oraz z komitetem monitorującym ds. IPA w celu wykonywania zadań zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.

3. Sektorowemu komitetowi monitorującemu współprzewodniczy szef struktury operacyjnej i Komisja. O jego składzie decyduje struktura operacyjna w porozumieniu z Komisją.

W skład sektorowego komitetu monitorującego wchodzi Komisja, narodowy koordynator ds. IPA, strategiczny koordynator ds. komponentów dotyczących rozwoju regionalnego i rozwoju zasobów ludzkich oraz struktura operacyjna programu. W miarę potrzeb mogą się w nim również znajdować przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Przedstawiciel Europejskiego Banku Inwestycyjnego może uczestniczyć z głosem doradczym w pracach związanych z tymi programami operacyjnymi, w których finansowanie EBI wnosi wkład.

4. Sektorowy komitet monitorujący:

- a) analizuje i zatwierdza ogólne kryteria wyboru działań, w stosownych przypadkach, zgodnie z art. 155 ust. 2 lit. g), w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie porozumienia finansowego w sprawie programu, oraz zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- b) na każdym spotkaniu dokonuje przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów programu operacyjnego, na podstawie dokumentów przedkładanych przez strukturę operacyjną;

- c) na każdym spotkaniu analizuje wyniki wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej osi priorytetowej, oraz środki i oceny okresowe, o których mowa w art. 57 ust. 5; wymienione zadania związane z monitorowaniem wykonuje na podstawie wskaźników, o których mowa w art. 155 ust. 2 lit. d);

- d) analizuje roczne i końcowe sektorowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 169;

- e) otrzymuje informacje o treści rocznego sprawozdania z działalności audytowej, o którym mowa w art. 29 ust. 2 lit. b) tiret pierwsze, lub o jego części odnoszącej się do danego programu operacyjnego, oraz o wszelkich istotnych uwagach, jakie Komisja może przedstawić po przeanalizowaniu tego sprawozdania lub odnoszących się do tej części sprawozdania;

- f) analizuje wnioski o zmianę porozumienia finansowego dla konkretnego programu.

5. Sektorowy komitet monitorujący może występować do struktury operacyjnej z wnioskiem o przeprowadzanie wszelkiego rodzaju przeglądów lub analizy programu, mogących przyczynić się do osiągnięcia celów programów, o których mowa w art. 155 ust. 2 lit. a), lub do usprawnienia zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego.

Artykuł 168

Ustalenia w zakresie monitorowania

Wymiana danych między Komisją a krajami beneficjentami do celów monitorowania odbywa się drogą elektroniczną zgodnie z postanowieniami porozumień finansowych.

Artykuł 169

Roczne i końcowe sektorowe sprawozdania z realizacji programów

1. Po raz pierwszy do dnia 30 czerwca 2008 r., a następnie do dnia 30 czerwca każdego roku struktura operacyjna przedkłada Komisji i narodowemu koordynatorowi ds. IPA roczne sprawozdanie sektorowe.

Końcowe sprawozdanie sektorowe przedkłada się Komisji i narodowemu koordynatorowi ds. IPA najpóźniej w terminie sześciu miesięcy od ostatniego dnia kwalifikowalności wydatku. Końcowe sprawozdanie sektorowe nawiązuje do całego okresu realizacji i obejmuje ostatnie roczne sprawozdanie sektorowe.

Sprawozdania sektorowe opracowuje się w odniesieniu do konkretnych programów.

2. Sprawozdania sektorowe, przed ich przekazaniem Komisji i krajowemu koordynatorowi ds. IPA, poddaje się analizie przez sektorowy komitet monitorujący.

3. Sprawozdania sektorowe obejmują:

- a) ilościowe i jakościowe dane o postępie w realizacji programu operacyjnego, osiach priorytetowych, środkach oraz, w stosownych przypadkach, o działaniach i grupach działań w odniesieniu do ich konkretnych i możliwych do weryfikacji wartości docelowych, w miarę możliwości w ujęciu ilościowym z zastosowaniem na odpowiednim

- poziomie wskaźników określonych w art. 155 ust. 2 lit. d). W przypadku komponentu dotyczącego rozwoju zasobów ludzkich, w stosownych przypadkach, zestawienie zawiera podział na płeć;
- b) informacje o wykonaniu finansowym programu operacyjnego, z wyszczególnieniem dla każdej osi priorytetowej i środka:
- (i) łącznej kwoty wydatków poniesionych przez beneficjentów końcowych, ujętych we wnioskach o płatność przesłanych Komisji przez fundusz narodowy;
  - (ii) łącznej kwoty faktycznie poniesionych wydatków, wypłaconej przez fundusz wraz z odpowiednim wkładem publicznym lub publicznym i prywatnym; do informacji załącza się wykaz działań w formie elektronicznej, wskazujący ich przebieg, poczynwszy od budżetowego zobowiązania kraju beneficjenta do płatności końcowych;
  - (iii) łącznej kwoty płatności przekazanych przez Komisję.
- W stosownych przypadkach wykonanie finansowe można przedstawić według podstawowych obszarów interwencji, o których mowa w art. 5 ust. 3 lit. f), oraz regionów, na których skoncentrowano pomoc;
- c) do celów informacyjnych, orientacyjny podział przydziału środków dokonany na podstawie rozporządzenia w sprawie IPA na komponent dotyczący rozwoju regionalnego z podziałem na kategorie zgodnie ze szczegółowym wykazem zawartym w porozumieniu finansowym;
- d) kroki podjęte przez strukturę operacyjną lub sektorowy komitet monitorujący dla zagwarantowania jakości i skuteczności wykonania, w szczególności:
- (i) środki w zakresie monitorowania i oceny, w tym sposoby zbierania danych;
  - (ii) zestawienie istotnych problemów napotkanych w trakcie realizacji programu operacyjnego oraz podjętych w związku z tym środków;
  - (iii) wykorzystanie pomocy technicznej;
- e) działania podjęte w zakresie udostępniania i rozpowszechniania informacji o programie zgodnie z art. 62;
- f) w stosownych przypadkach i w odniesieniu do komponentu dotyczącego rozwoju regionalnego, wyszczególnienie informacji o postępie i finansowaniu dużych projektów;
- g) w stosownych przypadkach i w odniesieniu do komponentu dotyczącego rozwoju zasobów ludzkich, syntezę procesu realizacji obejmującą:
- (i) uwzględnienie problematyki płci oraz działania ukierunkowane na daną płć;
  - (ii) działania mające na celu zwiększanie zatrudnienia migrantów i wzmacnianie tym samym ich integracji społecznej;

- (iii) działania mające na celu integrację na rynku pracy i związaną z tym integrację społeczną mniejszości;
- (iv) działania mające na celu integrację na rynku pracy i związaną z tym integrację społeczną grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych.

W przypadku gdy nie zaszły żadne zasadnicze zmiany w stosunku do poprzedniego sprawozdania, informacji, o których mowa w lit. d) i g) niniejszego ustępu, nie podaje się.

4. Sprawozdania sektorowe uznaje się za spełniające warunek dopuszczalności, w przypadku gdy zawierają wszystkie odpowiednie informacje wymienione w ust. 3. Komisja informuje narodowego koordynatora ds. IPA i strukturę operacyjną o dopuszczalności rocznego sprawozdania sektorowego w terminie 10 dni roboczych od dnia jego otrzymania.

5. W terminie dwóch miesięcy od otrzymania rocznego sprawozdania sektorowego Komisja przekazuje również narodowemu koordynatorowi ds. IPA i strukturze operacyjnej swoją opinię o treści takiego sprawozdania spełniającego warunek dopuszczalności. W przypadku końcowego sprawozdania sektorowego dotyczącego programu operacyjnego termin ten wynosi maksymalnie pięć miesięcy od dnia otrzymania sprawozdania spełniającego warunek dopuszczalności.

TYTUŁ IV

KOMPONENT DOTYCZĄCY ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

ROZDZIAŁ I

Cel pomocy i kwalifikowalność

Sekcja 1

Cel pomocy

Artykuł 170

Dodatkowe definicje dla komponentu dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich

Do celów niniejszego tytułu, poza definicjami podanymi w art. 2, stosuje się następujące definicje:

- 1) „normy wspólnotowe”: normy ustanowione przez Wspólnotę w dziedzinach: ochrony środowiska naturalnego, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i roślin, dobrostanu zwierząt oraz bezpieczeństwa pracy;
- 2) „obszary górskie”: obszary, o których mowa w art. 50 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 (¹);
- 3) „młody rolnik”: rolnik, który w chwili podejmowania decyzji o przyznaniu wsparcia nie ukończył 40. roku życia, posiada właściwe kwalifikacje i przygotowanie zawodowe.

(¹) Dz.U. L 277 z 21.10.2005, str. 1.

Artykuł 171

Obszary i formy pomocy

1. Pomoc przyznawana w ramach tego komponentu przyczynia się do osiągnięcia następujących celów:

- a) poprawa efektywności rynku i wdrożenie norm wspólnotowych;
- b) działania przygotowawcze do wdrożenia środków rolno-środowiskowych i lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich;
- c) rozwój gospodarki wiejskiej.

2. Pomoc obejmującą cel określony w ust. 1 lit. a), zwany dalej „osią priorytetową 1”, przyznaje się na rzecz następujących działań:

- a) inwestycje w gospodarstwach rolnych, mające na celu restrukturyzację lub modernizację ukierunkowaną na dostosowanie gospodarstw do norm wspólnotowych;
- b) wspieranie tworzenia grup producenckich;
- c) inwestycje w przetwórstwo produktów rolnictwa i rybactwa oraz obrót takimi produktami, mające na celu restrukturyzację i modernizację ukierunkowaną na dostosowanie danej działalności do norm wspólnotowych.

3. Pomoc obejmującą cel określony w ust. 1 lit. b), zwany dalej „osią priorytetową 2”, przyznaje się na rzecz następujących działań:

- a) działania zmierzające ku poprawie środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- b) opracowanie i wdrażanie lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

4. Pomoc obejmującą cel określony w ust. 1 lit. c), zwany dalej „osią priorytetową 3”, przyznaje się na rzecz następujących działań:

- a) rozwój i poprawa infrastruktury na obszarach wiejskich;
- b) różnicowanie i rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich;
- c) poprawa szkolenia zawodowego.

Sekcja 2

Ogólne wymogi w zakresie kwalifikowalności i intensywności pomocy

Artykuł 172

Kwalifikowalność wydatków

1. Oprócz kosztów wymienionych w art. 34 ust. 2, za koszty kwalifikowalne w ramach niniejszego komponentu uznaje się koszty, o których mowa w ust. 3 lit. c).

Środki kwalifikujące się do pomocy technicznej na mocy art. 34 ust. 2 to środki, o których mowa w art. 182.

2. W charakterze uzupełnienia przepisów art. 34 ust. 3, w ramach niniejszego komponentu nie są kwalifikowalne następujące wydatki:

- a) zakup praw do produkcji rolnej, zwierząt, roślin jednorocznych i sadzenie tych roślin;
- b) koszty utrzymania, amortyzacji i dzierżawy;
- c) koszty ponoszone przez administrację publiczną w związku z zarządzaniem pomocą i jej wdrażaniem.

3. Niezależnie od przepisów art. 34 ust. 3, w przypadku inwestycji:

- a) wydatki kwalifikowalne ograniczają się do budowy lub modernizacji nieruchomości;
- b) za wydatki kwalifikowalne uznaje się koszty zakupu lub zakupu w formie leasingu nowych maszyn i sprzętu, w tym oprogramowania komputerowego do wartości rynkowej majątku; pozostałe koszty związane z umową leasingową, takie jak marża leasingodawcy, odsetki od refinansowania kosztów, narzuty i opłaty ubezpieczeniowe, nie są wydatkami kwalifikowalnymi;
- c) ogólne koszty związane z wydatkami, o których mowa w lit. a) i b), takie jak wynagrodzenie za usługi architektoniczne, inżynierskie i inne honoraria za konsultacje, studia wykonalności, koszty nabycia praw patentowych i licencji, są wydatkami kwalifikowalnymi do pułapu 12 % kosztów, o których mowa w lit. a) i b).

Szczegółowe zasady stosowania przepisów niniejszego ustępu określa się w umowach sektorowych, o których mowa w art. 7, lub w porozumieniach finansowych, o których mowa w art. 8.

4. Projekty inwestycyjne nadal kwalifikują się do finansowania wspólnotowego, pod warunkiem że w okresie pięciu lat od realizacji płatności końcowej przez strukturę operacyjną nie poddano ich żadnej istotnej modyfikacji.

Artykuł 173

Intensywność pomocy i wysokość wkładu Wspólnoty

1. Do celów niniejszego komponentu wydatki kwalifikowalne, o których mowa w art. 38 ust. 1, opierają się na kwocie wydatków publicznych w rozumieniu art. 2.

2. Wydatki publiczne nie mogą zasadniczo przekraczać pułapu 50 % całkowitej kwoty kwalifikowalnych kosztów inwestycji. Pułap ten można jednak zwiększyć do:

- a) 55 % w przypadku inwestycji w gospodarstwach rolnych realizowanych przez młodych rolników;
- b) 60 % w przypadku inwestycji w gospodarstwach rolnych znajdujących się na obszarach górskich;
- c) 65 % w przypadku inwestycji realizowanych przez młodych rolników w gospodarstwach rolnych znajdujących się na obszarach górskich;

- d) 75 % w przypadku inwestycji, o których mowa w ust. 4 lit. d), oraz inwestycji w gospodarstwach rolnych realizowanych w celu wdrożenia dyrektywy Rady 91/676/EWG⁽¹⁾, z zastrzeżeniem że istnieje krajowa strategia wdrażania tej dyrektywy;
- e) 100 % w przypadku inwestycji w infrastrukturę, która z uwagi na swój charakter nie służy generowaniu znacznego dochodu netto;
- f) 100 % w przypadku środków, o których mowa w art. 182.
3. Przy ustalaniu stawki wydatków publicznych do celów ust. 2 nie bierze się pod uwagę pomocy krajowej ukierunkowanej na ułatwienie dostępu do pożyczek udzielanych bez wkładu Wspólnoty przewidzianego w rozporządzeniu w sprawie IPA.
4. Wkład Wspólnoty nie może zasadniczo przekraczać pułapu 75 % wydatków kwalifikowalnych. Pułap ten można jednak zwiększyć do:
- a) 80 % w przypadku środków objętych osią priorytetową 2, o której mowa w art. 171 ust. 3;
- b) 80 % w przypadku działań, o których mowa w art. 182, jeżeli nie są one podejmowane z inicjatywy Komisji;
- c) 100 % w przypadku działań, o których mowa w art. 182, jeżeli są one podejmowane z inicjatywy Komisji;
- d) 85 % w przypadku projektów inwestycyjnych realizowanych w regionach, w których Komisja stwierdziła wystąpienie nadzwyczajnej klęski żywiołowej.

Sekcja 3

Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do pomocy w ramach osi priorytetowej 1

Artykuł 174

Inwestycje w gospodarstwach rolnych

1. Pomocy, o której mowa w art. 171 ust. 2 lit. a), udziela się na inwestycje materialne lub niematerialne w gospodarstwach rolnych związane z modernizacją mającą na celu dostosowanie gospodarstw do norm wspólnotowych oraz poprawę ogólnych wyników gospodarstwa.
2. Pomoc w ramach tego środka można przyznać gospodarstwom rolnym:
- a) w których po zakończeniu realizacji inwestycji wykazana zostanie ich rentowność;
- b) które w czasie podejmowania decyzji o udzieleniu wsparcia spełniają minimalne normy krajowe w zakresie ochrony środowiska naturalnego, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i roślin, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa pracy.
3. Na zasadzie odstępstwa od przepisów ust. 2 lit. b), w przypadkach, w których minimalne normy krajowe, opracowane na podstawie norm wspólnotowych, zostały wprowadzone w czasie składania wniosku, pomoc może być przyznana,

niezależnie od zgodności z tymi standardami, pod warunkiem spełnienia przez gospodarstwo nowych norm do czasu zakończenia realizacji inwestycji.

Ponadto na podstawie należycie udokumentowanego wniosku kraju beneficjenta Komisja może zezwolić na odstępstwo od przepisów ust. 2 lit. b) w przypadku braku zgodności z minimalnymi normami krajowymi, opracowanymi na podstawie norm wspólnotowych i wprowadzonymi do prawa krajowego nie później niż rok przed złożeniem wniosku.

4. Pomoc zostaje przyznana, pod warunkiem że inwestycje spełniają odpowiednie normy wspólnotowe z chwilą zakończenia realizacji tych inwestycji.

5. Kraje beneficjenci wyznaczają limity całkowitej kwoty inwestycji kwalifikujących się do pomocy. Ustanawiają odpowiednie normy w zakresie umiejętności zawodowych i kompetencji rolników wymaganych, aby kwalifikowali się do uzyskania pomocy.

Artykuł 175

Wspieranie tworzenia grup producenckich

1. Pomocy, o której mowa w art. 171 ust. 2 lit. b), można udzielać w celu ułatwienia tworzenia i działalności administracyjnej grup producenckich do celów:

- a) dostosowania procesu produkcyjnego i produkcji członków grup producenckich do wymogów rynkowych;
- b) wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych;
- c) ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności.

2. Pomocy w ramach tego środka nie udziela się grupom producenckim, które zostały oficjalnie uznane przez właściwy organ kraju beneficjenta przed dniem 1 stycznia 2007 r. lub przed zatwierdzeniem programu, o którym mowa w art. 184.

Do grup producenckich nie zalicza się organizacji zawodowych lub międzyzawodowych reprezentujących jeden lub kilka sektorów.

3. Wsparcia udziela się w postaci zryczałtowanej pomocy w formie rocznych rat przez okres pierwszych pięciu lat następujących po dniu uznania grupy producenckiej. Jest ono obliczane na podstawie rocznej produkcji grupy wprowadzonej do obrotu i musi ono spełniać następujące wymogi:

- a) w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku wynosi odpowiednio 5 %, 5 %, 4 %, 3 % i 2 % wartości produkcji wprowadzonej do obrotu do kwoty 1 000 000 EUR;
- b) w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku wynosi odpowiednio 2,5 %, 2,5 %, 2,0 %, 1,5 % i 1,5 % wartości produkcji wprowadzonej do obrotu powyżej 1 000 000 EUR;

⁽¹⁾ Dz.U. L 375 z 31.12.1991, str. 1.

- c) dla każdej organizacji producenckiej podlega pułapowi:
- 100 000 EUR w pierwszym roku,
  - 100 000 EUR w drugim roku,
  - 80 000 EUR w trzecim roku,
  - 60 000 EUR w czwartym roku,
  - 50 000 EUR w piątym roku.
- b) zakładu do wszystkich odpowiednich norm wspólnotowych; lub
- b) które zatrudniają mniej niż 750 osób lub których roczny obrót nie przekracza 200 mln EUR, w przypadku gdy inwestycje mają na celu dostosowanie zakładu do odpowiednich norm wspólnotowych.

Artykuł 176

Inwestycje w przetwórstwo i obrót produktami rolnictwa i rybactwa

1. Pomocy, o której mowa w art. 171 ust. 2 lit. c), udziela się na inwestycje materialne i niematerialne w przetwarzanie produktów rolnictwa i rybactwa, wymienionych w załączniku I do Traktatu, oraz obrót takimi produktami. Celem wsparcia jest pomoc przedsiębiorstwom w modernizacji ukierunkowanej na dostosowanie się do norm wspólnotowych oraz w poprawie ich ogólnych wyników. Inwestycje muszą przyczyniać się do poprawy sytuacji w danym sektorze podstawowej produkcji rolnej.

Ze wsparcia wyklucza się inwestycje na poziomie handlu detalicznego.

2. Pomoc w ramach tego środka można przyznać dla inwestycji w przedsiębiorstwach:

- a) w których po zakończeniu realizacji inwestycji wykazana zostanie ich rentowność; oraz
- b) które w czasie podejmowania decyzji o udzieleniu wsparcia spełniają minimalne normy krajowe w zakresie ochrony środowiska naturalnego, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i roślin, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa pracy.

3. Na zasadzie odstępstwa od przepisów ust. 2 lit. b), w przypadkach, w których minimalne normy krajowe, opracowane na podstawie norm wspólnotowych, zostały wprowadzone w czasie składania wniosku, pomoc może być przyznana, niezależnie od zgodności z tymi standardami, pod warunkiem spełnienia przez przedsiębiorstwo nowych norm do czasu zakończenia realizacji inwestycji.

Ponadto na podstawie należycie udokumentowanego wniosku kraju beneficjenta Komisja może zezwolić na odstępstwo od przepisów ust. 2 lit. b) w przypadku braku zgodności z minimalnymi normami krajowymi, opracowanymi na podstawie norm wspólnotowych i wprowadzonymi do prawa krajowego nie później niż rok przed złożeniem wniosku.

4. Pomoc można przyznać dla inwestycji w zakładach będących częścią przedsiębiorstw;

- a) które zatrudniają mniej niż 250 osób oraz których roczny obrót nie przekracza 50 mln EUR lub których roczny bilans nie przekracza 43 mln EUR, przy czym priorytetowo traktuje się inwestycje ukierunkowane na dostosowanie

5. Na podstawie należycie udokumentowanego wniosku kraju beneficjenta Komisja może zdecydować o przyznaniu pomocy również przedsiębiorstwom nieobjętym przepisami ust. 4 w celu zrealizowania szczególnie kosztownych inwestycji, koniecznych do spełnienia konkretnych norm wspólnotowych. Wsparcia takiego można udzielić wyłącznie przedsiębiorstwom wskazanym w krajowym planie modernizacji ukierunkowanej na spełnienie norm wspólnotowych, natomiast wsparcie musi być przeznaczone na pełne dostosowanie zakładu do norm wspólnotowych. W takich sytuacjach przyznaje się pomoc wynoszącą połowę stawki pomocy dostępnej dla przedsiębiorstw, o których mowa w ust. 4.

6. Kraje beneficjenci wyznaczają limity całkowitej kwoty inwestycji kwalifikujących się do pomocy w ramach tego środka.

7. Pomoc na inwestycje w przedsiębiorstwach, o których mowa w ust. 4 lit. a), przyznaje się, pod warunkiem że inwestycje takie z chwilą zakończenia ich realizacji będą spełniały odpowiednie normy wspólnotowe.

Sekcja 4

Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do osi priorytetowej 2

Artykuł 177

Przygotowanie do realizacji działań na rzecz poprawy środowiska naturalnego i obszarów wiejskich

1. W celu przygotowania krajów beneficjentów do realizacji działań przewidzianych w ramach osi 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, pomoc, o której mowa w art. 171 ust. 3 lit. a), przyznaje się dla projektów pilotażowych objętych przepisami art. 39 i 40 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005.

2. Działania te mają na celu rozwój praktycznych doświadczeń we wprowadzaniu w życie środków na rzecz poprawy środowiska naturalnego i obszarów wiejskich zarówno na poziomie administracji, jak i na poziomie gospodarstwa.

Artykuł 178

Przygotowanie i wdrażanie lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich

1. Pomoc, o której mowa w art. 171 ust. 3 lit. b), przyznaje się zgodnie z przepisami art. 61 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005.

2. Pomoc ma wspierać:

- a) wdrażanie projektów współpracy w ramach priorytetów określonych w art. 171 ust. 1 oraz w rozumieniu art. 65 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005;

b) funkcjonowanie lokalnych partnerstw prywatno-publicznych, zwanych również „lokalnymi grupami działania”, nabywanie umiejętności, działania na rzecz podnoszenia świadomości i imprezy promocyjne w świetle osiągnięcia celów, o których mowa w art. 171 ust. 1.

3. Szczegółowe warunki wdrażania tego środka ustala się z krajem beneficjentem. Muszą one być zgodne z odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005.

Sekcja 5

Kwalifikowalność i szczegółowe wymogi w odniesieniu do osi priorytetowej 3

Artykuł 179

Rozwój i poprawa infrastruktury na obszarach wiejskich

1. Pomoc, o której mowa w art. 171 ust. 4 lit. a), można przyznawać na inwestycje, które mają na celu rozwój i poprawę infrastruktury na obszarach wiejskich poprzez:

- a) rozwiązanie problemu dysproporcji między regionami oraz zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla osób prywatnych i działalności gospodarczej;
- b) zapewnienie warunków dla rozwoju gospodarki na obszarach wiejskich.

2. Pierwszeństwo należy przyznać inwestycjom w zakresie zaopatrzenia w wodę i energię, gospodarki odpadami, dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych na poziomie lokalnym, dostępu do dróg o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gospodarki na poziomie lokalnym oraz infrastruktury przeciwpożarowej, jeżeli jest to uzasadnione zagrożeniem pożarami lasów.

3. W przypadku opracowania lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich, o których mowa w art. 171 ust. 3 lit. b), inwestycje wspierane na mocy niniejszego artykułu muszą być zgodne z tymi strategiami.

Artykuł 180

Różnicowanie i rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

1. Pomoc, o której mowa w art. 171 ust. 4 lit. b), można przyznawać na inwestycje, które mają na celu różnicowanie i rozwój działalności na obszarach wiejskich poprzez:

- a) wzrost działalności gospodarczej;
- b) tworzenie nowych możliwości zatrudnienia;
- c) różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej.

2. Pierwszeństwo należy przyznać inwestycjom w zakresie tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw, rzemiosła i agroturystyki w celu wspierania przedsiębiorczości i rozwijania struktury gospodarczej.

3. W przypadku opracowania lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich, o których mowa w art. 171 ust. 3 lit. b), inwestycje wspierane na mocy niniejszego artykułu muszą być zgodne z tymi strategiami.

Artykuł 181

Poprawa w zakresie kształcenia

1. Pomoc można przyznawać w ramach wkładu do poprawy umiejętności zawodowych i kompetencji osób związanych z działalnością sektorów rolniczego, spożywczego i leśnego oraz innych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w dziedzinach objętych tym komponentem.

Pomoc nie obejmuje kursów instruktażowych lub szkoleniowych, które stanowią część normalnych programów lub systemów kształcenia na poziomie średnim lub wyższym.

2. Kraje beneficjenci zobowiązane są opracować strategię kształcenia w celu realizacji działań przewidzianych w ust. 1. Strategia obejmuje krytyczną ocenę istniejących struktur kształcenia oraz analizę potrzeb w zakresie kształcenia i jego celów. Określa również zestaw kryteriów wyboru organizatorów szkoleń.

Sekcja 6

Pomoc techniczna

Artykuł 182

Zakres i realizacja

1. Pomoc można przyznawać na działania związane z przygotowaniem, monitorowaniem, oceną, informacją i kontrolą, konieczne w celu realizacji programu. Działania te obejmują w szczególności:

- a) spotkania i inne działania konieczne do realizacji zadań sektorowego komitetu monitorującego dla tego komponentu, takie jak zleczone badania oraz zadania realizowane przy pomocy ekspertów;
- b) kampanie informacyjno-promocyjne;
- c) tłumaczenia pisemne i ustne na zlecenie Komisji z wykluczeniem tłumaczeń na potrzeby wykonania umów ramowych, sektorowych i porozumień finansowych;
- d) wizyty i seminaria;
- e) działania związane z przygotowaniem środków programu zapewniających ich skuteczność, w tym środków, których zastosowanie planowane jest w późniejszym terminie;
- f) okresową ocenę programu;
- g) utworzenie i działanie krajowej sieci na potrzeby koordynowania działań realizowanych na podstawie art. 178 oraz przyszłej krajowej sieci obszarów wiejskich zgodnie z art. 68 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005.

2. W sprawach dotyczących działalności obejmującej pomoc techniczną należy się konsultować z sektorowym komitetem monitorującym dla tego komponentu. Przed przystąpieniem do realizacji każde działanie musi zostać zatwierdzone przez przewodniczącego sektorowego komitetu monitorującego.

3. Wizyty i seminaria, o których mowa w ust. 1 lit. d), jeżeli nie są organizowane z inicjatywy Komisji, podlegają obowiązkowi przedłożenia pisemnego sprawozdania sektorowemu komitetowi monitorującemu dla tego komponentu.

Artykuł 183

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Kraje beneficjenci i organizacje prowadzące działalność w krajach beneficjentach oraz organy administracji publicznej tych krajów zajmujące się rozwojem obszarów wiejskich mają dostęp do Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich utworzonej na mocy art. 67 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005. Odpowiednie przepisy szczegółowe ustala się w porozumieniu z krajami beneficjentami.

ROZDZIAŁ II

Programowanie

Artykuł 184

Programy

1. Środki w ramach komponentu dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich są ujęte w programie sporządzonym na poziomie krajowym w odniesieniu do rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (zwanym dalej „programem”) i obejmującym cały okres wdrażania instrumentu pomocy przedakcesyjnej. Program przygotowany jest przez instytucje wyznaczone przez kraj beneficjenta i po konsultacji z właściwymi zainteresowanymi stronami przedkładany Komisji.

2. Każdy program obejmuje:

- a) ilościowy opis obecnej sytuacji wskazujący na różnice, braki i potencjał rozwojowy, główne rezultaty wcześniejszych działań podejmowanych przy pomocy Wspólnoty lub w ramach innej pomocy dwu- czy wielostronnej, wykorzystane środki finansowe oraz ocenę dostępnych wyników;
- b) opis proponowanej krajowej strategii rozwoju obszarów wiejskich, sporządzony na podstawie analizy obecnej sytuacji na obszarach wiejskich oraz dogłębnej analizy odpowiednich sektorów przy udziale niezależnych ekspertów. Należy przedstawić opis istniejącej strategii kształcenia, o której mowa w art. 181 ust. 2. Krajowa strategia rozwoju obszarów wiejskich obejmuje również określone ilościowo cele wraz ze stosownymi wskaźnikami monitorowania i oceny dla każdej osi priorytetowej, o której mowa w art. 171 ust. 1;
- c) wyjaśnienie, w jaki sposób przełożono ogólne podejście strategiczne i strategię sektorowe określone w wieloletnim planie orientacyjnym kraju beneficjenta na konkretne

działania w ramach komponentu dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich;

- d) orientacyjne zestawienie finansowe w formie tabeli, wskazujące przewidziane krajowe, wspólnotowe oraz, w stosownych przypadkach, prywatne środki finansowe w odniesieniu do każdego środka na rzecz rozwoju regionalnego, jak również wysokość współfinansowania wspólnotowego według osi;
  - e) opis środków wybranych z art. 171 zawierający następujące informacje:
    - definicję beneficjentów końcowych,
    - zasięg geograficzny,
    - kryteria kwalifikowalności,
    - kryteria oceny na potrzeby wyboru projektów,
    - wskaźniki monitorowania,
    - wskaźniki celów w ujęciu ilościowym;
  - f) opis struktury operacyjnej odpowiedzialnej za realizację programu, w tym monitorowanie i ocenę;
  - g) nazwy instytucji i podmiotów odpowiedzialnych za realizację programu;
  - h) wyniki konsultacji i przepisy przyjęte w celu włączenia właściwych instytucji i podmiotów oraz odpowiednich partnerów gospodarczych, społecznych i partnerów z sektora ochrony środowiska naturalnego;
  - i) wyniki oceny *ex ante* programu i zalecenia sformułowane na podstawie tej oceny, w tym opis działań następczych podjętych przez kraje beneficjentów w odpowiedzi na zalecenia.
3. W programach kraje beneficjenci zapewniają pierwszeństwo środkom mającym na celu wdrożenie norm wspólnotowych i poprawę efektywności rynku oraz środkom służącym tworzeniu nowych możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich.
4. W programach kraje beneficjenci zachowują zgodność z zapisami wieloletniego planu orientacyjnego.
5. O ile nie ustalono inaczej z Komisją, kraje beneficjenci przedkładają projekty programów nie później niż sześć miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 185

Przyjęcie programów i ich zmiana

1. Komisja zatwierdza programy sporządzone w ramach komponentu dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich w terminie sześciu miesięcy od przedłożenia projektu programu, z zastrzeżeniem dostępności wszystkich istotnych informacji. Komisja ocenia proponowany program przede wszystkim w kategoriach jego zgodności z niniejszym rozporządzeniem.

2. W razie konieczności w programie można wprowadzić zmiany w celu uwzględnienia:

- a) nowych istotnych informacji oraz wyników związanych z realizacją określonych działań, także wyników monitorowania i oceny, jak również potrzeby dostosowania dostępnych kwot pomocy;
- b) postępu dokonanego przez kraj beneficjenta na drodze do przystąpienia do UE, zgodnie z zapisami podstawowych dokumentów akcesyjnych, w tym wieloletniego planu orientacyjnego.

3. Kraj beneficjent przedkłada Komisji propozycje zmian, które muszą być należycie udokumentowane oraz zawierać następujące informacje:

- a) przyczyny proponowanej zmiany;
- b) oczekiwane efekty danej zmiany;
- c) tabele zestawień finansowych i środków uwzględniające proponowane zmiany w kategoriach finansowych.

4. Poważne zmiany w rozumieniu art. 14 ust. 4 rozporządzenia w sprawie IPA to takie, które wiążą się ze zmianami zestawień finansowych dla osi priorytetowych, o których mowa w art. 171 ust. 1, ze zmianami wysokości współfinansowania dla poszczególnych osi lub z wprowadzeniem nowych środków.

5. Komisja może zwrócić się do krajów beneficjentów o przedstawienie propozycji zmian programu w przypadku zmiany odpowiedniego prawodawstwa wspólnotowego.

ROZDZIAŁ III

Wdrażanie

Sekcja 1

Zasady i zarządzanie finansowe

Artykuł 186

Zasady wdrażania

1. Wdrożenia tego komponentu dokonują kraje beneficjenci na zasadzie zarządzania zdecentralizowanego bez przeprowadzania kontroli *ex ante*, o których mowa w art. 18.

2. Dalsze warunki można określić w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych, o których mowa w art. 7 i 8.

Warunki te muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do programów rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich.

Artykuł 187

Obliczanie płatności

Na zasadzie odstępstwa od przepisów art. 44, wkład wspólnotowy do programów w ramach tego komponentu oblicza się poprzez zastosowanie stawki współfinansowania ustanowionej dla każdej osi priorytetowej w decyzji finansowej do kwalifikowalnego wydatku wskazanego w każdym poświadczonym

wykazie wydatków, przy czym do każdej osi priorytetowej przypisany jest maksymalny wkład wspólnotowy.

Artykuł 188

Płatność zaliczkowa

1. Do celów tego komponentu płatność zaliczkowa może przez pierwsze trzy lata danego programu wynosić 30 % wkładu Wspólnoty. W zależności od dostępności zobowiązań budżetowych płatność zaliczki może nastąpić w dwóch lub większej liczbie rat.

2. Gdy kwoty płatności zaliczkowej, o której mowa w ust. 1, nie są wystarczające, aby zapewnić terminową realizację wniosków o płatność ze strony beneficjenta końcowego, kwoty te w okresie realizacji mogą zostać zwiększone zgodnie z postanowieniami zawartymi w umowach sektorowych lub porozumieniach finansowych w celu zaspokojenia takich potrzeb, pod warunkiem że łączna kwota płatności zaliczkowych nie przekroczyła w ciągu ostatnich trzech lat 30 % wkładu Wspólnoty, jak określono w decyzji finansowej w sprawie przyjęcia programów wieloletnich.

3. Pierwsza rata płatności zaliczkowej jest wypłacana przez Komisję z chwilą spełnienia warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1. Dodatkowe raty mogą być wypłacone na wniosek kraju beneficjenta zgodnie z wymogami określonymi w ust. 1 i 2.

Artykuł 189

Rozliczenie rachunków

Szczegółowe warunki rozliczeń określa się w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych, o których mowa odpowiednio w art. 7 i 8. Muszą one być zgodne z odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1290/2005⁽¹⁾, oraz z rozporządzeniami ustanawiającymi szczegółowe zasady stosowania tego rozporządzenia. W szczególności mogą one przewidywać konsultacje z Komitetem ds. Funduszy Rolniczych.

Artykuł 190

Kryteria dokonywania korekt finansowych

Na zasadzie odstępstwa od przepisów art. 51 ust. 2, Komisja, w zależności od ustaleń, stosuje korekty ryczałtowe, korekty punktowe lub korekty oparte na ekstrapolacji wyników.

Sekcja 2

Ocena i monitorowanie

Artykuł 191

Oceny *ex ante*, okresowe i *ex post*

1. Stosownie do przepisów art. 57 program poddawany jest ocenom *ex ante*, ocenom *ex post* oraz, w miarę potrzeb, ocenom okresowym, które są przeprowadzane przez niezależnych oceniających na odpowiedzialność kraju beneficjenta.

⁽¹⁾ Dz.U. L 209 z 11.8.2005, str. 1.

2. Oceny dotyczą wykonania programu w kategoriach realizacji celów określonych w art. 12 rozporządzenia w sprawie IPA.

3. Szczegółowe metody przeprowadzania tych ocen mogą być określone w umowach sektorowych lub w porozumieniach finansowych, o których mowa odpowiednio w art. 7 i 8. Metody te muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do programów rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich.

Artykuł 192

Sektorowy komitet monitorujący

1. Zgodnie z art. 59 kraj beneficjent ustanawia sektorowy komitet monitorujący.

2. Sektorowy komitet monitorujący składa się z przedstawicieli właściwych instytucji i podmiotów oraz odpowiednich partnerów gospodarczych i społecznych oraz partnerów z sektora ochrony środowiska naturalnego. Sektorowy komitet monitorujący sporządza i zatwierdza swój regulamin wewnętrzny.

3. Sektorowemu komitetowi monitorującemu przewodniczy przedstawiciel kraju beneficjenta. W jego pracach bierze udział Komisja.

4. Postęp, skuteczność i efektywność programu w kategoriach realizacji jego celów mierzy się za pomocą wskaźników w odniesieniu do sytuacji wyjściowej oraz wykonania finansowego, osiągnięć, rezultatów i oddziaływania programów.

Artykuł 193

Roczne sprawozdania sektorowe

1. W ramach tego komponentu, roczne sprawozdania sektorowe, o których mowa w art. 61 ust. 1, przedkłada się Komisji i narodowemu koordynatorowi ds. IPA w terminie sześciu miesięcy od końca pełnego roku kalendarzowego realizacji programu.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 12 czerwca 2007 r.

a) Sprawozdania takie zawierają informacje dotyczące postępu w zakresie realizacji, obejmujące w szczególności informacje o realizacji wyznaczonych celów, problemach związanych z zarządzaniem programem oraz o podjętych środkach, wykonaniu finansowym, jak również o zadaniach zrealizowanych w związku z monitorowaniem i oceną.

b) Roczne sprawozdania sektorowe – przed przedłożeniem – poddawane są analizie przez sektorowy komitet monitorujący.

2. Końcowe sprawozdanie sektorowe, po przeanalizowaniu przez sektorowy komitet monitorujący, przedkłada się Komisji i narodowemu koordynatorowi ds. IPA najpóźniej w terminie sześciu miesięcy od ostatniego dnia kwalifikowalności wydatku w ramach programu.

Artykuł 194

Dalsze warunki dotyczące monitorowania i sprawozdawczości

Dalsze warunki dotyczące monitorowania i sprawozdawczości można określić w umowach sektorowych i porozumieniach finansowych, o których mowa w art. 7 i 8. Muszą one być zgodne z odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do programów rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich.

CZĘŚĆ III

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 195

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie pierwszego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2007 r.

W imieniu Komisji

Olli REHN

Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK

KRYTERIA AKREDYTACJI

Standardowy wykaz obszarów i związanych z nimi wymogów, o których mowa w art. 11 ust. 2

1. **Kontrola środowiska (utworzenie organizacji oraz zarządzanie nią i pracownikami)**
  - a) polityka w zakresie etyki i rzetelności
    - zapewnienie przestrzegania w całej organizacji kultury organizacji wymaganej przez kierownictwo;
  - b) zarządzanie nieprawidłowościami i ich zgłaszanie
    - zapewnienie odpowiedniego zgłaszania i korygowania ewentualnych zauważonych nieprawidłowości uchybiających organizacji, w tym zapewnienie ochrony osób zgłaszających informacje o nieprawidłowościach;
  - c) sporządzanie planów dotyczących zatrudnienia, rekrutacja, szkolenia i ocena (łącznie z zarządzaniem stanowiskami „wrażliwymi”)
    - zapewnienie odpowiedniej liczby pracowników posiadających wysokie kompetencje na wszystkich szczeblach;
  - d) „wrażliwe” stanowiska i konflikty interesów
    - ustalenie wykazu osób zajmujących „wrażliwe” stanowiska (tj. stanowiska, na których pracownicy mogą być podatni na nadmierne wpływy z uwagi na charakter kontaktów z osobami trzecimi oraz posiadane informacje),
    - zapewnienie właściwych kontroli w odniesieniu do „wrażliwych stanowisk” (w tym, w miarę potrzeb, polityki rotacji pracowników),
    - zapewnienie funkcjonowania procedur mających na celu rozpoznawanie przypadków konfliktu interesów i zapobieganie im;
  - e) zapewnienie podstaw prawnych dla funkcjonowania podmiotów i poszczególnych osób
    - zapewnienie poszczególnym podmiotom i osobom pełnych uprawnień do wywiązywania się z powierzonych im obowiązków;
  - f) wprowadzenie formalnej odpowiedzialności, zakresu obowiązków, przydzielonych zadań oraz wszelkich uprawnień, koniecznych do realizacji wszystkich zadań i piastowania wszystkich stanowisk w całej organizacji:
    - zadbanie, aby żaden pracownik nie miał wątpliwości co do zakresu jego obowiązków. W przypadku zobowiązań wobec osób trzecich lub płatności na rzecz tych osób, za wszystkie aspekty transakcji powinien odpowiadać jeden i ten sam członek kadry kierowniczej,
    - zadbanie, aby mandat i opisy poszczególnych stanowisk były zawsze aktualne i znane w organizacji.
2. **Planowanie/zarządzanie ryzykiem (planowanie interwencji)**
  - a) stwierdzenie i ocena ryzyka oraz zarządzanie nim
    - zadbanie, aby ryzyko było zawsze rozpoznawane i objęte zarządzaniem, zwłaszcza zapewnienie stosowania odpowiednich środków kontroli we wszystkich obszarach, stosownie do znaczenia różnych rodzajów ryzyka, którego zmniejszeniu służą dane środki;
  - b) ustalenie celów i przydział zasobów na potrzeby tych celów
    - zapewnienie wyznaczenia odpowiednich (oraz wymiernych) cele, zarówno na poziomie efektów, jak i oddziaływania, oraz ich znajomości w całej organizacji,
    - zapewnienie odpowiedniego przydziału zasobów na potrzeby tych celów, z uwzględnieniem przejrzystych i prawidłowych zasad zarządzania finansowego,
    - zapewnienie zrozumienia odpowiedzialności za te cele;

- c) planowanie i proces realizacji
  - zadbanie, aby poszczególne działania ukierunkowane na realizację celów były zrozumiałe – łącznie z harmonogramem i odpowiedzialnością za każde działanie, jak również, w razie konieczności, analizami „ścieżki krytycznej”.

3. Czynności kontrolne (interwencje)

- a) procedury weryfikacji
  - zapewnienie podwójnej kontroli na wszystkich etapach transakcji (*ex ante* oraz w miarę potrzeb *ex post*);
- b) procedury nadzoru w formie odpowiedzialnego zarządzania zadaniami powierzonymi podwładnym (w tym coroczne poświadczenia wiarygodności od podwładnych)
  - zadbanie, aby odpowiedzialności towarzyszył aktywny nadzór, tj. aby nie była ona traktowana tylko jako pojęcie „martwe” czy teoretyczne;
- c) zasady w odniesieniu do każdego rodzaju udzielania zamówień i składania wniosków o dotacje
  - zapewnienie odpowiednich ram prawnych dla wszystkich zobowiązań tego rodzaju;
- d) procedury (w tym listy kontrolne) w odniesieniu do każdego etapu udzielania zamówień i składania wniosków o dotacje (np. specyfikacje techniczne, komisje oceniające, zgłaszanie wyjątków itd.)
  - zadbanie, aby każdy pracownik wyraźnie rozumiał zakres swoich obowiązków w tych obszarach;
- e) zasady i procedury w odniesieniu do działalności informacyjnej
  - zapewnienie spełnienia wszystkich wymogów Komisji;
- f) procedury płatności (w tym procedury potwierdzania osiągniętych wyników lub warunków kwalifikowalności, w razie konieczności – na miejscu)
  - zapewnienie realizacji płatności wyłącznie na podstawie uzasadnionych wniosków o płatność, spełniających wszystkie wymogi umowne;
- g) procedury monitorowania w odniesieniu do współfinansowania
  - zapewnienie spełnienia wszystkich wymogów Komisji;
- h) procedury budżetowe mające na celu zapewnienie dostępności środków finansowych (w tym środków finansowych koniecznych do kontynuowania procesu realizacji, w przypadku opóźnienia lub odmowy finansowania ze strony Komisji)
  - zadbanie, aby instytucja krajowa mogła wywiązywać się ze zobowiązań umownych na poziomie lokalnym, bez względu na opóźnienia finansowania czy przerwy w finansowaniu ze strony Komisji;
- i) procedury mające na celu kontynuację działań
  - zapewnienie rozpoznawania poważnych zagrożeń dla kontynuacji (np. związanych z utratą danych, nieobecnością osób itp.) oraz, w miarę możliwości, opracowywania planów awaryjnych na wypadek takich sytuacji;
- j) procedury w odniesieniu do rachunkowości
  - zapewnienie pełnej i przejrzystej rachunkowości, zgodnej z przyjętymi zasadami rachunkowości;
- k) procedury w zakresie uzgadniania rachunków
  - w miarę możliwości, uzgadnianie rachunków zawsze po otrzymaniu informacji od osoby trzeciej;

- l) zgłaszanie odstępstw, między innymi odstępstw od normalnych procedur zatwierdzonych na odpowiednim szczeblu, odstępstw, na które nie udzielono zezwolenia, oraz uchybień w zakresie kontroli, zawsze w przypadku stwierdzenia takiego faktu
    - zapewnienie rejestracji i analizy odstępstw od normalnych procedur na odpowiednim szczeblu;
  - m) procedury bezpieczeństwa (między innymi informatycznego)
    - zabezpieczenie majątku i danych przed ingerencją lub uszkodzeniem fizycznym;
  - n) procedury archiwizacji
    - zapewnienie dostępności wszystkich dokumentów – przynajmniej do celów przeglądu przez Komisję przez cały okres, w którym muszą być przechowywane;
  - o) podział obowiązków
    - zapewnienie automatycznych wzajemnych kontroli w razie przydziału różnych zadań różnym pracownikom w ramach jednej transakcji, przez cały okres jej realizacji;
  - p) zgłaszanie słabych stron kontroli wewnętrznej
    - rejestrowanie wszelkich słabych stron kontroli wewnętrznej, niezależnie od źródła ich stwierdzenia, oraz zapewnienie rejestracji reakcji kadry kierowniczej i śledzenia odpowiednich działań następczych.
4. **Monitorowanie (nadzorowanie interwencji)**
- a) audyt wewnętrzny, w tym procedury postępowania w odniesieniu do sprawozdań z audytu i zaleceń (uwaga: niezależnie od kontroli i nadzoru ze strony kadry kierowniczej)
    - zadbanie, aby osobom ze ścisłego kierownictwa przedstawiano niezależne przeglądy funkcjonowania ich systemów na podlegających im szczeblach. Działania mogą obejmować kontrole *ex post* w odniesieniu do niektórych transakcji, lecz powinny się w większym stopniu koncentrować na efektywności i skuteczności systemu i struktury organizacyjnej;
  - b) ocena
    - zadbanie, aby osobom ze ścisłego kierownictwa przedstawiano informacje dotyczące oceny skutków interwencji (oprócz innych informacji, które te osoby otrzymują, dotyczących legalności, prawidłowości i procedur operacyjnych).
5. **Komunikacja (zapewnienie wszystkim podmiotom informacji potrzebnych do wykonywania obowiązków)**
- regularne spotkania koordynacyjne z udziałem różnych podmiotów, w celu wymiany informacji o wszystkich aspektach planowania i realizacji, np.:
- (i) regularne przedkładanie sprawozdań dotyczących aktualnej sytuacji w zakresie planowania programów i projektów;
  - (ii) regularne przedkładanie sprawozdań dotyczących stopnia zaawansowania projektu w porównaniu z planem realizacji
    - procedury udzielania zamówień (między innymi),
      - postęp w zakresie każdej procedury udzielania zamówień w porównaniu z planem,
      - systematyczna analiza błędów zgłoszonych niezależnie od etapu realizacji (np. przez weryfikatorów, osoby przeprowadzające kontrolę *ex ante*, audytorów itd.),
    - realizacja zamówień,
    - analiza kosztów i korzyści w odniesieniu do kontroli;
  - (iii) regularne przedkładanie sprawozdań dotyczących efektywności i skuteczności kontroli wewnętrznej
    - zapewnienie pracownikom wszystkich szczebli regularnych informacji potrzebnych do wykonywania obowiązków.
-